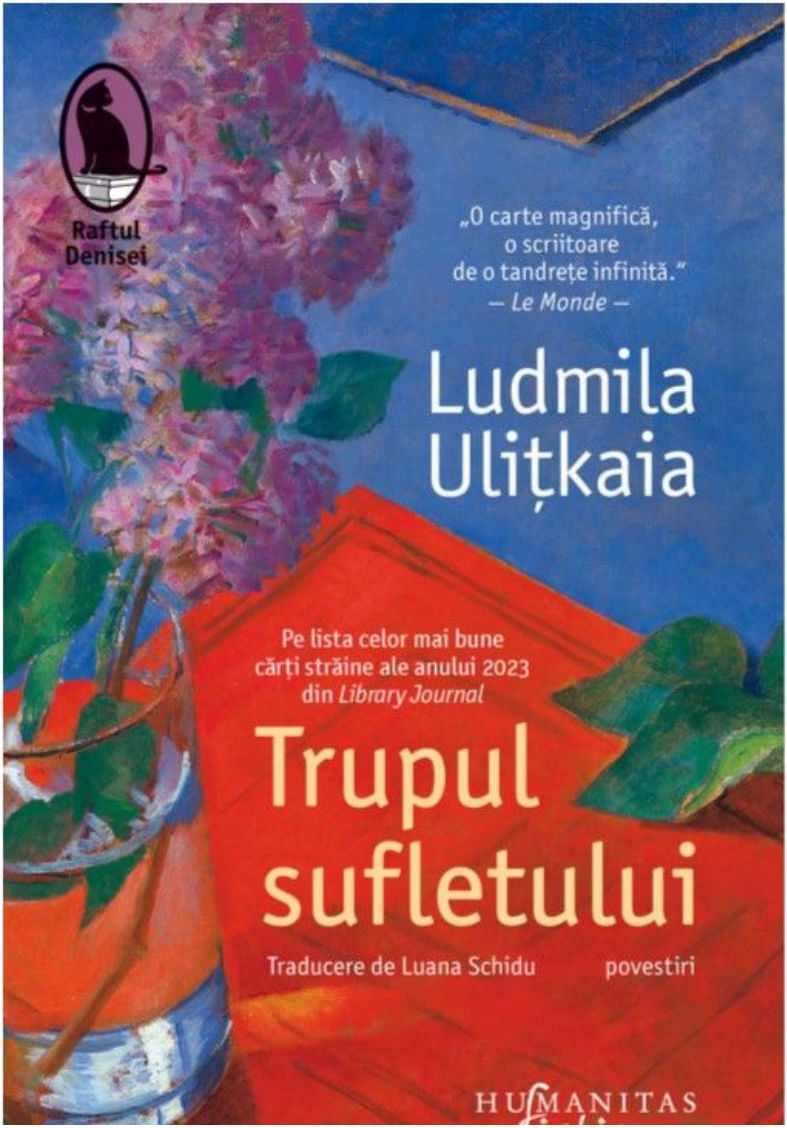
Raftul Denisei
„O carte magnifică, o scriitoare de o tandrețe infinită."
— Le Monde —
Ludmila Ulițkaia
Pe lista celor mai bune cărți străine ale anului 2023 din Library Journal
Trupul sufletului
Traducere de Luana Schidu
povestiri
HUMANITAS

Ludmila Uliţkaia

Trupul sufletului

Traducere din limba rusă de
Luana Schidu
EDITURA HUMANITAS
— 2025 —

PRIETENELE

N-am nevoie de alţii...

În loc de prefaţă

Prietene amazoane, fete, băbuțe, în cizmulițe pestrițe, în galoşi, în sandale, desculțe, cântând fără griji în horă, în şir indian, zgomo-toase, țipând ascuțit uneori se tot rotesc, şi saltă, şi dansează ba twist, ba cadril.

Dansurile lumii sunt sacre, iar cântecul lor este astfel, că pe bolnavi îi lecuieşte, iar pe copii îi adoarme.

Dar pe morți nu-i poate aduce înapoi, deşi poate-o să-nvețe curând.

Ce minunate-s suratele purtând cununi în păr şi cele rase-n cap, cu țeasta ca un glob de fildeş strălucind, cu părul încâlcit, cu cozi împletite, cu bucle delicate în

scăpărări de hiacint, pe picioare uşoare, una pe poante, alta-ntr-un salt, una în scaun cu rotile, iar în spate, prietena în cârje, după o apoplexie.

Saltă fete cu sâni ascuțiți, saltă şi cele cu sâni grei, şi sfârcurile de culoarea prunei îşi iau zborul, jucând, fete cu pieptul plat saltă, acoperindu-şi ruşinea cu mâinile ca o crenguță de mărar...

Vă iubesc, prietene, pentru veselia şi sinceritatea voastră, pentru bunătate şi mărinimie, pentru sentimentul acesta matern, cu care vă aplecați spre cel mic şi slab, că-i doar un şoricel, că-i doar o broscuță, darămite un pui de om.

Tanka, Zoia, Larisa, trei Nataşe, Diana, Irina, Katia-Lena, Tamara, liana, Kristina, şi Hanna-Maria;

Nastia, Katia, Kioko... Masa, Masa, fireşte, era să uit, fiindcă a plecat de atâta vreme, încât copiii au făcut copii şi au crescut nepoții...

Iar cele care au plecat fac horă mai sus, doar să-ți ridici privirea şi o să vezi călcâiele vesele sau tălpile delicate ale celor duse şi albeața giulgiurilor – Vera, Katia şi Olea, Tamara, Gaiane şi Marina, Irina şi Natalie...

Împreună ne-am dus viața, purtându-ne pe brațe tristețile, ajutându-ne una pe alta să cărăm geamantane, sicrie şi cartofi, plângându-ne una la pieptul alteia toate pasiunile – suferințele, toate înşelările, avorturile, trădările, căutările, ruşinoasa invidie.

Ne-am învățat unele pe altele să iertăm, dar mai întâi ne-am alungat bărbații, şi i-am înşelat, şi i-am mințit, şi am făcut asemenea lucruri, că apoi am stat în genunchi înlăcrimate şi am implorat, şi am aşteptat una de la alta iertare şi milă, alinare de soră şi prietenie.

N-am nevoie de alții, le iubesc pe aceste aeriene, înțelepte, neruşinate, seducătoare, mincinoase, minunate, superstițioase şi credincioase, cele mai deştepte şi cele

dezarmant de proaste, de la care şi îngerii din cer ar avea de învățat...

Am nevoie de voi, aşa cum sunteți – şi ca voi sunt şi eu.

Dragonul şi pasărea Phoenix

Când mai era doar o săptămână, dar nimeni n-avea de unde să ştie asta, Zarifa a rugat-o pe Musea să formeze un număr şi a început imediat să-i dicteze cifrele.

— Ce memorie excelentă ai, s-a minunat Musea pentru a o mia oară.

Dar Zarifa se obişnuise de mult cu această admi-rație şi a zis destul de sever: „Fă-mi legătura.”

Zarifa avea un secretar, dar Musea îndeplinea treburile de secretariat mai bine decât orice secretar. Până şi engleza ei era mai bună decât a secretarului, ba chiar mai bună şi decât a Zarifei înseşi. La fel şi rusa, franceza şi chiar greaca de ceva vreme, dar acum asta nu mai avea importanță.

A format numărul cu prefix necunoscut, a răs-puns un bărbat cu un „Alllou” lung, cântat, şi ea a dus receptorul la urechea Zarifei, ca aceasta să nu se ridice. Zarifa a vorbit în azeră, şi glasul i s-a umplut de forță şi tandrețe. Musea înțelegea un pic limba asta, deşi n-o vorbise niciodată – învățase la o şcoală rusească dintr-un orăşel armeano-azer pe atunci paşnic, şi la şcoala aceea erau jumătate ruşi, iar cealaltă jumătate copii armeni şi azeri ai celor mai educați oameni din oraş, dintre aceia care înțelegeau că pentru a avea o educație bună trebuie să te duci în Rusia. Spre sfârşitul studiilor, copiii vorbeau ruseşte aproape la fel de bine ca profesorul Aliev, rusofil şi comunist înflăcărat. Şcoala asta fusese la origini rusească, şi prima şcoală de fete din întregul Karabah. Şi profesorii erau parcă înadins aleşi bătrâni, ca nişte exponate de muzeu. Profesorii şi elevii se distingeau prin aceeaşi trăsătură: în munca de şlefuire a

limbii lui Puşkin şi Tolstoi, diferențele armeano-azere parcă păleau, erau egali în nonapartenența lor la marea cultură rusă... Zarifa terminase aceeaşi şcoală cu opt ani mai devreme decât Musea, dar se cunoscuseră mult mai târziu, la Moscova.

Oraşul lor natal din Karabah era din vremuri străvechi blând, dar hotărât împărțit în cel de sus şi cel de jos, armean şi azer, toți trăiau oarecum ca la țară – în curte, pe uliță. Din când în când aveau loc căsătorii mixte, şi de fiecare dată era un eveniment special, un eveniment care stârnea o mare tulburare printre rude şi vecini. De ce se tulburau? Ooo, asta-l altă poveste... Căsătoriile cu ruşi, nu se ştie de ce, nu făceau atât de tare sângele să fiarbă.

Musea asculta convorbirea. Se pare că Zarifa îşi sunase fratele să vină, s-a auzit denumirea aeroportului din apropiere. Şi i-a mai cerut ceva Zarifa fratelui ei, dar Musea n-a reuşit să prindă în ce consta rugămintea, a prins doar cuvântul „dragon” şi a crezut că s-a înşelat... Ce dragon? La sfârşitul convorbirii, Zarifa a spus în rusă: „Vino, Said. Şi grăbeşte-te...”

Musea a luat telefonul. Zarifa nu-i ordonase să plângă. Niciuna n-a scos un cuvânt. Musea a pus o mână albă ca de porțelan pe tăblia noptierei de spital şi a început să verse lacrimi în tăcere.

Erau aproape doi ani de când dăduse boala asta nenorocită peste Zarifa. La început s-a tratat la Munchen, acolo au operat-o, apoi au trimis-o în Israel, unde a făcut chimio şi radioterapie, iar acum o mutaseră în Cipru, unde Zarifa îşi cumpărase de mult o casă pentru desfătări de vară... Fiecare a gestionat lucrurile în felul ei: Zarifa a luptat până la sfârşit, iar Musea, pierzându-şi încrederea în medici, s-a încurcat cu două vrăjitoare armene, două bătrâne surori înveşmântate de la urechi şi dinți până la glezne, şi noaptea, când Zarifa o trimitea acasă, la culcare,

Musea se sfătuia în taină cu ele pe Skype. Le punea o întrebare deloc simplă: nu era vorba despre vindecarea Zarifei, ci despre procesul complex al înlocuirii unui suflet cu altul. Surorile i-au trimis nu ştiu ce ulei special, cu care să-şi ungă picioarele. Cea mai în vârstă dintre ele, Margo, i-a spus că o astfel de înlocuire e posibilă – avuseseră o mamaşă care plecase în locul fiului ei. Vrăjitoria lor funcționase într-un mod şiret: băiatul supraviețuise, fusese vindecat la Moscova de academicianul Vorobiov de o boală de sânge fatală, iar mamaşă nimerise sub un tramvai, care a lovit-o mortal exact în clipa în care se vindeca băiatul...

Musea terminase Institutul Pedagogic din Mos-cova, era licențiată în filologie, citită, şi în minte i-a venit inevitabil Berlioz: vrăjitorie, tramvai, ulei.[1]

— Tare bun băiat a fost, a plecat la armată, iar acuma e la închisoare, i-a spus una dintre surori, şi a doua a adăugat: nu mai împrăştia bârfe... — există minuni, există!

Vreme de trei luni lucrurile au mers din rău în mai rău, şi minunea nu se petrecea; Musea şi-a făcut un plan: dacă vrăjile n-o ajută să facă acest schimb şi Zarifa se prăpădeşte, se duce după ea. Tramvai, ce-i drept, nu era în oraşul cipriot, dar era marea, care îşi foşnea valurile chiar sub ferestrele ei, pro-punându-şi serviciile diverse – şi-apoi, nici bătrânul ştreang nu-l desființase nimeni. De ce norocul dintotdeauna al Zarifei – o, cât de bine îi mersese toată viața! — îşi întorsese fața de la ea şi voia să-i ia brusc tot ce îi fusese dat înainte cu atâta gene-rozitate, la asta se gândeau amândouă, fiecare în felul ei. Dar Zarifa îşi făcea un bilanț mental, stră-duindu-se să descopere unde greşise, în timp ce Musea nu-şi bătea capul cu cine ştie ce motive de demult, în ea erau şi foc, şi sânge, şi apă, se uneau în

---

[1] *Trimitere la romanul Maestrul şi Margareta de Mihail Bulgakov.*

diferite proporții, şi greşeli nu erau, dar era o deznădejde apăsătoare.

— Nu mai plescăi. Mai bine mănâncă, uite, Katia a adus sarmale...

Katia era cea mai bună fată în casă de pe lume, adusă de la Moscova. Zarifei îi plăcea să aibă tot ce era mai bun, ştia valoarea ceasurilor, a briliantelor, a stilourilor, a maşinilor. Şi a oamenilor.

Aici Musea a izbucnit în plâns de-a binelea. Zarifa nu mai mânca de o săptămână, nu mai punea firimitură în gură, doar bea un pic, iar în săculețul de plastic nu mai curgea un lichid rozaliu, ci roşu-aprins. În mintea Musei au scăpărat iar vechile gânduri tulburi: sânge-suflet-viață se revărsau, şi curgeau prin perfuzia cu ser fiziologic, ca un fel de apă mâloasă... Dacă ar fi fost după ea, şi-ar fi dat propriul sânge.

— Mănâncă tu, eu trebuie să mai dau un tele-fon... A ordonat Zarifa. Am treabă...

— Ce treabă? s-a neliniştit Musea.

Calitatea asta a ei stupid-fermecătoare – totala neînțelegere a laturii pragmatice a vieții – îi plăcuse întotdeauna foarte mult Zarifei. Şi şi-a mângâiat prietena pe piciorul mătăsos expus... Nu era niciun fir de păr pe trupul Musei, încă din tinerețe, bunica ei o învățase să se epileze cu piatră ponce până la o netezime ca de gheață.

După un declin îndelung, Zarifa a avut o creş-tere bruscă de energie. Din nou a arătat cu degetul spre telefon:

— Sun-o pe nevasta lui Reichman, spune-i să vină să-şi ia rămas-bun...

— Ce zici... Ce rămas-bun...

— Ei, spune-i ce vrei, numai să vină... O să stea Katia cu mine la noapte, tu odihneşte-te, n-ai dormit de trei nopți. Vino la prânz, iar pe la unsprezece să vină Katia...

Se căsătoriseră cu douăzeci de ani în urmă, la Amsterdam. Zarifa cocea de mult planul ăsta: s-a făcut că locuieşte în Olanda, şi-a deschis acolo o filială a firmei sale şi a cumpărat, în cele din urmă, o casă confortabilă în Amsterdam, pe malul râului Amstel, la doi paşi de teatrul De Kleine Komedie.

După toate aceste mişcări preliminare, în care planurile matrimoniale se amestecau cu cele de afaceri, a cerut-o în căsătorie pe Musea. Trăiau de cinci ani împreună, dar acum Musea s-a speriat. În primul rând, avusese deja o căsnicie nefericită, din care fugise cum se fuge din închisoare, şi îi luase mult să şi-l şteargă din minte pe bărbatul cu barbă țepoasă şi înclinații sadice. Şi jurase să nu mai aibă de-a face cu bărbați şi să nu se mai mărite niciodată, dar nu ştia unde avea s-o ducă jurământul ăsta. Şi jurământul ăsta a dus-o în brațele Zarifei. În al doilea rând, care de fapt era primul, îi era frică să declare în fața întregii lumi că ea... Musea îngheța şi acum la cuvântul „lesbiană”, ca o fetiță prinsă la furat. În adâncul sufletului ei delicat mocnea spaima, ştia că e ceva rău – mama numai că nu şi-a ieşit din minți când a aflat de Zarifa, i-a interzis să le spună ceva rudelor... Iar acum Zarifa o cerea în căsătorie! S-o refuze? Era cu neputință. Tot ce făcea Zarifa era excepțional: era un jurist de succes, cel mai bun comunicator, un excelent comerciant, un om dispus să rişte şi în acelaşi timp atent-pre-caut. Musea era mândră de Zarifa: ea putea orice, absolut orice – sărea cu paraşuta, participa la raliuri, în tinerețe fusese o redutabilă jucătoare de Prefe-rence, iar în ultima vreme juca la cazinou – şi nu pierdea niciodată!

Musea încerca s-o oprească din nebuniile ei bărbăteşti, dar protestele ei timide sfârşeau mereu la fel: cu hotărâtă, nefeminină tandrețe şi mângâieri energice. Pe Zarifa o mişca peste măsură îngrijorarea pe jumătate maternă, pe jumătate

copilărească a Musei, permanenta ei teamă superstițioasă pentru ea.

Certificatul de căsătorie emis de primăria celui mai tolerant oraş din lume, pus într-o ramă de cati-lfea ştanțată albă, era atârnat acum pe peretele holului din casa lor cipriotă. Când i-au arătat acest certificat pentru prima oară Jenkăi Reichman, aceasta s-a înroşit, a sărutat hârtia şi a zis: „Fetelor, oți fi fost voi curvele curvelor, dar acum sunteți cununate în toată legea!” – şi toate trei au izbucnit în râs.

Jenka era mai liberă ca oricine pe lume. Era liberă şi de orice fel de orientare sexuală. Îşi alesese ca partener doar ştiința, cu ea îşi făcuse de lucru toată viața, studiind ba drojdia, ba nu ştiu ce viermi, iar în ultimii ani se ocupa de genomul uman într-un laborator din Zurich. Un proiect internațional, de care Zarifa îşi râdea şi îi promitea Jenkăi ajutor juridic gratuit când avea să fie judecată pentru dezvăluirea Tainei Divine.

Fotografia de nuntă era atârnată şi acum în casa lor din Cipru: Zarifa, lată în umeri, într-un sacou alb, cu o pafta rotundă, cu sclipiri prețioase la guler, îşi ține mâna cu degete scurte pe umărul Musei, care zâmbeşte ruşinată, şi amândouă stau la fereastra restaurantului Ciel Bleu, de la etajul al douăzeci şi treilea al hotelului Okura. Zarifa radiază, Musea e stânjenită. Cuvântul „soț” nu-l putea pronunța. Şi n-ar fi putut explica nimănui ce-i este de fapt Zarifa: apărător, protector, prietenă, iubită. Sau iubit? Fireşte, înțelegea că soț putea fi numai un bărbat... Dar nu mai întâlnise oameni ca Zarifa nici printre bărbați, nici printre femei, iubirea ei venea dintr-un sentiment de admirație şi recunoştință, acea iubire admirativă pe care o au uneori studentele față de profesorii mai în vârstă, fetițele față de profesoare, băieții față de fotbaliştii preferați.

Erau primul astfel de cuplu din Rusia, cu o căsătorie înregistrată la Amsterdam. În Armenia şi Azerbaidjan nici vorbă nu putea fi de asemenea glume exotice...

Iar nunta, nunta! Asta era de neuitat! Oricât ceruse Musea să nu facă nimic, să nu cheme pe nimeni la această festivitate până atunci ilegală, abia de un an legalizată şi în Olanda, Zarifa a invi-tat la nuntă rudele din Azerbaidjan, le-a cumpărat bilete şi le-a rezervat şase camere la hotelul Okura. Musea, din partea ei armenească, l-a invitat doar pe nepotul ei Aşot, care făcea de trei ani studii economice la Londra pe banii Zarifei. Pe ceilalți – părinții şi sora – a hotărât să nu-i traumatizeze. Tatăl ei avea din când în când crize epileptice, Doamne fereşte să crape tocmai la nuntă de emoție...

Calculele greşite şi eşecul Zarifei au fost totale: rudele azere invitate au venit în frunte cu fratele cel mare, Said, toate în păr, cu excepția unei mătuşi din Karabah, sora răposatului lor tată, țesător de covoare, care nu-şi putuse înfrânge spaima în fața unei călătorii aeriene. Au sosit cu avionul în ajunul nunții şi în seara aceleiaşi zile, după ce au făcut cunoştință cu presupusul mire, care s-a dovedit a fi mireasă, s-au îndreptat cu toții spre aeroport, fără să-şi ia rămas-bun şi refuzând astfel să participe la ceremonia de cununie.

— Ai avut dreptate, Musea, a icnit Zarifa când secretarul i-a comunicat că rudele în formație com-pletă plecaseră la aeroportul Schiphol – aveam o părere mai bună despre ei... Said mă adora în copi-lărie, sunt cincisprezece ani diferență, îmi era ca un tată. Mai bun decât un tată... Naiba să-i ia!

A ridicat din umeri, s-a dus în barul cel mai apropiat cu oarece reputație gay şi i-a invitat pe toți cei prezenți la nunta ei. Masa pentru patruzeci de persoane a fost ocupată de cele câteva cunoştințe din Amsterdam şi nişte tipi de la bar cu totul necunoscuți, gay, travestiți şi ființe de sex

nedefi-nit, mai degrabă bărbătesc decât femeiesc. Arătau minunat, erau splendid îmbrăcați în nişte costume aproape teatrale cu pene pufoase şi gablonțuri zăn-gănitoare... Aveau şi fotografiile lor, dar nu pe peretele casei din Cipru, ci în albumul pe care-l arătau tuturor celor interesați de biografia comună a Musei şi Zarifei.

În timpul bolii Zarifei, Musea slăbise foarte tare şi semăna mai mult ca oricând cu un ulcior cu gâtul lung şi fundul sferic. Nu putea să mănânce nimic, în seara aceea s-a uitat în frigider, care era plin de mâncare, dar ei îi mirosea totul a frig necomestibil. A făcut un duş şi s-a dus la culcare. A adormit pe loc, fără vreun gând sau presimțire, muriseră toate în ea, lăsând doar dispozițiile zilnice ale Zarifei, pe care le îndeplinea cu sârg.

A trezit-o soneria telefonului. I-a sărit inima din piept – astfel de apeluri matinale nu prevestesc nimic bun. A apucat receptorul. „Allou!” Era Said, l-a recunoscut numaidecât. I-a spus că deja ajunsese la Moscova şi la 8:20 decolează, iar trei ore mai târziu o să fie în Larnaca. Să-l aştepte... Da, da, sigur, te aşteptăm...

A sunat-o pe Katia la spital. Katia i-a spus că Zarifa a fost dusă în sala de operație să-i fie schimbat cateterul, iar secretarul, conform indicațiilor Zarifei, trebuie să plece la bancă în zori.

„Cesăfaccesăfaccesăfac...” a şoptit Musea cu buzele uscate. Se dezobişnuise de mult să ia hotărâri, până şi în alegerea unei rochii. Acum se afla în fața unei probleme uriaşe, care-i întuneca toată suferința: trebuie să se ducă să-l ia pe Said, care o urăşte, trebuie să se ducă singură la aeroport, şi ce să-i spună, şi ce-o să spună el... şi cu ce să se îmbrace...

Zarifa e în sala de operații, n-are pe cine să în-trebe... El e deja pe drum... e deja în aer, se apro-pie... bărbații ăştia azeri... sunt mai răi şi decât armenii... Il văzuse pe Said o

singură dată în viață, când venise la Amsterdam, înainte de nuntă, îi aruncase o privire cruntă, se ridicase şi luase după el întreg neamul Zarifei... cumplit...

— Spune-i Zarifei că sunt deja în maşină. Mă duc să-l iau pe Said...

Musea l-a recunoscut pe loc – era cărunt, masiv, scund, şi totuşi frumos. Vârful nasului i se curba un pic în jos, şi bărbia, la fel ca a Zarifei, i se curba un pic în sus, şi avea aceeaşi gropiță în mijloc. Arăta atât de ridicol în costum negru şi sandale, încât grecii se tot uitau la el. Era şi încărcat cu nişte pachete şi țâra după el un troller în culori tropicale, din care se ițea o boccea uriaşă. Văzându-l, Musea numai că n-a izbucnit în plâns, aşa de tare semăna cu Zarifa. E drept, după înfățişare putea să-i fie tată.

Musea s-a apropiat de el.

— Bună ziua, Said, am venit să vă iau. M-a trimis Zarifa.

— Şi de ce n-a venit ea?

Musea a zâmbit cu zâmbetul ei mic.

— Se simte rău. E în spital. Mergem întâi la ea, iar apoi vă instalez unde veți dori – acasă ori la hotel... Rămâneți aici, am lăsat maşina în par-care... Vin să vă iau în cinci minute.

BMW-ul e o maşină mare, dar portbagajul nu e foarte încăpător. L-au ticsit de pachete. El şi-a luat trollerul. Bocceaua uriaşă, din pânză murdară, a îndesat-o în portbagaj. Au mers destul de mult în tăcere, apoi Said a întrebat:

— Ce boală are?

— Cancer, a răspuns scurt Musea.

— E rău. Toți mor de cancer. Tata, de cancer, tatăl tatei, de cancer. Şi taică-su a murit de burtă. Pesemne că tot de cancer, numai că n-au ştiut.

Două ore mai târziu, Said a intrat în salonul în care tocmai fusese adusă Zarifa din sala de operații. Pielea smeadă sporea nuanța maronie a chipului ei îngălbenit. A

deschis ochii şi l-a văzut pe fratele ei. În ochii lui a încremenit groaza.

— A, ai venit... plecați toți. Trebuie să vorbesc cu el...

Musea, Katia şi asistenta medicală au ieşit una după alta, închizând uşa. Musea a rămas lângă uşă, să asculte ce vorbeau, dar n-a auzit nimic – vorbeau încet.

Apoi Musea l-a dus pe Said, care era împietrit, la hotel. Acasă la ele n-a vrut să meargă şi ea a oftat uşurată.

A doua zi spre seară, pe aeroportul din Larnaca a aterizat Jenia Reichman. A închiriat o maşină şi a venit la ele acasă. Mai fusese aici, şi nu o dată. A întâmpinat-o Katia, fata în casă, a sunat-o pe Musea la spital, aceasta a întrebat-o pe Zarifa dacă să nu vină Jenia direct la spital. Zarifa i-a ordonat să vină imediat. Şi Jenia a venit.

Şi iarăşi le-a poruncit Zarifa tuturor să iasă. Când au rămas singure, i-a spus Jeniei:

— Bine c-ai venit, am trei întrebări importante pentru tine.

Jenia, care evaluase situația din prima clipă, n-a găsit putere să glumească în stilul ei zănatic dintot-deauna. S-a aşezat lângă Zarifa şi i-a pus o întrebare nelalocul ei, ba chiar stupidă: „Cum te simți?”

— Ce, nu vezi şi singură? îmi dau duhul. Futu-i.

Uite, în legătură cu asta am să-ți pun întrebările.

Eşti cea mai deşteaptă prietenă a noastră...

Jenia s-a îngrozit – nu că Zarifa moare, şi nici că ştie asta. Locuiseră în acelaşi bloc, în acelaşi apartament în Marina Roşcea[2], când Zarifa în-chinase o cameră de la mătuşa Jeniei, prima ei locuință la Moscova, şi se cunoşteau foarte bine una pe alta... „E vorba de bani, de proprietate”, s-a speriat Jenia. Vreo afacere complicată, vreo

---

[2] *Cartier în Moscova.*

schemă, vreo intrigă din cele la care era atât de talentată Zarifa şi care ei îi provocau o aversiune puternică.

„Pentru nimic în lume”, a hotărât Jenia în sinea ei. „O să-i spun să-şi facă testamentul, asta o să-i spun...” şi a aşteptat iritată întrebarea.

— Spune-mi, Jenka, tu ce crezi, ce-i aia intelectualitate?

Jenia a inspirat aerul condiționat răcoros şi a expirat. A înnebunit? Sau a înțeles ea greşit?

— Intelectualitate? a repetat ea, nevenindu-i să-şi creadă urechilor, dar oarecum uşurată.

Zarifa a închis ochii şi s-a văzut deodată cât de mult i se înfundaseră în orbite. Moartea îşi aşternuse deja machiajul cu pete negre pe pleoape, buzele pline îi erau închise la culoare şi uscate, tâmplele i se adânciseră... Era vizibil că obosise, obosise foarte tare. Când a închis ochii şi a tăcut, a părut că murise.

— Ştii, nu sunt sigură că intelectualitatea există cu adevărat. Dar, dacă ar exista, cred că cel mai exact ar putea fi definită ca un strat de oameni educați a căror acțiune e motivată de binele obştesc, şi nu de egoism...

O umbră de nemulțumire a trecut pe fața Zarifei.

— Nu, eu nu cred asta.

Apoi a deschis ochii şi a întrebat aşa cum întreabă profesorii la examene:

— Spune-mi, prin ce se deosebesc armenii de azeri? Dar nu aşa cum se vorbeşte despre asta în general. Ştiințific. Că doar eşti genetician.

Aici, Jenia, necredincioasă, surdă ca un zid la orice concepte religioase, s-a rugat pentru prima dată în viața ei: „Ajută-mă, Doamne! Ajută-mă, nu pot...”

— Vorbeşti serios?

— Da. Serios. De mult voiam să te întreb, dar tot n-am apucat.

— Atunci ascultă. O să-ți tin un mic curs... Acum se consideră demonstrat că trăsăturile cog-nitive şi mentale sunt programate genetic. Dar caracteristicile personale sunt în nişte limite destul de largi şi sunt determinate de variante ale genelor. Şi frecvența cu care se întâlnesc în populații anumite gene...

— Mai simplu, i-a cerut foarte încet Zarifa.

— O să încerc mai simplu. Alelele comporta-mentale cel mai frecvent întâlnite, adică variante ale uneia şi aceleiaşi gene, determină în populații ceea ce se cheamă caracterul național.

— Şi mai simplu, te rog. E important pentru mine să înțeleg...

Jenia a tăcut o clipă şi s-a rugat din nou cerurilor cu toată forța unui om ajuns într-o fundătură.

— Păi uite un exemplu: relativ de curând s-a descoperit că există gene care determină caracterul belicos sau paşnic. Se crede că cel mai paşnic popor sunt boşimanii din tribul kang-san din Africa de Sud, iar cel mai războinic, indienii din tribul yanomami, din America de Sud. Se pare că la o genă a indienilor, spre deosebire de boşimani, s-a produs mutația 7R, şi ea este aceea care-i face atât de războinici şi agresivi.

— Jenka, tu spune-mi despre armeni şi azeri...

Indienii nu mă interesează.

Curentul rece de la unitatea de aer condiționat îi bătea Jeniei în ceafă, dar ea se simțea cuprinsă de fierbințeală.

— Înțelegi, pe lângă factorii pur genetici, mai sunt şi cei etnografici, istorici, dar alelele cel mai frecvent întâlnite la o populație caracterizează ceea ce se numeşte în general caracter național sau tră-săturі etnopsihologice...

— Pfuu, s-a oțărât Zarifa, şi vocea ei a răsunat cât se poate de energic, explică-mi de ce nu pot armenii şi azerii să stea la aceeaşi masă.

— Asta cred că nu e o problemă genetică, ci una socioculturală...

— Iar nu poți să-mi dai un răspuns clar. Stai jos, doi. Atunci spune-mi sincer: eu sunt un om bun?

Jenia a stat pe gânduri o clipă: o iubea pe Zarifa, dar ştia că e un om divers, uneori bun, chiar foarte bun, dar alteori... of, of, of...

Zarifa stătea cu ochii închişi, lăbărțată, plată, şi aştepta răspunsul.

— Eşti un om foarte bun... a spus încet Jenia şi s-a gândit: „Ce mulți oameni care n-ar fi de accord cu asta sunt pe lume...”

— Bine, pleacă. Zarifa a deschis ochii şi a privit-o cu greutate pe Jenia. Îți mulțumesc că ai venit, a spus ea cu glas nemulțumit, difuz.

Jenia a ieşit pe coridor, a fluturat din mână, şi în salon au intrat în şir indian, pe vârfuri, Musea, Katia şi asistenta medicală. Aceasta din urmă s-a uitat pe monitorul de pe perete şi a atins mâna Zarifei. Mâna îi zăcea moale şi fără reacție. Zarifa era cu totul desprinsă.

Jenia plângea pe condor.

În aceeaşi noapte, Zarifa a murit. Musea a stat lângă ea până în ultima clipă. Nu mai era niciun medic care să se uite mai mult pe monitor decât la bolnava care se stingea. Linia care tresaltă rar pe monitor a devenit continuă, şi Zarifa n-a mai fost.

Musea n-a plâns. A stat lângă Zarifa până în zori şi i-a spus ce nu apucase să-i spună în cei şaptesprezece ani de convieţuire. Dimineața au dus-o pe Musea acasă. Îndată ce-au intrat, a sunat armeanca vrăjitoare care trebuia să asigure schimbul. Vrăjitoarea aflase de moartea Zarifei prin canalele ei supranaturale.

— Ascultă-mă, Anaid, a spus vrăjitoarea Mărgă-rita, singura care-i spunea Musei pe vechiul ei nume. Nu ni s-a

permis ceea ce ne-ai cerut. Acolo nu se schimbă protocolul. Sună-mă peste o săptămână, o să-ți spun ceva important. Nu acum. Au poruncit s-o îngropați creştineşte...

— Margo, cum anume creştineşte? Nu era bote-zată. Ei sunt islamici...

— Nu ştiu. Mie aşa mi s-a spus. Nu fac decât să transmit. Să i se facă parastas...

Pentru ce să facă Musea mai departe erau instrucțiuni într-un plic însemnat cu scrisul mare al Zarifei:, A se deschide după moartea mea.” Musea l-a deschis, a citit instrucțiunile şi s-a apucat să le îndeplinească. A scos din dulap umeraşul pe care Zarifa îşi atârnase costumul de înmormântare înainte de ultima internare în spital. Îl comandase la Milano, la un creator de modă, în timpul ultimei sale călătorii în Italia. Era alb, cu o broderie lată aurie la gât şi la mâneci, şi o eşarfa aurie asortată, şi pantofi aurii, decupați la spate. Totul era nou-nouț, neîmbrăcat, cum se şi cuvine. Într-un săculeț separat, atârnat pe acelaşi umeraş, era lenjeria albă de bumbac.

Mai departe scria despre un anumit covor care, dacă îl aduce fratele ei, trebuie pus pe sicriu la priveghi. Şi că priveghiul trebuie ținut acasă la ele, în hol. Şi să meargă la un restaurant anume după înmormântare. Şi că trebuie s-o incinereze, şi când o să primească urna, cenuşa s-o împrăştie în mare. Şi despre testament, în care era scris şi parafat totul, şi unde se află acesta.

Pe Musea o tulbura doar dispoziția vrăjitoarei cu privire la parastas. Acum nu mai avea pe cine să întrebe. I-a pus această întrebare în sinea ei Zarifei, dar n-a primit niciun răspuns.

„Nu vrea”, a înțeles Musea.

A doua zi în zori au adus sicriul acasă.

Musea, care nu mai dormise de trei nopți, s-a aşezat în fotoliul din hol, lângă sicriul închis, şi a ațipit.

Priveghiul era stabilit la ora zece dimineața. Jenia împrăştiase din zori flori în casă, umbla ca o umbră...

La opt a sosit de la Londra Aşotik, nepotul Musei. Era un occidental delicat cu mari abilități matematice şi puțină putere de introspecție – Zarifa trăsese de el de mic, şi acum ieşise din el un top manager un pic încet, dar de nădejde. Musea şi-a îmbrățişat nepotul:

— Îți mulțumesc că ai venit, Asotik.

— Păi cum altfel? Îi datorez totul.

„Ce băiat cumsecade”, s-a gândit Musea.

Să plângă încă nu putea.

La nouă a venit de la hotel Said cu bocceaua uriaşă. Au rupt învelitoarea şi au desfăşurat pe podea covorul din Karabah, pe care-l țesuse străbunicul, sau poate tatăl străbunicului – toți bărbații din familie fuseseră în vechime țesători de covoare în Şuşa. Apucând covorul destul de greu de cele patru colțuri, l-au ridicat şi l-au aşezat cu grijă pe sicriu. Atunci Musea a văzut dragonul despre care vorbise Zarifa cu Said la telefon.

Dragonul ăsta nu era singur, era prins într-o bătălie pe viață şi pe moarte cu o pasăre Phoenix. Pe un câmp roş-albastru, se luptau ornamente în unghiuri şi cotituri bruşte, iar în centru se ghicea un dragon slăbuț, încolăcit într-un inel cu pasărea sacră. Poate Phoenix, poate Simurg. Acest inel era ca o amintire pe veci încremenită a luptei în care nimeni nu poate fi învingător. Vârfurile ascuțite ale ghearelor şi ale dinților erau întipărite pentru totdeauna de mâinile țesătorului de covoare, până când aveau să pălească culorile, până când avea să se tocească lâna, până când timpul avea să transforme în pulbere amintirea muncii artistului, a confruntării forțelor naturii şi mitului, a vrajbei oamenilor slabi care trăiesc mult mai profund decât în acest tablou creat de mâna omului, în crearea a două popoare vecine din care unul e un dragon monstruos, celălalt, o

pasăre sacră, sau invers, unul e un dragon sacru şi celălalt, o pasăre monstruoasă... Şi care din ei e luptătorul, care e vrăjitorul, care e răul, care e binele nu se poate deosebi, fiindcă sunt legați laolaltă într-un inel încremenit şi indisolubil...

Au venit oameni. Jenia îi conducea în hol: cu-noştințe de-ale Zarifei, vecini, chiar şi doi clienți din Londra...

Musea a văzut, a văzut acest dragon, s-a aplecat spre sicriu, întinzându-şi brațele pe covor şi a glă-suit: „Aaaa...”

Acest sunet lung şi puternic a descătuşat în sfâr-şit vâltoarea reținută de un inexplicabil baraj, şi acum ea se revărsa în lacrimi fierbinți. Cânta sau plângea... nimeni nu înțelegea cuvintele armeneşti cu care se tânguia, îngâna... nimeni n-o să mă linişteasca, nimeni n-o să mă compătimească, viața mea s-a dus...

Era în ea aceeaşi forță străveche care fusese desenată, țesută de un bătrân azer mort de mult, şi ele se contopeau – şi au început să plângă toți cei din încăpere.

Soarele bătea în geamuri, zgomot de valuri sparte se ridica din mare şi se despărțeau două suflete iubitoare, şi lângă sicriu, Said, care venise să-şi ia rămas-bun de la sora lui iubită şi blestemată, plângea şi el. Bărbat, nevastă, ce mai conta...

Ultimul țipăt a înghețat pe o notă înaltă, sonoră. Said s-a apropiat de Musea şi a luat-o pe după umeri: „Nu plânge, fetițo.

Dragonul şi pasărea Phoenix au încremenit în inelul lor veşnic.

O săptămână mai târziu, Musea a primit urna cu cenuşă şi a împrăştiat-o în mare. Apoi şi-a făcut o valijoară – cea de serviciu a Zarifei, cu care călă-torea pentru afacerile ei juridice în capitalele Euro-pei – şi a plecat cu avionul la Şuşu, la vrăjitoarea Margo, ca să afle lucrul acela important

despre care-i vorbise aceasta. Aşa se obişnuise, să fie condusă...

Alisa cumpără moartea

Pentru Tania Rahmanova

Când viața a ajuns la perfecțiune, a venit bătrâ-nețea. Ultimul lux costisitor a fost o cadă mică, instalată după îndelungi deliberări şi căutări. Unii recomandaseră o cabină de duş, dar Alisa a respins categoric o cadă cu uşă: la ce bun să-ți plouă în cap? Altceva e să stai întins în apa caldă, cu o pernuță de plastic sub cap şi să-ți rostogoleşti tălpile înmuiate pe două mingiuțe de plastic care înțeapă plăcut...

Alisa făcea parte din genul rar de oameni care ştiu cu precizie şi ce vor, şi ce nu vor cu niciun chip.

Sângele amestecat moştenit de la mama ei, pe jumătate baltică, pe jumătate poloneză, răcorise de la o vârstă fragedă toate pornirile pasionale ale Alisei, iar frica de a cădea sub puterea altcuiva era mai puternică decât alte frici proprii femeilor: frica de singurătate, sau de a nu avea copii, sau de sărăcie. Mama ei, Marta, care se măritase cu un ofițer de carieră încă înainte de război, căsătorie din care se născuse Alisa, îşi înmormântase generalul, şi tot restul vieții ei încă tinere se îndrăgostise cu patimă şi suferise crunt, aproape până la nebunie. Era mereu gata să pună la picioarele iubitului tot ce avea, inclusiv apartamentul de general care îi rămăsese de la soț...

După despărțirea de ultimul iubit, Marta şi-a pus capăt zilelor într-un mod nu tocmai plăcut, dar ca în romane: după ce a intrat într-un salon şi şi-a făcut manichiura, s-a aruncat sub un tren. Acest comportament nebunesc al mamei sale a paralizat complet în Alisa capacitatea de a se sacrifica stupid şi inutil.

La înmormântarea Martei au venit câțiva foşti iubiți şi ultimul, cel care o părăsise şi îi dăduse astfel lovitura de grație. Ei au înălțat un munte de flori peste sicriul închis, şi Alisa, în vârstă de douăzeci de ani, cu farmecul ei palid încă ascuns, disprețuind şi ruşinându-se de preaplinul de sentimente al mai-că-sii, a jurat că n-o să devină niciodată, ca ea, o jucărie a acestor creaturi. Şi n-a devenit. Nu a adoptat un monasticism împovărător, ci rare idile fără importanță, care o făceau egală cu semenii ei în experiența de viață.

Lucra ca inginer-proiectant, îşi admira propria muncă excepțională, ştia că nimeni din birou nu ştie să traseze o linie mai bine ca ea. La sfârşitul secolului XX au apărut computerele, şi toți proiectanții, inclusiv cei mai merituoşi, au fost nevoiți să lase jos creionul şi să înceapă să-şi însuşească trudnic un program care îndeplinea cu exactitate instrucțiuni: „Ridică pana, coboară pana, du-te la punct...” – dar chiar atunci Alisa a ieşit la pensie.

Peste zece ani s-a întins perioada cea mai fericită a vieții ei – pensia nu era mare, dar Alisa şi-a găsit o neobişnuită sursă de câştig suplimentar: de trei ori pe săptămână plimba copii în părculeț de la ora zece până la prânz. Iar apoi era încântător de liberă. Mergea câteodată la teatru, mai des la concerte, la Conservator, legase acolo cunoştințe interesante şi trăia după bunul ei plac, până când odată, absolut din senin, în propriul apartament, lângă propria canapea, şi-a pierdut cunoştința. A zăcut un timp, nu se ştie cât, şi-a revenit şi a rămas uimită de poziția bizară: a văzut o ceaşcă spartă într-o mică băltoacă, picioarele unui scaun răsturnat, covorul roş-albastru pufos chiar lângă fața ei. S-a ridicat cu uşurință. O durea cotul învinețit. S-a gândit un pic şi a chemat un medic. I-a fost luată tensiunea şi i s-au prescris nişte tablete. Şi totul a părut să fie ca

înainte. Dar n-a fost chiar aşa: din ziua aceea, Alisa a început să se gândească la moarte.

Nu avea nicio rudă cum se cade – cele polono-li-tuaniene se risipiseră de mult din lipsă de iubire față de puterea sovietică, pe care o reprezenta răposatul general. Rudelor generalului, pe de altă parte, nu le păsa nici de Marta, nici de fiica ei, Alisa, din motive de mult uitate...

Alisa avea şaizeci şi patru de ani. Sănătatea ei, dacă nu ținem cont de leşinul care îi amintise pe neaşteptate de caracterul finit al vieții, era bună. Totuşi se ridica întrebarea: şi dacă se îmbolnăveşte?

Dacă o să cadă la pat? Pe cine putea conta?

Alisa şi-a pierdut somnul. N-a dormit câteva nopți, apoi a găsit o soluție genială. Foarte simplu: când o să se îmbolnăvească şi o să devină neputin-cioasă, poate să se otrăvească. Trebuia să-şi facă rost din timp de o otravă eficientă, cel mai bine un somnifer pe care să-l ia şi să nu se mai trezească. Fără niciun fel de demonstrații stupide, aşa cum făcuse şi maică-sa la vremea ei. Anna Karenina e şi pentru mine. Pur şi simplu să-l iau – şi să nu mă mai trezesc. Şi astfel să fug de neplăcerile morții.

Când i-a venit acest gând în minte, Alisa a sărit din pat şi a scotocit în sertarul mesei: era pe-acolo o cutiuță albă de porțelan pentru pudră sau pentru vreun alt produs cosmetic – îi rămăsese de la mai-că-sa. Uite, aici poate să pună praful, să-l țină lângă pat şi, când o să vină vremea, să-l ia...

Nu, nu chiar mâine. Dar era timpul să se gân-dească. Pentru asta trebuia să găsească în primul rând un medic de nădejde, ca să-i prescrie prafurile acestea în cantitatea necesară. Nu era o treabă simplă, dar nici imposibilă...

După leşin, Alisa a trăit ca de obicei – se plimba cu Arsiuşa şi Galocika. Copii drăguți de la scara de alături, cu o mamă educată, nu o putoare, profesoară de muzică,

dimineața dădea lecții, iar în a doua parte a zilei se ocupa de copiii ei.

Seara, Alisa se distra ca înainte, dar nu uita de medicul bun. Vorbind cu una dintre însoțitoarele ei la teatru despre una-alta, a reieşit că fratele aces-teia era medic. Evreu, între altele. Ia te uită! Poate că nu degeaba se spuneau tot felul de lucruri despre ei – că fac rău, că umblă cu otrăvuri... într-un cuvânt, Alisa şi-a rugat cunoştința să-i facă legătura cu fratele ei pentru o consultație medicală.

O săptămână mai târziu a venit fratele, Aleksandr Efimovici. Un om slab, trist, cu o expresie întrebătoare pe chip. El înțelesese că e invitat pentru o consultație privată, dar Alisa l-a aşezat la masă şi l-a servit cu ceai. A fost un pic nedumerit, dar pacienta era educată, cu o înfățişare foarte atrăgătoare. Astfel de femei nu mai intraseră în raza lui de vedere. În general vorbind, nu mai intrau de mult nici unele. Privea pacientele exclusiv din punct de vedere medical. Era văduv de trei ani, suferea în singurătate şi nu voia să asculte aluziile rudelor la neajunsurile acesteia.

Masa era aranjată elegant, ceşti din porțelan subțire stăteau pe o față de masă de în cenuşie, bomboanele erau mici, din străinătate, nu vestitele „Ursuleți în pădurea de pini”. Alisa Feodorovna însăşi era, la fel ca bomboanele şi ceştile, grațioasă, cu o gură subțire, nezâmbitoare, şi părul deschis la culoare, netezit cu stil. A turnat ceaiul şi i-a povestit despre problema ei de-a dreptul: am nevoie de un somni-fer puternic, de fapt unul din acelea pe care, dacă-l iei, nu te mai trezeşti.

După o clipă de gândire şi o sorbitură din ceai, Aleksandr Efimovici a întrebat:

— Aveți o afecțiune onocologică?

— Nu. Sunt perfect sănătoasă. Problema e că vreau să plec sănătoasă. În momentul în care o să iau această hotărâre. N-am rude care să mă îngri-jească, şi nici cel mai

mic chef să mă târăsc prin spitale, să sufăr şi să fac pe mine. Îmi trebuie un somnifer ca să pot să-l iau când o să se coacă această hotărâre. Pur şi simplu vreau să-mi cumpăr o moarte uşoară. Vedeţi ceva în neregulă aici?

— Câţi ani aveţi? a pus medicul o întrebare absolut medicală, după o lungă tăcere.

— Şaizeci şi patru.

— Arătaţi minunat. Mai mult de cincizeci nu vă dă nimeni, a remarcat el.

— Ştiu. Dar nu pentru complimente v-am invitat. Spuneţi-mi clar dacă puteţi să-mi prescrieţi medicamentul necesar în cantitate suficientă...

Doctorul şi-a scos ochelarii, i-a pus în faţa lui şi s-a şters la ochi.

— Trebuie să mă gândesc. În principiu, înţele-geţi, barbituricele se prescriu pe reţete speciale... e o chestiune penală.

— Şi, ca atare, bine plătită, a remarcat sec Alisa Feodorovna.

— Eu sunt medic, şi pentru mine este în primul rând o problemă morală. Mărturisesc că e prima dată când primesc o astfel de propunere.

Au terminat de băut ceaiul. S-au despărţit în ideea că doctorul o să se gândească şi o s-o sune ca să-i comunice hotărârea lui.

Acum nu dormea Aleksandr Efimovici. Nu-i mai ieşea din minte femeia asta subţire, palidă, atât de diferită de toate cele pe care le întâlnise în viaţa lui. Şi, cel mai mult, diferită de soţia lui, Raia, veselă, cu şuviţe încreţite care-i scăpau din coafură, cu jachete veşnic tocite pe pieptul mare, gălăgioasă, ţipătoare, chiar... şi cât de chinuitor se prăpădise Raia, roasă de sarcom, cu crize de durere îngrozitoare, pe care n-o mai alunga nicio morfină.

O săptămână întreagă n-a putut lua o hotărâre, în fiecare zi voia s-o sune pe această uimitoare Alisa, dar nu putea rezolva problema morală pe care i-o înfățişase ea. O femeie directă, cinstită, de o dem-nitate extraordinară! N-ar fi costat-o nimic să se plângă de insomnii, să-mi ceară somnifere, şi eu i le-aş fi prescris, şi ea ar fi adunat zece, douăzeci de doze – cine putea să verifice asta? — şi le-ar fi luat ca să adoarmă somnul de veci.

S-au întâlnit întâmplător, la Conservator, la con-certul lui Pletnev, în antract, după o suită din Fru-moasa adormită de Ceaikovski şi înainte de o sonată de Chopin. Alisa nu l-a recunoscut imediat, dar el pe ea – din prima secundă.

Ea stătea la bufet cu un pahar de apă, uitându-se în jur după un scaun liber. Aleksandr Efimovici a văzut-o de departe. S-a ridicat, i-a făcut un semn, invitând-o, şi ea s-a aşezat pe scaunul eliberat...

După concert a condus-o. Cât ascultaseră ei muzică, plouase. Băltoace se întindeau ici-colo pe toată strada, şi un Ceaikovski de bronz şedea într-un fotoliu de bronz într-un mic lac de apă de ploaie. Doctorul a luat-o de braț pe Alisa Feodorovna. Mâna ei era uşoară şi tare – la fel ca a soției lui, Raia, când o condusese pentru prima dată în seara balului de absolvire. Şi el păşea minunându-se de acest sentiment tactil de mult uitat.

„Uite un bărbat care nu vrea nimic de la mine”, s-a gândit Alisa, „eu sunt cea care aşteaptă o favoare de la el...”.

Au vorbit despre Pletnev, el a amintit de Iudina, remarcând că de la moartea ei Pletnev reprezintă acel tip de muzicant care îşi asumă dreptul unei interpretări noi, personale a clasicilor muzicii. Alisa Feodorovna a înțeles că stă de vorbă cu un om care simte muzica profund, ca un profesionist, şi nu ca ea, care era un ascultător superficial.

El a condus-o în siguranță chiar până acasă, găsind fără greutate clădirea cu etaj ascunsă în fundul curții

neluminate, unde venise cu o săptămână înainte. Avea un minunat simț de orientare în spațiu, şi în pădure, şi în oraş: odată ce vedea un loc, îl găsea întotdeauna uşor. S-au oprit la intrare.

Deja îşi luau rămas-bun, şi ea nu-i punea nici-cum întrebarea pentru care îl chemase la ea.

A apărut o pauză stânjenitoare, pe care el a între-rupt-o cu acea expresie întrebătoare care-i era proprie:

— Alisa Feodorovna, sunt gata să răspund afirmativ la solicitarea dumneavoastră, dar aş vrea să revenim la ea mai târziu, când... — şi-a ales cu grijă cuvintele –, când împrejurările o vor cere. Iar până atunci o să mă îngrijesc de sănătatea dumneavoastră.

Ea a încuviințat din cap – nimeni, niciodată nu-şi asumase îngrijirea ei, dar nici n-ar fi permis! Totuşi era plăcut să audă asta. I-a întins mâna ei uşoară şi puternică şi a apucat clanța uşii de la intrare. În hol era întuneric.

— Dați-mi voie...

El a păşit după ea în bezna umedă a holului.

Ea a pipăit cu piciorul pe întuneric prima treaptă, dar a fost gata să se împiedice. El a prins-o din spate.

Aşa a început idila lor – o plonjare în tinerețe dintr-o atingere întâmplătoare, primul sărut în întunericul unui hol, ardoarea surprizei, aprinzând în sufletul Alisei un sentiment de absolută încredere într-un bărbat...

Şi îi încredința mai mult decât încredințează femeile în tinerețe – nu viața, ci moartea.

A început cel mai fericit an din viața Alisei. Aleksandr Efimovici n-a distrus acel cocon moale de singurătate pe care ea îl urzise şi în care se simțea apărată. În mod uimitor, cu prezența sa, el chiar a întărit această apărare. Ca şi cum ar fi acoperit-o cu un capac. Dar ceea ce o uluia în mod special pe Alisa era capacitatea lui Aleksandr Efimovici de a-i ghici gusturile capricioase. Fără să-i pună nicio întrebare

despre preferințele ei, îi aducea mere verzi tari şi bezele roz, bomboane „Cozi de rac”, liliac mov, şi nu alb, şi brânză Kostroma. Tot ce-i pacea ei.

Alisa fusese întotdeauna sensibilă la mirosuri, şi toți bărbații cu care avusese vreodată relații miro-seau a fier, sau a tutun, sau a animale, dar acesta, iubitul bătrâneților ei, mirosea a săpun pur pentru copii, cu care îşi spăla mâinile de medic înainte şi după fiecare consultație. Acelaşi săpun pe care Alisa îl preferase întotdeauna celui de zmeură sau oricărui alt parfum elegant...

Aleksandr Efimovici, care trăise toată viața cu o femeie puternică şi solicitantă, bogată în nevoi, neobosită în dorințe diverse, care se excludeau reciproc, a descoperit pentru prima dată că alături de o femeie poți să fii liber de puterea inepuizabilă a unei femei. Reținuta Alisa, timidă până şi în mo-mentele de apropiere, emana o generozitate tăcută. La sfârşitul a şase decenii, el se simțea nu un servitor năimit pe viață, ci un mărinimos dăruitor de bucu-rie. Şi îşi spuneau unul altuia în clipele de tandrețe pe acelaşi nume adolescentin: Alik.

Datorită pacienților săi cu relații infinite, Ale-ksandr Efimovici, care lucrase mulți ani ca neurolog la policlinica STP, Societatea de Teatru Panrusă, o ducea pe Alisa în timpul săptămânii la cele mai bune spectacole ale sezonului, la Conservator, iar sâmbăta venea la ea, la o cină intimă. Pentru prima oară în viață, Alisa gătea nu doar pentru ea...

Viața s-a schimbat, şi vârsta a regresat, şi un singur lucru o mai preocupa: undeva departe licărea insistent gândul că această fericire neplanificată nu poate continua multă vreme.

Alisa ştia că după moartea soției el locuia cu Marina, fiica sa mai mică, necăsătorită, nu foarte sănătoasă şi nu foarte înlesnită. Cea mare, Ania, sănătoasă şi înlesnită, locuia de mult separat, cu soțul şi cei doi copii şcolari.

Toată iarna s-au întâlnit ca doi adolescenți îndră-gostiți, iar vara au plecat împreună în concediu, stricând planurile fiicei mai mici, care era obişnuită să-şi petreacă vacanța de vară împreună cu părinții. Dar Aleksandr Efimovici nu i-a împărtăşit Alisei acest conflict cu fiica sa, care-l amarase. A cumpărat două bilete pentru Komarovo, şi la mijlocul verii, când nopțile albe începuseră deja să pălească, iar căldura vag răcoroasă a Petersburgului nu era nicidecum copleşitoare, au ajuns la Casa de Creație.

Aveau camere separate, la capete opuse ale coridorului, şi amândoi se amuzau de vizitele nocturne reciproce.

— Alik, parc-am fi nişte elevi care se ascund de ochii părinților, râdea Aleksandr Efimovici, când Alisa îi deschidea uşa camerei după o bătaie rit-mică, discretă.

Alisa doar râdea misterios ca răspuns la această glumă: avusese parte de prima ei idilă la cinci ani după moartea mamei sale, când colegele de clasă şi alte fete de vârsta ei aveau deja soți, copii şi amanți, divorțaseră şi se căsătoriseră iar, şi habar n-avea cum anume îşi ascund adolescenții idilele de părinți. Iar Martei, mama ei, nici prin cap nu-i trecuse să-şi ascundă propriile idile de Alisa, toate fuseseră la vedere, şi Alisa fusese afectată de pasi-unile ei zgomotoase.

Tot ce ce-i lipsise în tinerețe se revărsa peste ea la bătrânețe, şi se ruşina un pic de situația ei de amantă, mai ales dimineața, când coborau în sala de mese, unde stăteau aproape exclusiv cupluri în vârstă, obosite de mult de căsnicie. După micul-de-jun mergeau în plimbări lungi, uneori săreau peste masa de prânz şi se întorceau abia spre seară. Amândoi se aflau pentru prima dată pe acest pământ finlandez, ştiau prea puțin despre istoria şi geografia locurilor acestora, şi rătăceau la întâmplare, ba trecând peste dune spre plaja cu nisip, cu câțiva bolovani uitați pe mal în epoca glaciară, ba mergând spre Lacul Şciucie, unde

era mult mai plăcut să faci baie decât în Golful Finic, năpădit de un noroi maroniu.

La lac, Aleksandr Efimovici a întâlnit un actor cunoscut, unul dintre vechii săi pacienți, fost lenin-grădean, vizitator frecvent al acestor meleaguri.

Acesta stătea cu o undiță somnoroasă, în nădej-dea zadarnică de a scoate din apă dacă nu o ştiucă, măcar un biban, s-a bucurat că-l vede pe doctor şi, aflând că acesta era pentru prima dată acolo, a început să le arate fostul Kellomăki[3]. I-a condus prin fiecare sătuc, arătându-le vechi cabane finlandeze dintre acelea care nu fuseseră demontate şi duse în Finlanda când acest pământ trecuse la Rusia, i-a dus la casa lui Sostakovici, la cabana Ahmatovei, reno-vată şi zugrăvită într-un verde îndrăzneț, la vila obscurului academician Komarov şi la cea a notoriului academician Pavlov...

Trei zile au mers împreună cu acest ghid binevo-itor, apoi s-au desprins de el şi au rătăcit prin pădu-rile rare de pini, adunând afine şi zmeură sălbatică...

Cele douăzeci şi patru de zile de călătorie s-au lungit la nesfârşit, şi ei s-au apropiat în aceste zile lungi şi nopți scurte ca şi cum ar fi avut în urmă ani de convieţuire.

Când s-au întors la Moscova, Aleksandr Efimovici a cerut-o pe Alisa în căsătorie. Ea a tăcut îndelung, apoi i-a amintit de rugămintea ei, pe care nu o îndeplinise. El uitase despre ce era vorba. Despre somnifer...

— Alisa, Alisa, pentru ce? La ce mai e nevoie acum?

— Mai ales acum, a zâmbit Alisa.

— Nu înțeleg...

— Pentru că asta o să se termine... şi vreau să fiu pregătită.

---

[3] *Denumirea finlandeză a oraşului Komarovo.*

El ştia deja că n-are rost să te cerți cu Alisa.

— E o nebunie. Dar sunt de acord.

Alisa a scos din sertarul mesei o cutiuță albă de porțelan şi i-a întins-o lui Aleksandr Efimovici:

— Să-l pui aici.

Era o trecere la alt nivel de conştiință, dar n-avea ce să facă în privința asta.

— Bine, bine. Dar mai întâi ne căsătorim. Pe urmă îl pun – o să fie cadou de nuntă.

A râs, dar ea n-a schițat nici cel mai mic zâmbet.

— Căsătoria asta e... ca să râdă lumea de noi? Şi fetele tale ce-o să spună?

— Asta n-are nicio importanță, a răspuns el, căzând pe gânduri.

Pentru cea mică, fără o situație, cu un psihic labil, chiar că putea fi o lovitură...

În toamnă, la puțin timp după aniversarea de un an a întâlnirii lor, Aleksandr Efimovici împlinea şaptezeci de ani. A făcut la serviciu o tratație modestă şi a primit cadou de la colegi un portofel de piele nou, care se deosebea de cel vechi numai prin schimbarea unei cifre pe plăcuța argintie – „70” în loc de „60”.

Pentru familie şi prieteni a comandat o cină la restaurantul Ancora. Alisa n-a vrut să meargă. El a insistat – avea să fie cea mai bună ocazie ca să le cunoască pe fetele lui. Aleksandr a presat-o, Alisa a cedat. Cu cei mai buni prieteni, colegii de clasă Kostea şi Aliona, şi colegii de facultate, medicul psihiatru Tobolski şi medicul obstetrician Priţker o întâlniseră pe Alisa mai înainte. Familia – asta era ultima frontieră.

După câteva ezitări, le-a invitat pe verişoara lui, cea care le făcuse cunoştință, şi pe Musea Turman, cea mai bună prietenă a fostei soții. Era un gest riscant, dar fără cusur

din punct de vedere strategic. Făcea pregătiri pe un front larg.

Alisa şovăia. A făcut mofturi până-n ultima clipă, ba acceptând să meargă la această petrecere, ba refuzând. Era de mult obişnuită cu o viață de regină: nu-i păsa absolut deloc dacă le place sau nu celor din jur – reginele nu încearcă acest sentiment de dependență față de părerile altora... Dar acum era tulburată şi imediat s-a supărat pe ea însăşi.

Aleksandr Efimovici a convins-o cu o oră înainte de a ieşi din casă: însemni prea mult pentru mine, nu mai pot să te ascund. În fond, trebuie să-l pregătesc şi pe ei...

Şi ea a cedat.

Toți au sosit aproape în acelaşi timp, la opt fără zece oaspeții erau aşezați în jurul mesei.

— Faceți cunoştință, Alisa Feodorovna, a rostit mândru Aleksandr Efimovici şi le-a prezentat-o pe rând musafirilor: Aniei, soțului ei şi celor două nepoate, Marinei, Musei Turman. Prietenii făcu seră cunoştință cu ea înainte.

Alisa arăta impecabil, şi ştia asta. Bluza de mătase de culoarea tutunului era strânsă cu o curea moale de piele, şi talia ei subțire era singura talie între siluetele ca nişte butoiaşe ale tuturor doamnelor prezente. Oaspeții erau un pic surprinşi, până şi fiicele, care fuseseră prevenite că tatăl lor avea să-şi invite prietena. Musea Turman şi-a pierdut darul vorbirii – se uita la această persoană cu ochii răposatei Raia şi se simțea ofensată.

— Fără sare şi piper, i-a şoptit ea Aniei.

Dar Ania n-a susținut-o:

— Ce spui, tanti Musea, e o femeie chiar inte-resantă. Şi ce siluetă...

— Ce siluetă, care siluetă? a pufnit în şoaptă Musea. I-a luat mințile, şi o mai şi arată tuturor, o să-ți aduci aminte de vorbele mele.

Dar chelnerul deja turnase şampania, şi prietenul Kostea a ridicat paharul...

Kostea, cărunt, fălcos, rotunjor, a început să spună: că el şi Saşa se cunosc de şaizeci de ani, din ’70, că se ştiu atât de bine unul pe celălalt, încât nu pot să spună niciodată unde e granița dintre gândurile lor, că nu mai ține minte de mult care din ei a spus primul, care din ei a gândit primul că sunt mai mult decât prieteni, mai mult decât frați, şi că toată viața el, Kostea, păşeşte pe urmele lui Saşa, dar n-o să-l ajungă niciodată... şi alte cuvinte, toate laudative şi oarecum vesele. Iar la sfârşit a spus că se bucură s-o vadă alături de Saşka pe fermecătoarea Alisa, care a venit la el din Țara Minunilor. Alisa zâmbea rece...

O lună mai târziu, s-au căsătorit civil în linişte, fără ceremonie. Aleksandr Efimovici şi-a îndepli-nit promisiunea: cutiuța de porțelan, plină cu un praf alb-verzui, stătea în sertarul mesei, în spatele unui teanc de hârtie de scris, plicuri şi vechi bilete de călătorie.

Aleksandr Efimovici s-a mutat cu o uimitoare delicatețe în apartamentul Alisei, fără să strice nimic, ci dimpotrivă, reparând tot ce era lipit cu leucoplast sau legat cu sfoară. A fixat abajurul lustrei, care atârna, a înlocuit plita, care nu mai mergea de multă vreme, şi Alisei i s-a întărit senzația tulbure că profesiunea lui medicală implică vindecarea a tot ce atinge. Fără niciun ajutor din afară, la fereastră a înflorit o floare care nu mai făcuse niciodată asta până atunci.

Cei doi soți, care nici înainte nu se plângeau de vreo problemă de sănătate, întineriseră vizibil.

— Ne-am dat peste cap ciclurile hormonale, rădea soțul.

În primăvară a mai intervenit un eveniment ne-aşteptat şi incredibil: Marina, fiica cea mică a lui Aleksandr Efimovici, a rămas însărcinată la aproape patruzeci de ani. Defectul ei din naştere – buza de iepure – şi cicatricile rămase pe față de la operația absolut reuşită îi afectaseră mai mult

caracterul decât înfățişarea. Încă de mică fugise de orice fel de comunicare, îşi alesese meseria de corector, comunicând astfel exclusiv cu texte, şi nu cu oameni. Faptul că reuşise să rămână însărcinată l-a uluit pe tatăl ei. Deşi mai degrabă se bucura, gândindu-se că nu-şi lasă fiica singură, ci cu un copil, care va putea schimba lumea asta atât de ostilă, după cum i se părea ei.

Alisa a dat din cap echivoc: avea propriile con-cepții privind naşterea copiilor, dar nu socotea de cuviință să le împărtăşească soțului ei. Cu atât mai mult cu cât concepțiile ei îşi pierduseră de mult orice actualitate.

La momentul în care Aleksandr Efimovici i-a dat vestea Alisei, sarcina, ascunsă vreme de jumătate de an în burta mare, nu era observabilă nici măcar de un ochi atent. Marina era aceeaşi tanti grasă, lăbărțară ca în tinerețe.

Când s-a apropiat momentul naşterii, mama tre-cută de prima tinerețe, aflată la primul copil, a fost internată de tatăl ei într-o maternitate bună de pe Şabolonka, unde era şef de secție colegul lui de facultate, Prițker. Având în vedere vârsta şi greu-tatea, s-a hotărât să i se facă cezariană. Operația a fost programată pentru o dimineață de marți. Ale-ksandr Efimovici a aşteptat telefon de la chirurg, i s-a comunicat că totul e în ordine – fetița nu pre-zenta niciun defect, în orice caz nu avea buză de iepure... Aleksandr Efimovici şi-a amintit groaza pe care o încercase când soția lui o adusese de la maternitate pe fetița cu o gaură triunghiulară care se căsca de la gură la nas. Acum a oftat de uşurare.

— Ei, eu mă duc la maternitate, i-a spus el Alisei.

Au făcut un pachet cu alimente pentru proas-păta mamă – chefir, lapte, bomboane şi o bucată de brânză. El a ieşit din casă, la prima florărie a avut noroc – tocmai primiseră nişte zambile splendide, preferatele Alisei, şi a cumpărat un snop întreg pentru fiică-sa şi pentru asistente. Vânzătoarea

i-a împachetat buchetul în hârtie de cadou. A ieşit pe strada pustie în orele încremenite ale după-amiezii cu florile şi punga de plastic cu alimente. În stația de autobuz era o mică mulțime. A rămas ceva mai departe, ca oamenii care se îmbulzeau să nu strice minunatele zambile când avea să sosească autobuzul.

În acest moment, o maşină neagră care mergea cu mare viteză pe mijlocul străzii s-a ciocnit de o alta, la fel de mare şi de neagră, aruncând-o pe trotuar. Maşina s-a proptit în stâlpul unui felinar, doborând în drum trei dintre oamenii care stăteau la coadă. Pe unul dintre ei, cel cu un buchet de flori, mortal...

Seara, Alisa l-a sunat pe Priţker. Acesta i-a spus că totul e în ordine cu Marina şi copilul, dar că Aleksandr nu venise. Alisa a început să dea telefoane. Cincisprezece minute mai târziu, i s-a comunicat că soțul ei se află la morgă. Încercaseră toată ziua să-i găsească familia, dar la adresa din buletin nu răspunsese nimeni.

Acesta a fost sfârşitul. „Da, da, mă aşteptam la ceva de genul ăsta.” Cutiuța de porțelan din serta-rul mesei...

A doua zi dimineața, Alisa a început de la maternitate: i-a dus Marinei lapte, chefâr şi brânză. Apoi s-a dus la morgă. Înmormântarea a întârziat din cauza expertizei medico-legale.

Marinei i s-a spus de moartea tatălui ei abia după trei zile. A intrat într-o psihoză puternică, şi al doilea prieten al lui Aleksandr Efimovici, profe-sorul Tobolski, a internat-o la Institutul Kascenko. Fetița a rămas deocamdată la maternitate... Ania, sora mai mare a Marinei, nu putea să ia copilul – se împotrivea soțul ei, pe care Marina nu putea să-l sufere.

După două săptămâni, copilul a fost luat de la maternitate de bunica lui, Alisa Feodorovna. Că fericirea ei

cu Aleksandr Efimovici o să fie scurtă presimțise, dar despre copilul nenăscut nu presim-țise nimic.

Fetița trăia în cărucior, lângă patul Alisei. Alisa n-a vrut să se mute în apartamentul soțului ei, care era mai spațios. Acolo era mizerie şi o cadă de baie oribilă, cu smalțul crăpat, iar aici avea una nouă, de un alb strălucitor.

Abia după jumătate de an, Marina a ieşit din clinica de psihiatrie. Dar cum putea să i-o încre-dințeze pe mica Aleksandra femeii ăsteia dezordo-nate, labile, bolnave psihic?

Cutiuța cu barbituric stătea în sertarul mesei, dar acum Alisa nu mai putea să se folosească de cadoul de nuntă al soțului ei. Adică teoretic putea. Cândva... când împrejurările aveau s-o ceară...

Străina

O femeie aplatizată în părți, cu un piept impu-nător, se uita cu coada ochiului la tânărul care şedea la celălalt capăt al băncii din parc, cufundat în lectura unui ziar. Îi plăcea, fără să ştie de ce. Pesemne din pricina ziarului. Îi plăceau bărbații care citeau ziare. Şi primul ei soț vremelnic, un inginer care murise la fabrică în timpul unei avarii, se ducea duminica dimineața, înainte de micul-dejun, la chioşc să cumpere ziarul, şi al doilea, cel de acum, citea ziarele dimineața. Le aducea de la serviciu, e drept, erau mereu cele din ziua precedentă. Şi ăsta de pe bancă citeşte ziarul.

„Unul străin!” a aruncat ea o privire piezişă la literele mari, înflorate ale titlului. „Foarte bine! E chiar mai interesant!”

S-a tras mai aproape şi a arătat cu degetul la ziar:

— În ce limbă e ăsta?

Omul cu ziarul a tresărit uşor şi s-a întors spre ea cu tot corpul:

— Ce mă întrebați?

„Clar, e străin!” s-a bucurat femeia.

— Ce litere interesante, zic, în ce limbă citiți?

— În arabă, i-a răspuns amabil tânărul. Şi s-a gândit: „Probabil o prostituată.” Blondina vopsită, trecută de patruzeci de ani, s-a apropiat şi mai tare de el. Poşeta cu încuietoare metalică, pe care o ținea lipită de burta proeminentă, îi risipea orice îndoială: cu siguranță e prostituată... El avea douăzeci şi şapte de ani. Era al doilea an de când stătea la Moscova. Şi nu oriunde, ci la Universitatea din Moscova, în căminul pentru doctoranzi, corpul L. Hotărâse de mult că o să-şi ia o femeie – toți colegii de cămin aduceau femei, care cu aprobare, care pe furiş, înşelând vigilența administratorului sau a oamenilor de serviciu pe etaj. Şi era foarte bine. Numai el nu se putea hotărî.

— O, ce litere frumoase, pur şi simplu mai fru moase ca ale noastre! a zâmbit fals femeia, dar el n-a înțeles ce spusese.

Era matematician, îşi luase lucrarea de doctorat la un profesor cunoscut, cu care vorbea în engleză, şi, în fond, ce conversații au matematicienii? Se înțeleg fără cuvinte, la nivelul superior al simbolurilor de neînțeles pentru muritorii de rând. Bineînțeles, învăța ruseşte, dar nu mergea prea grozav...

Efortul mental se citea în ridurile de pe fruntea lui – tot nu reuşea să construiască o frază în general simplă: „Cât costă serviciile ei?” Era prilejul pe care-l aştepta de mult, dar brusc devenise timid, stingher, gândindu-se că n-o să capete nimic. Dar şi mai tare s-a speriat la gândul că ar putea să capete... Nu avusese, nu avusese niciodată o femeie. Nici măcar nu ținuse de mână vreo fată. Îndată ce creteau un pic, ele se înfăşurau în rochii şi baticuri de nepătruns, doar ochii le străluceau printr-o crăpătură, era

cu neputință până şi să le priveşti. Atingerile feminine pe care şi le amintea erau ale mamei, ale bunicii, ale mătuşilor. Toate, bătrâne. Şi nici surori nu avea. Doi frați...

Când fusese trimis la Bagdad, la unchiul lui, să studieze la o scoală bună, deşi era un oraş mare, regulile erau aceleaşi. Iar alegerea fusese a lui: matematica. Era una din două: ori să se însoare, ori să învețe. Salih n-a avut nicio îndoială în privința asta: să învețe...

— Aha, arabă! Fetița mea învață engleza. Tot o limbă grea, a remarcat femeia, continuând să pri-vească piezişş ziarul.

— Fetița? a repetat el, nevenindu-i să creadă.

— Da, am o fetiță, Lealea, învață engleza. Are numai zece!

— Bravo ei, a spus tânărul şi şi-a pironit ochii în ziar.

Ciudată femeie! Dacă e prostituată, de ce-mi vorbeşte despre fetița ei? Şi a hotărât să fugă, numai că ea a ridicat o mână şi a pus-o pe spătarul băncii, şi el a simțit un parfum atât de feminin, încât deja nu mai avea nicio îndoială: o să capete, o să capete de toate. Şi s-a emoționat, a început să construiască în cap o frază care nu se forma cu niciun chip, a zis doar: „Ăăă... fetița... e acasă?”

Femeia a început să râdă: „Acasă, acasă-i fetița. Curând împlineşte optsprezece ani. E frumoasă fetița mea. Dar dumneavoastră, mă scuzați, sunteți căsătorit?”

El a clătinat din cap. Discuția luase o întorsătură neaşteptată. S-a întors spre femeie – ea s-a uitat la el cu mare atenție şi a observat că priveşte uşor saşiu cu un ochi şi că, în general, nu e cine ştie ce frumos. Dar era îmbrăcat într-un costum bun, cu cravată, cu pantofi curați. În fine, un bărbat interesant...

— Cum vă numiți? a întrebat ea hotărât, şi el s-a bucurat că ea luase problema în mână.

— Salih.

Ea i-a întins mâna – o mână puternică, uscată – şi i-a scuturat cu putere palma flască.

— Eu sunt Vera Ivanovna. Aşadar, nu sunteţi căsătorit? Şi ce faceţi aici, la Moscova?

— Îmi fac lucrarea de doctorat.

— Ooo! s-a bucurat ea. Sunteţi om de ştiinţă?

— Matematician, a încuviinţat el din cap, adân-cindu-se într-o nedumerire totală.

Parfumul dulceag de la subraţul ei se împrăştia în jur, ca fumul în jurul kebabului...

— Vrei să te-nsori?

Şi totul s-a lămurit, s-a luminat – peţitoare! Peţitoare era tanti asta! Nu prostituată!

— Vreau! a zâmbit el. Vreau să mă-nsor.

Lilka nu era ca toate celelalte fete. Nu-i stătea capul la măritat, dimpotrivă, disprețuia acest mări-tat, fiindcă-l ştia prea bine din auzite: scârţâitul de dimineaţă al patului, oftatul lui nenea Kolea, chico-titul uşor al mamei şi al tatălui vitreg, care se încheia cu târşâitul ligheanului care stătea sub pat şi zgomotul apei curgând. În această muzică se trezea ea la şase dimineaţa, apoi mai adormea pentru o oră, iar la şapte, când se trezea de tot, nu mai era nimeni: nenea Kolea şi mama erau plecaţi la serviciu.

Cu fetele de pe stradă, care începuseră devreme aceste activităţi scârţâitoare, Lilia nu se împrietenise, şi de aceea o porecliseră „închipuita”. Şi aveau dreptate: Lilia chiar îşi închipuia viaţa viitoare nu foarte precis, foarte amănunţit, dar cu detalii clare: avea să aibă o muncă bine plătită, de studii superioare, contabilă sau profesoară, o cameră a ei, fără dependinţe comune, şi nu va purta haine ţărăneşti, cum poartă toţi cei de pe stradă, ci un costum cu bluză, ca profesoarele de la şcoală. Şi pantofi cu toc. Albi...

De ce albi, nu era limpede, să mergi prin noroi în încălţăminte albă e oarecum stupid. Dar visul ei nu ţinea cont de asta. Pantofi albi!

În planurile imediate ale Lilkăi intrau examenele de absolvire a liceului şi de admitere la facultate. La care anume, încă nu se hotărâse. Cel mai aproape de casă era cea de chimie, dar chimia nu-i plăcea, îi plăcea limba engleză, şi aflase unde era facultatea la care putea studia limbi străine. Se dovediseră a fi trei – Institutul de Limbi Străine, Institutul Pedagogic şi Universitatea. Acum, spre sfârşitul clasei a zecea[4], şovăia: să studieze o limbă străină sau să se ducă totuşi la Facultatea de Contabilitate – exista şi aceasta. Într-un cuvânt, printre problemele vitale ale următorului cincinal nu se afla vreun plan de căsătorie. Planul ei era etapizat sever: facultate, căsătorie după absolvire, la douăzeci şi trei de ani, la douăzeci şi patru să facă un copil şi aşa mai departe. Acum se pregătea pentru bacalaureat, tocea la matematică.

Şi atunci a venit Vera Ivanovna. Expresia de pe fața ei era enigmatică. O arbora deseori. Aducea un pachețel de la serviciu şi i-l trecea pe sub nas cu această expresie: „Ei, ce-am adus?” Era clar – fie icre roşii în hârtie de pergament, fie o bucățică de unt sleit. De ghicit. Lucra la cantina unui spital, ca asistentă medicală specializată în nutriție, şi mereu şterpelea câte ceva de acolo. De data asta, expresia era prezentă, dar pachețelul lipsea.

— Ei, Lilka, n-ai cum să ghiceşti de ce ți-am făcut rost! a zis mama, punându-şi mâinile în şold.

Lilia abia dacă a întors capul. Se pregătea pentru bacalaureat, nu-i ardea de prostiile maică-sii. Dar aceasta nu s-a lăsat:

— Lil, Lil, ascultă!

— Mamă, lasă-mă, mâine am lucrare de control la matematică!

---

[4] *Într-o anumită perioadă, în Rusia, clasa a zecea era ultima clasă de liceu.*

— Dar poate c-o să-ți fac aşa un cadouaş acuma, de-o să te rogi pentru mine toată viața.

Lilia a devenit atentă:

— Ce, mi-ai cumpărat pantofi albi?

— Proastă mai eşti, Lilka! s-a supărat Vera Iva-novna.

Chestiunea pantofilor albi se discuta de două luni deja – să-i cumpere sau să nu-i cumpere. Seara de absolvire, socotea Vera Ivanovna, nu e un eve-niment chiar aşa de important ca să cumperi pantofi albi: Lilka purta prost încălțămintea, tot călca într-o parte, nişte pantofi cu toc sigur avea să-i strice, n-aveau s-o țină până la nuntă.

Şi-apoi, alb se poartă doar la ocazii, negri era altceva – aşa arăta discuția dintre ele.

— Când îți spun că eşti proastă! Aici e vorba despre ceva aşa de important, că o să fie şi pantofi albi, şi rochie albă, şi de toate!

Lilia s-a țțit:

— Mamă, glumeşti, sau ce?

— De unde glume? Ți-am găsit soț! Un străin! Asta e! a pus cărțile pe masă Vera Ivanovna.

— Ce spui, mamă? Nici prin cap nu-mi trece aşa ceva! Ce să fac cu el? Uită! Ori îmi cumperi pantofi albi aşa, pur şi simplu, ori, dacă-i vorba să mă mărit, nu-mi mai trebuie niciun fel de pantofi! a refuzat hotărât Lilka.

— Proastă eşti, proastă rămâi! s-a supărat Vera Ivanovna.

— Proastă eşti tu, i-a răspuns necuviincios Lilka.

Aşa era obiceiul la ele, cu o simplitate sănătoasă, fără politețuri rafinate.

— Uite unde s-a găsit deşteaptă! Taică-tu cap tăiat!

Lilia nu-l ținea minte pe taică-său – avea doar doi ani când murise el. Până şi Vera avea o amintire înce-țoşată despre acel soț. Deşi îi spunea des fetei: semeni cu taică-tu! I-o spunea cu diferite ocazii: ba ca laudă că învață bine sau

joacă şah, ba supărată – când nu spăla pe jos sau nu îndeplinea vreo altă sarcină dată de ea.

Înainte de război, Vera avusese mulți pretendenți, dar când a început războiul, toți flăcăii apți au fost trimişi pe front, şi ea s-a speriat că n-o să mai rămână bărbați deloc şi s-a măritat cu cel care era la îndemână. Era inginer într-un atelier, un ochelarist chel cu numele de familie Schiltz, mai mare ca ea cu zece ani. Singurul lucru bun la el era că avea o cameră. Asta contrabalansa şi chelia, şi aspectul deloc atră-gător. A trăit cu el trei ani – nu s-a arătat altul mai bun. A născut şi o fată. Dar el a murit, a fost o explozie la fabrică... Şi în camera aia a lui Schiltz locuia Vera şi acum – cu fiica, Lilka, şi cu cel de-al doilea soț, Kolka. Despre răposatul taică-său, Lilia nu ştia decât că-i poartă numele de familie spinos, incomod, din cauza căruia era poreclită „sulița”[5]...

— Matematician, savant, nu vreun fâştecine! Străin! Că doar nu te-aş sfătui de rău! s-a necăjit Vera Ivanovna. N-ai fi găsit unul ca ăsta nici în o sută de ani!

Lilia a rămas pe gânduri. Pantofii albi aveau şi ei greutatea lor... Mama nu arunca cu vorbe-n vânt.

Prima întâlnire dintre logodnici a fost stabilită într-o duminică, la intrarea în acelaşi parc Ermitaj. Trecuse o săptămână de la seara de absolvire, asta îi ceruse apăsat Lilia mamei sale – după examene! Lilka a şontâcăit până la prima întâlnire cu logod-nicul ei în pantofii albi cu tocuri, cumpărați din timp de maică-sa: toată lumea crezuse că pentru balul de absovire, dar Lilia ştia că pentru nuntă. Vera Ivanovna se neliniştise un pic, deşi îl sunase de două ori, se înțeleseseră în toate privințele şi el îşi reafirmase intențiile. Exista, fireşte, pericolul să se răzgândească, dar

---

[5] *În rusă sil înseamnă sulă.*

logodnicul a venit punctual, la ora şase seara fix, în acelaşi loc unde făcuseră cunoştință.

În ultimele zile, Salih fusese distras de la muncă, dormise prost două nopți, fusese cât pe ce să decidă că nu se va duce la această întrevedere ciudată. Dar când s-a trezit a descoperit că hotărârea fusese luată parcă împotriva voinței lui – şi s-a apucat să se pregătească. S-a spălat îndelung, s-a bărbierit, şi-a ales cravata. Înțelegea că încalcă toate legile şi regulile vieții, dar nu avea ce să facă: era cuprins de emoția logodnei iminente... Vocea rațiunii îi spunea că se emoționează înainte de vreme, că fata poate să fie cu totul nepotrivită, că ai lui n-o să vadă cu o ochi buni această căsătorie hotărâtă de capul lui, care încălca toate tradițiile familiei, cu o rusoaică suspectă. Nu-şi făcea griji atât pentru tatăl lui, cât pentru mama vitregă, care respecta toate regulile de viață. Cuvântul care nu-i părăsea nicicând buzele era usul – ordine.

În familie se socotise întotdeauna că Salih era special. Nu-l făcuse Allah pentru comerț, ci pentru ceva înțelept. Profesorul de țară din clasa a doua îi spusese tatălui său că Salih are altă cale decât toți ceilalți copii, şi tatăl îl trimisese la Bagdad, la fratele lui mai mic, negustor de țesături. Acolo a terminat şcoala engleză, apoi Universitatea din Bagdad, s-a înscris la doctorat... „Poate că el, în sfârşit, o să-şi permită să trăiască ca un european!” îşi tot repeta. Şi acum se ducea să se întâlnească cu logodnica... Aproape ca un european.

Era înalt, cu umărul drept mai sus decât stângul, îşi ținea capul uşor într-o parte, cu atenție. Cel mai mult la el i-au plăcut Liliei ochelarii – la noi nu se făceau asemenea ochelari: cu ramă maro, groasă, şi cu lentilele ca nişte ochişori puse parcă un pic oblic. Lilia purta şi ea ochelari pentru miopie, dar rama era banală. Era îmbrăcat într-un costum deschis la culoare, cu cămaşă albă şi cravată galbenă. Şi ghetele erau oarecum deosebite, maronii-

roşcate, cu o limbă de piele deasupra, decorată cu găurele. Şi se vedea de la o poştă că e străin, mai ales după ochelari şi ghete... Lilia nu mai văzuse astfel de bărbați – n-ar fi zis că-i plăcea propriu-zis, dar îi stârnea un interes respectuos.

Băiatului i-a plăcut logodnica încă de departe: lângă blondina vopsită deja cunoscută, se zărea o fată mititică şi subțire, cu sânii mari. Nu chiar blondă, dar nici brunetă. Când s-a apropiat, a observat că poartă ochelari şi s-a simțit năpădit de o tandrețe neaşteptată şi de un sentiment de comuniune. Logodnicele din Irak nu purtau ochelari, numai bătrânele care-şi îndepliniseră menirea în viață îşi puteau permite să admită că aveau vederea proastă. Tocmai ochelarii Liliei au fost pentru el semnul că este neîndoielnic potrivită. Femeile din Rusia erau frumoase, dar stârneau suspiciuni: în fiecare frumoasă, lui Salih i se năzărea că vede o depravare periculoasă, ca să nu spună mai rău. Asta însă nu era frumoasă, ci avea o înfățişare foarte cuviincioasă.

Fata i-a întins prima mână, dar fără niciun zâmbet, şi i-a plăcut şi asta: e sobră! I-a spus: „Pe mine mă cheamă Lilia.” Frumos!

După jumătate de oră, erau într-o cafenea. El a comandat cafea şi prăjituri pentru toți trei. Mama logodnicei a mâncat o prăjitură, apoi şi pe a doua – Lilia a refuzat: „Toată lumea se miră, dar mie nu-mi plac dulciurile.”

După încă zece minute, Vera Ivanovna s-a uitat la ceas, a spus că are treabă şi a plecat. Salih a rămas singur cu logodnica, şi asta l-a mirat. Uimitoare nație! Aşa, din prima zi în care se cunosc, să laşi o fată singură cu un bărbat... Nu, nu întâmplător au câştigat războiul! Neînfricată nație!

— Doyou speak English? a pus logodnicul o între bare de control, aşa, la noroc.

Lilia a zâmbit:

— I am the best în my class.

Şi Salih a înțeles că soarta îi e pecetluită.

Prima întrebare pe care i-a pus-o fata când au rămas singuri a fost dacă e adevărat că e matemati-cian. L-a întrebat în engleză. El i-a spus că da, e matematician. La MGU[6] se face bine matematică, şi de-asta a venit aici.

— Eu urăsc matematica, a recunoscut ea, dar el nu a înțeles numaidecât. Nu-mi place, a precizat ea. Am numai 5[7] la toate materiile, dar la matema-tică, 3.

— Asta n-are importanță. Când o să ne căsăto-rim, n-o să te ocupi de matematică.

— Bineînțeles că nu! a râs ea. Asta ar mai lipsi!

Apoi au ieşit din cafenea, Lilia se grăbea să ajungă acasă. El a vrut să ia un taxi. Logodnica l-a oprit şi i-a explicat:

— De ce să arunci banii? Sunt doar trei stații de autobuz până acasă. Şi costă patru copeici!

Această dovadă de simț economic a împrăştiat orice îndoieli matrimoniale: asta înseamnă soartă implacabilă: sâni, ochelari, cuviință, limba engleză, cumpătare. Şi Salih i-a propus Liliei să depună actele pentru nuntă.

Lilia a râs: actele nu sunt pentru nuntă, ci pentru încheierea căsătoriei. Nunta e după!

— Sigur, după, a fost el de acord.

Potrivită, foarte potrivită fata asta. Şi a luat-o de mână. Ea n-a protestat. Mâneca rochiei roz era scurtă, brațul era gol şi neted, ca hârtia. Şi alb-alb. Salih atingea o femeie pentru prima dată în viață.

Lilia dădea pe dinafară. Nu se mai putea abține. Mai întâi i-a spus Jenkăi că are un logodnic străin. Apoi Liuskăi că logodnicul ei e matematician. Mai departe n-a mai fost

---

[6] *Moskovski Gosudarstvennîi Universitet – Universitatea de Stat din Moscova.*

[7] *Sistemul de notare în Rusia este de la 1 la 5.*

nevoie să spună nimic nimănui – toată lumea ştia că Lilia se mărită. Vera Ivanovna a aflat această veste tot de pe stradă – venea acasă de la serviciu şi Jenka s-a repezit la ea:

— Tanti Vera! Când o să fie nunta Lilkăi? E-ade-vărat că se mărită cu un străin?

Apoi totul s-a desfăşurat neverosimil de repede. Vera Ivanovna a gândit totul strategic: nu l-a invitat pe logodnic acasă, deşi camera era bună, de optsprezece metri; totuşi, era la comun. Nici nu trăiau prea luxos, în trei ani încă nu reuşise să strângă bani de-o servantă, şi fără servantă arăta sărăcăcios. Aveau totuşi un covor frumos pe perete. Dar cine-i mai ştie pe străinii ăştia, poate-or fi toți obişnuiți cu apartamente separate.

Logodnicii au mers de două ori la cinema, s-au plimbat în parcurile Ermitaj şi Neskucinâi. Apoi au depus cererea pentru căsătorie la singurul birou de înregistrare unde erau uniți străini cu tinere rusoaice fericite. Termenul de răspuns era mai lung decât la birourile de înregistrare obişnuite – trei luni...

Viața îi promitea Liliei mari schimbări, dar ea nu şi-a schimbat planul general – şi-a depus actele la Institutul Pedagogic, şi-a luat cu bine examenele şi a fost admisă. Când i-a spus mamei sale, aceasta doar a dat din mână a lehamite – fa ce vrei, eşti propria ta stăpână, o să-i dai socoteală soțului tău.

— Nu te înțeleg, mamă, ori sunt stăpână, ori dau socoteală, nu? Dă-i tu socoteală lui nenea Kolea, eu, soțului meu, n-am de gând.

Şi nu i-a comunicat viitorului soț că devenise studentă.

După un august mohorât ca bătrânețea înainte de vreme, s-a instalat o vară indiană arămie, prevestind înşelător o pauză în schimbarea obişnuită a anotimpurilor. Aceste ultime zile prețioase de pace a naturii care se elibera de datoria rodirii erau ideale pentru petrecerile de nuntă, care

promiteau un nou pântec şi noi roade... Oamenii locului ţineau în general nunţile de vară pe o alee înverzită care se numea pe nedrept Fundătura Bisericii, deşi nu mai era de mult o fundătură. Pe locul celor două construcţii care se prăbuşiseră în fărâme fusese asfaltat un drum spre Institutul Burdenko. Ceva mai încolo de drum, în piaţa cu pământ bătătorit, mărginită pe o latură de un zid gros de cărămidă roşie şi pe cealaltă de trei tei bătrâni, se făceau de obicei şi înmormântările, şi nunţile. Două barăci închideau această pieţişoară butaforică de o parte şi de alta. În zilele obişnuite, locuitorii celor două barăci se ciorovăiau uşor, dar, de dragul sărbătorilor şi al parastaselor, se adunau laolaltă şi întindeau masa lungă pentru o nevoie comună: să fie aşezat sicriul sau să se întindă ospăţul de nuntă.

După depunerea actelor pentru căsătorie, Vera Ivanovna a început imediat să se gândească cum să organizeze totul cu rost – să nu fie mai rău decât la alţii. Dar nici mai bine... Numai că Lilka a anunţat de la bun început: „Nu, mama, nu-mi trebuie mie o nuntă din asta de ţărani, mergem la restaurant.” Vera Ivanovna numai că n-a explodat de indignare: „Păi tu ai idee de câţi bani e nevoie ca să dai de mâncat şi de băut la o droaie de oameni la restaurant?”

— Ascultă ce-ţi spun, mamă, nunta noastră o să fie la restaurant, iar oaspeţii o să-i invităm eu şi Salih: tu cu nenea Kolea şi tanti Raiska, naiba s-o ia. Nu ştie să se poarte, dar o să-i fac instructajul dinainte. Sau vorbeşte tu cu ea, că doar ţi-e soră. Şi să vină fără ibovnicul ăla al ei. Bun, poate încă doi martori, din partea mea, Liuska, iar din partea lui Salih, băiatul ăla de la ambasadă. Şi gata!

Vera Ivanovna s-a înfuriat. La început chiar a pus mâna pe frânghia de rufe cu care îi băga min-ţile-n cap fiică-sii în copilărie. Dar Lilia a dat dovadă de o mare fermitate, ba chiar oarecare înţelepciune:

— Pune frânghia la loc! Ai vrut să mă măriți, poftim, mă măriți. Mai departe o să fie cum vreau cu. N-o să fie nicio nuntă de țărani. Soțul meu e străin, n-am de gând să mă fac de râs în fața lui. O să creadă că şi-a luat o necioplită. Iar eu vreau să fie civilizat.

— Şi naşa? Şi cumnata? Şi Roza Petrovna Iaro-vaia? Şi unchiul Ghenea Ziugoşin? Patruzeci sunt numai cei din barăci, dar neamurile? Ce-o să zică lumea? Lilia, aşa ceva nu se face, nu se face!

— Mama, cum fac ei, eu nu vreau. Se îmbată ca porcii, se ceartă, înjură obscen. N-am nevoie de asta.

— Taică-tu! Taică-tu cap tăiat! Şi Vera Ivanovna a început să plângă, văzând pe fața Lilkăi o hotărâre de fier. Cum o să te mai uiți în ochii oamenilor?

— Păi n-o să mă uit! N-o să mă uit în ochii lor! După nuntă plecăm, chipurile în luna de miere, asta e...

— Uite, leit taică-tu! Ca neoamenii! a pufnit Vera Ivanovna, dar era clar că pierduse lupta.

Zis şi făcut. S-au căsătorit dimineața, în a treia săptămână din septembrie. Lilia şi-a pus pantofii albi, nu reuşise să-i strice în timpul verii, îi purtase doar de vreo trei ori după balul de absolvire. I se făcuse o rochie albă, din capron gros – Vera Ivanovna făcuse rost de el de la un depozit secret din Podolsk, unde oamenilor obişnuiți le era interzisă intrarea, acolo se lucra pentru guvern.

S-a păstrat o fotografie de nuntă: Lilia în rochia albă, care-i înconjura pieptul generos – croitoreasa se chinuise cu rochia, pusese şase balene, şi rochia stătea în partea de sus ca o armură de fier. Iar fusta era largă, din doi baloți întregi de vreo douăzeci de metri, încă nu trecuse moda fustelor largi de după festival. Dar în fotografie fusta n-a ieşit, portretul de miri e până la brâu – se vede numai că rochia are mâneci lungi şi e închisă până la gât. Iar logodnicul e în costum gri, cu cravată albă.

Salih a comandat douăsprezece astfel de fotografii; una a stat vreme îndelungată la Vera Ivanovna, ba o atârna pe perete, ba o scotea, în funcție de fazele lunii, mai precis, de fazele relației cu fiica ei şi ale zigzagurilor politice.

Statul Irak era şi mai rău decât al nostru – acolo chiar că nu mai înțelegeai nimic, nici Orient, nici Occident, nici prieteni, nici duşmani, şi nici de la Salih nu puteai scoate ceva, el nu voia să ştie mai nimic în afară de matematică. Nenea Kolea, tatăl vitreg al Liliei, era interesat de politică, voia să pri-ceapă cum stau ai noştri... Nimic nu era clar.

Salih a trimis, prin curier diplomatic, fotogra-fiile de nuntă numeroaselor rude din Irak, stârnind o intensă bulversare: se însurase nu se ştie cu cine, şi nu după datină. Fatma-hanum, mama lui vitregă, care-l primise de când era prunc din mâinile mamei sale şi îl iubea aproape mai tare decât pe cei doi fii pe care-i născuse tatălui văduv al lui Salih, privea această fotografie festivă cu un sentiment ameste-cat de indignare şi admirație. Îi plăcea fata asta îndrăzneață, tunsă scurt, şi îi plăcea Salih, care toată viața făcuse altceva decât cereau obiceiurile. În cele din urmă a pus fotografia într-o cutie, înfă-şurată într-o bucată de mătase.

Din multitudinea de oameni care-l înconjurau pe Salih la Moscova, numai doi meritau atenția lui: Hasan, tânărul funcționar de la Ambasada Irakiană, care promitea să facă o carieră strălucită, şi Iakov Hazin, matematicianul de vârstă mijlocie care conducea lucrarea de doctorat a lui Salih. Primul l-a sfătuit să-şi ia un apartament privat pentru viața de familie, iar cel de-al doilea i-a spus că nu a fost niciodată însurat şi nici n-ar risca să încerce.

Salih a urmat fără tergiversări prima recoman-dare şi a închiriat o garsonieră pe Leninski Prospekt, de unde putea merge pe jos la universitate, chiar dacă nu era foarte aproape. Soția s-a mutat acolo imediat ce Salih a primit

cheile. Aşa a rezolvat prima dintre problemele pe care le avea: soții refuzaseră ferm să locuiască în camera lui Schiltz, fie şi separați printr-o presupusă draperie, ofensând-o astfel pe primitoarea soacră.

— Călătorie sprâncenată, a pufnit ea şi nu i-a dat fetei niciun fel de zestre.

La început, Salih s-a mirat, apoi s-a indignat, după care s-a calmat. Fiecare loc cu rosturile lui: la urma urmelor, nici el nu-i vreun „mahr”, adică pri-copseală, nu dăduse nimic pe nevastă şi nici nu adusese trei daruri de nuntă pe tavă, ci doar cumpărase două verighete de aur; în schimb, nici părinții miresei nu plătiseră nunta – nota de plată de la restaurantul unde se oferise prânzul de nuntă o achitase singur, iar soacra şi socrul nici măcar nu clipiseră.

Până să ajungă la sfatul popular, lui Salih i-a plăcut logodnica lui din ce în ce mai mult – mai ales prin sobrietatea ei: despre săruturi nici nu putea fi vorba, iar sânii ei, susținuți de un sutien cu cupe care aminteau de căițele unor nou-născuți – despre care Salih nu ştia, nu avea habar –, se ițeau promițător, ademenind întreaga suflare bărbătească şi grăbind momentul când, în sfârşit... dar era inac-cesibilă şi de neatins. Asta a fost problema pentru rezolvarea căreia au trecut primele trei luni de căsătorie. Virginitatea Liliei, încăpățânată, refuzând să se predea, l-a distras de la scrierea tezei de doctorat, fiindcă toate forțele inteligenței lui prodigioase stagnau, obişnuita tensiune se deplasase într-un loc puțin propice creației intelectuale.

Imediat după nuntă, Lilia i-a destăinuit soțului ei secretul pe care-l păstrase până atunci: acum era studentă şi de la 1 septembrie avea să meargă la cursuri la institut, unde va învăța să devină peda-gog. Salih s-a minunat: soția lui se dovedea o femeie absolut modernă, voia să fie educată, şi el a primit această veste cu respect. Problema lui principală în

primele luni de căsnicie nu erau studiile superioare ale nevesti-sii, ci deflorarea ei.

La sfârşitul celei de-a treia luni, după implorări, lacrimi, acțiuni hotărâte, lupte serioase, fără a se merge – trebuie să recunoaştem nobleța soțului – chiar până la viol, Salih a ajuns unde şi-a dorit. Binecuvântarea a constat în însăşi săvârşirea faptei, amândoi sânii plini au stat, fără să încapă cu totul, în palmele lui, iar vergeaua chinuită a străpuns obstacolul care atâta vreme fusese de netrecut. Au plâns amândoi – Lilia de dezgust şi durere, Salih din cauza fragilei lui constituții nervoase.

După cum s-a lămurit în scurt timp, rodul sacru al căsătoriei a prins rod neîntârziat. Pe Lilia asta n-a bucurat-o câtuşi de puțin: îi plăcea să aibă un soț străin, dar copilul, conform planurilor ei anterioare, trebuia să vină după terminarea institutului.

Următoarele luni au trecut sub semnul înfrân-gerii reciproce. De fapt, înfrângerea a trecut neob-servată de ambele părți: Lilia, care nu ştiuse niciodată nimic despre jocurile sexuale – în copilăria ei, relația cu sexul opus era o indecență interesantă, iar cuvântul străin sex încă nu intrase în uzul comun –, a redus datoria de soție la o obligație săptămânală, aşa că, atunci când s-a lămurit că e însărcinată, a profitat de împrejurare şi s-a străduit să „ocolească” exercițiile conjugale, invocând o piedică din partea naturii. În ce-l privea pe soț, acesta încerca o oarecare dezamăgire: bucuriile căsniciei, în descrierea lor literară, se înfățişaseră mai strălucitoare decât modesta realitate. Pe de altă parte, îşi cunoştea din copilărie avantajul intelectual asupra fraților săi şi a celor de vârsta lui: mintea îi lucra infinit mai bine, iar emoțiile pe care se presupune că le au tinerii ca urmare a comunicării cu femeile apetisante din realitate şi cu huriile-fecioare în viața

de apoi le includea la nenumăratele prejudecăți ale oamenilor fără multă scoală...

În toate celelalte privințe, Lilia s-a dovedit a fi o soție minunată: a învățat să calce impecabil cămăşile albe, să fiarbă corect orezul, păstra curățenia în apartamentul închiriat şi freca temeinic covorul pe care Salih îl cumpărase imediat ce se mutaseră. Lilia făcea de toate, iar dimineața se ducea la cursuri. Lui Salih şi asta îi plăcea la ea.

Înțelegerea reciprocă sporea: engleza Liliei era tot mai sigură şi mai bogată, lucru la care au contribuit şi lecțiile de la institut. Pentru Salih a fost o surpriză plăcută – cu rusa, el se descurca cel mai prost. Lilia, în schimb, vorbea engleza fluent, şi micile stângăcii au fost corectate repede prin simpla comunicare cu soțul ei.

Vera Ivanovna, care-şi vizita fiica din când în când, nu se putea hotărî în ruptul capului dacă găsi-rea acestui mire fusese un succes sau dimpotrivă. Era destul de înlesnit, dar şi cam avar. Nenea Kolea voise să împrumute nişte bani – un om de la garajul Ministerului de Interne, unde lucra, vindea o maşină potrivită, nu foarte veche, şi foarte bună – puteai să-i scoți şi motorul, şi tot mergea. Dar gine-rele îi spusese din prag: nu, deocamdată studiez, încă mă ajută părinții. Când o să câştig singur, mai vorbim. Poate că Salih s-o fi exprimat mai blând, dar Lilia a înăsprit traducerea, fiindcă ştia năravul maică-sii şi al soțului acesteia de a trage mereu spuza pe turta lor. Aici, tinerii se înțelegeau desăvârşit...

Între timp, Lilia devenise ştearsă, frumusețea ei moderată căpătase pete, burta îi ieşise în evidență înainte de vreme – din cauza bazinului îngust, după cum i-a explicat medicul de la policlinica raională pentru femei din aleea Degtiarnâi, de care aparțineau. Doctorița de acolo, o evreică bătrână cu o vagă mustață, pe nume Berman, era mai mult decât cunoscută, înainte de război mergeau la ea toate lc imile

însărcinate din cartier, chiar şi Vera Iva-nov na o născuse pe Lilia sub supravegherea ei. Şi. N c. Îşi. I lWrman ofta ori de câte ori venea Lilia la ea, şi în luna a şaptea a spus că cezariana e inevi-tabilă. Adică evitabilă este, dar e mai bine să nu rişte, la o femeie cu o asemenea constituție, care naşte prima dată, e un pericol mai mare să nu poată naşte singură...

Lilia nu-i spunea nimic despre asta soțului ei, îl lăsa să-i atingă burta, pieptul şi tot ce mai voia – dar nu mai mult decât atât. Timpul trecea, promițând eliberarea. Şi-a luat examenele din primul an cu succes, în ciuda faptului că era însărcinată. Dar a hotărât că îşi va îngheța următorul an de studiu, ca să-şi crească copilul, iar apoi se va întoarce la studii.

Lilka a fost internată la maternitatea Krupskaia cu câteva zile înainte de soroc, ca să nu rişte şi să se preîntâmpine posibilele neplăceri. Salih a venit sub fereastră o singură dată – în salon nu avea voie –, a strigat de jos ceva neinteligibil, dar a adus comanda: mere, chefir şi o scrisoare. În scrisoare scria că în Sulaymaniyya murise tatăl lui şi trebuia să se ducă urgent la înmormântare.

În aceeaşi seară, Lilia a dat naştere unei fetițe – exact la un an după nuntă, la mijlocul lui septembrie. Fără nicio operație de cezariană, pur şi simplu de supărare că soțul ei o părăseşte în ajunul unui asemenea eveniment. Fetița semăna aproape caraghios de tare cu tatăl ei, dacă nu socotim ochelarii şi mustața.

Şi gata. Cu asta, soțul a dispărut. Pe Lilia au luat-o de la maternitate Vera Ivanovna cu bărbatul ei. La început, nenea Kolea a dus-o cu maşina de serviciu în apartamentul închiriat. Acolo se vedeau urmele unor bagaje făcute în grabă, lucruri aruncate, iar pe masă, între farfuriile şi ceştile nespălate, era o cutiuță, pe care a observat-o prima agera Vera Ivanovna. În ea se afla un inel. Cu briliant. O piatră nu

prea mare, dar sclipitoare. Vera Ivanovna l-a înşfăcat rapid şi l-a băgat în sutien, spunând: „Mai bine ți-l păstrez eu...”

Lilia a tăcut. Copilul a tăcut şi el, delicat. El, adică ea, se obişnuise încă de la naştere cu abun-dența: laptele curgea ca un şuvoi nesfârşit din sânii mamei, fără niciun fel de eforturi din partea aparatului oral al pruncului. Toți nou-născuții din secția de naşteri cărora nu le ajungea laptele mamei lor se hrăniseră la pieptul generos al Liliei.

Vera Ivanovna a aruncat o privire prin camera lăsată în dezordine şi i-a poruncit Liliei să meargă deocamdată acasă şi să se întoarcă în apartamentul închiriat când vine Salih de la înmormântare. Zăpă-cită, Lilia a fost de acord.

S-au dus acasă, în camera lui Schiltz. Au mutat un pic mobilele – între timp fusese cumpărată ser-vanta, şi acum ocupa locul unde ar fi putut să stea pătuțul copilului. Aşa că fetița arabă a fost pusă într-un coş şi botezată cu numele nepotrivit Viktoria.. Şi au început să trăiască şi să aştepte...

În primele zile, toți tăceau. Nenea Kolea, fiindcă |fi obişnuit să tacă. Lilia, pentru că nu avea nimic de spus, iar Vera Ivanovna avea ceva de spus, dar îşi ținea în frâu din toate puterile furia care clocotea în ea împotriva lui Salih, care se dovedise un trădător, ca toți bărbații... chiar dacă era străin. Şi împotriva Lilkăi, care, proasta, nu fusese în stare să-şi țină bărbatul. Că parcă ar fi rămas taică-su neîngropat fără el!

De fapt însă era furioasă pe ea însăşi. După o săptămână a recunoscut: sunt ultima proastă. Şi-a găsit şi o scuză: fusese păcălită! Crezuse că e un străin cumsecade, dar el e arab... N-o să se întoarcă. S-a folosit de ea şi gata.

Aparent, aşa şi era. Zilele treceau una după alta, a trecut o lună, soțul nu se arăta...

Biata Lilia! I se părea că prin căsătorie trecuse de la curtea cu baraci într-un cerc mai înalt, şi acum întoarcerea

acasă, şi pe deasupra cu un copil, însemna o cădere cumplită.

Apartamentul închiriat era plătit până la sfârşitul lunii. Plecând la înmormântare, soțul ei nu se preocupase nici de ea, nici de copilul lor, şi Lilia a fost cuprinsă de o presimțire neagră: soțul ei nu avea să se mai întoarcă niciodată. Cu fiecare săptămână speranța în întoarcerea lui se topea. Cu atât mai mult cu cât nu sosea nicio scrisoare...

Era deja mijlocul lui octombrie. Acum, Lilia se simțea rănită, înşelată, o durea mai ales faptul că făcuse ca proasta un copil care acum o lega de mâini.

Se uita cu îndoială la fetiță, neînțelegând de ce o născuse. Copila se purta ca un înger, pesemne înțe-legea că maică-sii nu-i ardea de ea. Nu scotea niciun sunet, sugea cu sârg, dormea fără să se trezească degeaba şi avea un zâmbet vag, prematur.

La sfârşitul lunii a sunat proprietarul apartamen-tului şi i-a spus să-şi ia toate catrafusele, şi Lilia cu mama ei şi nenea Kostea s-au dus în fostul aparta-ment după lucrurile, cărțile şi hârtiile lui Salih. La început, cele două cutii de carton au stat sub patul părinților, apoi le-au dus în magazia de lemne.

Lilia aştepta să primească veşti de la soțul ei, dar acestea nu soseau. Gândul că n-o să-l mai vadă niciodată pe Salih se întărea cu fiecare zi. Acum trebuia să aibă singură grijă de ea.

Primul lucru pe care l-a făcut a fost să treacă la seral, invocând situația familială. Nu avea de gând să renunțe la şcoală. Ziua stătea cu fetița, apoi se mulgea de lapte şi lăsa biberoanele împreună cu bebeluşul în grija mamei sale. Aceasta o vreme a tăcut, apoi, într-o zi, când s-a îmbătat, s-a dezlăn-țuit asupra Liliei – că e o nătângă, că n-are nici măcar adresa, ca să-i ceară pensie alimentară, să se întrețină... şi i-a poruncit să se ducă la universitate, la

profesor, să afle adresa „detaliată” a soțului... A pus ea însăşi toate lucrurile lui Salih în două gea-mantane, minunându-se la ce i-or fi trebuit atâtea cămăşi – unsprezece! Şi trei costume! Şi s-a dus la consignația de pe aleea Blagoveşcenski, unde i-au luat toate hainele la preț bun.

Lilia a refuzat să se ducă la universitate. Vera Ivanovna s-a dus singură în Leninskie Gorî. Cu impertinența ei, a trecut peste toți paznicii, a căutat Facultatea de Matematică şi Mecanică şi a intrat la decanat. Acolo n-a aflat nimic, nu i-au dat nicio adresă, şi nici la profesor, al cărui nume nu-l ştia, nu au lăsat-o să intre. Nu s-a potolit şi a făcut, fără ştirea Liliei, o a doua încercare de a da de urma ginerelui pe care acum îl credea fără vreun dubiu fugar. A căutat prin biroul de informații adresa Ambasadei Irakiene. Multă vreme n-au primit-o. În cele din urmă, a reuşit. Acolo i s-a vorbit nepo-liticos, nu le ardea de ea: între timp, în Irak avea loc un fel de revoluție sau război. Ce Salih, care Salih? Şi atunci Vera Ivanovna a înțeles, în sfârşit, că înregistrase un eşec strategic.

Recunoscându-şi înfrângerea, a hotărât să dreagă lucrurile. Renunțând la proiectul tentant, dar nereuşit cu străinul, a revenit cu picioarele pe pământ şi a început să se uite în jur. Acum, cu copilul, era mai greu să-i facă un rost fiică-sii. I-a venit ideea că pe fetița asta arabă ar putea s-o dea la Casa Copilului, unde bebeluşii sunt primiți pe cinci ani, iar apoi ori sunt înapoiați părinților, ori sunt trimişi la orfelinat. I-a expus planul ei Liliei. Aceasta a ridicat din umeri şi a zis: „Mamă, ai înnebunit de tot...”

Atunci, pragmatica Vera Ivanovna şi-a îndreptat gândurile în altă direcție: Kolea, soțul ei, avea un nepot care tocmai se eliberase din armată, se întor-sese şi voia să intre la şcoala de miliție, dar deocamdată nu reuşea la examen. Poate să-i combine? Vera Ivanovna se tot gândea...

Se tot gândea şi Lilia. Viktoria, fetița ei, creştea, iar de la Salih nu venea nicio veste. Şi nici nu avea să vină, se resemna Lilia. A hotărât că n-o să se mai mărite niciodată. Refuza orice încercare a maică-sii de a-i aranja viața. Se ducea la institut, studia limba engleză, iar mama ei detesta această limbă străină. Ar fi preferat s-o vadă vânzătoare de bilete în parcul Ermitaj sau bucătăreasă la vreo cantină – ar fi fost mai cu folos...

Viața Liliei era grea: copila era la creşă cinci zile pe săptămână, dar o săptămână mergea, una era bolnavă – n-avea cum să-şi găsească o slujbă potri-vită: cine s-o țină, când jumătate din timp cerea învoiri? Neobosita Vera Ivanovna țâra în fiecare săptămână acasă câte-un flăcău, iar Lilia nu făcea decât să se înfurie şi să se stropşească la ea. Aşa a trecut un an, şi încă unul...

Apoi Lilia a avut un vis ciudat. Se făcea că se apropie de un râu încălțată cu pantofi albi, îi scoate, n pune cu grijă unul lângă altul şi intră în apă. Apa e caldă şi mângâietoare, şi ea înoată. De fapt, Lilia nu ştia să înoate. Dar aici parcă nici nu înota, ci zbura uşor, vesel prin apa albastră-transparentă. Şi brusc apa s-a întunecat, s-a tulburat, şi malul a dis-părut, iar ea tot înota şi tot mai puternic dădea din mâini, şi sărea pur şi simplu peste valuri, ca un delfin şi, în loc să se sperie, era foarte fericită. Gândul ăsta era cel mai intens: înot şi nu mi-e frică! Aici, Lilia s-a trezit.

Acelaşi vis, cu mici diferențe, l-a avut şi Salih un an mai târziu. Se făcea că iese pe malul unui rezervor, al unui râu liniştit sau al unui lac. Chiar lângă apă stăteau ordonați, unul lângă altul, pantofii Liliei. Ea nu se vedea. S-a descălțat şi el, a pus lângă pan-tofiorii ei albi, foarte puțin purtați, vechii lui pantofi model Inspector, pe care îi alegea întotdeauna, dacă avea de ales. Şi-a scos tacticos şosetele, le-a strâns ghem, s-a dezbrăcat fără grabă, şi-a aranjat pantalonii pe dungă, ca să nu se şifoneze. A intrat încet în

apă până la umeri şi a început să plutească uşor, fără să şovăie. Nu ştia să înoate. Plutitul era uşor şi amuzant. Apoi apa s-a tulburat, s-a întunecat, s-a ridicat un val, la început nu prea mare, apoi puternic, şi el s-a luptat cu valurile din toate puterile, fiindcă încercau să-l acopere şi să-l înece. Dar a ajuns cu bine pe malul celălalt. Nu era nicio îndoială că era alt mal. Celălalt era pietros şi, apropiindu-se de apă, el aluneca pe pietre cu tălpile goale. Acesta era nisipos, moale. În mod uimitor, pe mal stăteau pantofii lui, iar alături, ai Liliei...

Salih n-a ajuns la înmormântarea tatălui său. La aeroportul din Bagdad a fost reținut şi dus undeva. N-a înțeles numaidecât unde. Când a înțeles, şi-a luat în gând adio de la viață. Era închisoarea Abu Ghraib, de unde puțini au reuşit să mai iasă în libertate, încă nu ştia că tocmai în acele zile începuse atacul trupelor guvernamentale asupra kurzilor care provocau agitație. Bietul Salih, care se crezuse mereu deasupra oricăror diferențe politice în virtutea profesiei lui elevat-intelectuale de matematician, s-a trezit exact în centrul unui ciclon național. Familia lui era una dintre cele mai cunoscute şi mai respectate din Sulaymaniyya...

Salih era arab doar în ochii familiei sale din Moscova. De fapt, era kurd. Dar nu văzuse niciun rost în a explica în Rusia diferențele naționale principiale, cu atât mai mult cu cât nici el însuşi nu le acorda nicio importanță. Arab, kurd, musulman sau creştin, pentru el nu conta... Era matematician şi lumea lui nu se împărțea după simboluri naționale sau religioase, ci numai şi numai după un singur parametru: dacă interlocutorul este matematician sau nu.

Într-una dintre cele mai crude închisori din lume, situația lui era una de excepție. Stătea singur în celulă, îi luaseră numai actele, toate hârtiile i le lăsaseră. Era de-a dreptul hotel de cinci stele în comparație cu celelalte celule. Încerca

să se lămurească pentru ce îl reținuseră, dar gardianul care-i aducea o dată pe zi strachina cu orez şi ulciorul cu apă nu vorbea cu el.

Altul în locul lui ar fi înnebunit, dar Salih şi-a scos carnețelul de însemnări şi şi-a scris structurile matematice, considerațiile asupra volumelor şi suprafețelor care nu există în natură, ci numai în capetele matematicienilor.

Anul şi jumătate pe care l-a petrecut în singurătate s-a păstrat în mintea lui ca perioada cea mai rodnică de muncă intelectuală, şi tot restul vieții s-a întors la acel spațiu şi la acea libertate de gândire care i se deschiseseră în închisoarea Abu Ghraib.

Nu i se aduseseră niciun fel de acuzații, nu era chemat la interogatorii, nu era supus torturilor pentru care era faimoasa închisoarea aceea, dar în cele din urmă a ghicit de ce îl țin atât de mult fără să-l omoare. Unchiul lui era unul dintre liderii opoziției kurde. Concluzia lui s-a dovedit absolut corectă: luni de zile au durat negocierile între Saddam Hussein şi familia lui Salih pentru viața acestuia din urmă. Ce argumente s-au adus de fiecare parte a rămas un mister pentru el. Era, în esență, un zălog, ceea ce nu-i comunicase nimeni.

La câteva zile după visul acela, a fost scos din celulă, încărcat într-o maşină, dus la aeroport şi urcat într-un avion mic, fără semne de recunoaştere. Nu i-au dat paşaportul în mână. La început a fost convins că e trimis la Moscova. Dar s-a înşelat. A făcut escală, după cum i s-a părut lui, la Praga sau în alt oraş est-european. Apoi avionul a decolat din nou şi în cele din urmă a aterizat pe aeroportul Luton, la patruzeci de kilometri de Londra.

Astfel, Salih n-a aflat niciodată că soarta lui nesigură a fost hotărâtă de o frază întâmplătoare a unei rude îndepărtate a lui Saddam Hussein, care i-a spus acestuia că

Salih e singurul matematician irakian care ar putea, cu timpul, să devină mândria țării...

După încă un an, familia s-a reunit. Lilia a primit viză britanică, de care a făcut rost Salih, aşa încet şi nepriceput cum era. Şi-a întâmpinat familia pe aeroportul Heathrow. Când şi-a văzut fiica, pe care o lăsase la Moscova nou-născută, tatăl a suferit un soc profund. Mânuțele dolofane, cârlionții, cutişoarele de pe ceafa – şi semănând atât de mult cu el! Pentru prima dată în viață l-a trecut un fior fierbinte de dragoste şi tandrețe nemaisimțite, şi mica Viktoria, educată de Lillia să fie extrem de reținută, i-a răspuns tatălui ei cu o totală reciprocitate – pentru toată viața.

Între timp, Salih îşi dăduse doctoratul, lucra la Nansen College. Închinase un mic apartament nu departe de serviciu. Relațiile lui cu Lilia erau mai bune decât înainte: îi era peste măsură de recunos-cător pentru minunea din viața lui – mica Viktoria. În rest, totul era ca ca şi până atunci. Doar că acum Salih nu-şi mai ducea cămăşile la curățătorie, i le spăla şi călca Lilia, şi gătea perfect orezul. După numai o săptămână se simțea la Londra de parcă aici s-ar fi născut. Dar acum nu mai mergea la insti-tutul pedagogic, ci la cursuri de contabilitate.

După douăsprezece luni şi-a luat certificatul de absolvire şi foarte repede a primit de lucru ca ajutor de contabil la acelaşi colegiu unde preda Salih.

În scurt timp, familia a închiriat un apartament mai mare. Aici nu erau curți deloc, iar acum avea camera ei, fără despărțitor, şi purta în sfârşit un costum cu bluză şi pantofi cu tocuri, cum îşi pla-nificase în tinerețe. Şi pantofi erau câți voia: şi albi, şi negri, şi de o culoare nedeterminată, maronie-roş-cată... Şi acum vorbea altfel: în loc de „Ah, chiar îmi trebuie?”, „My God, why shouldI care?”

Lilia nu a aflat niciodată că scrisorile de la Salih, care sosiseră de la Londra pe adresa ei în ultimul an petrecut la

Moscova, erau luate dis-de-dimineață din cutia poştală de Vera Ivanovna şi ascunse sub saltea. Era insuportabil pentru ea să-i dea fiică-sii nişte scrisori pe care nu le putea citi ea însăşi. Iar profesoara de engleză la care dăduse fuga cu prima scrisoare venită de la Londra îi spusese că nu are de gând să citească scrisori străine...

Între timp, războiul din Irak continua, de altfel, şi în Rusia erau nişte neplăceri ba cu Ungaria, ba cu Cehoslovacia. Lilia nu s-a mai întors niciodată la Moscova. „Why should I care?” Devenise o străină.

Binecuvântaţi fie cei ce...

Pentru Tania Gorina

Lidia şi Nina, două surori trecute de prima tine-rețe, au sosit în casa pustie dintr-un sat italian necunoscut cu autobuze diferite, din direcții diferite: una venise prin Milano, cealaltă, prin Genova. Erau invitate aici de o italiancă pe nume Antonella, o elevă a Aleksandrei Vikentievna, răposata lor mamă. Antonella locuia la Genova, unde şi preda la uni-versitate, la catedra de slavistică, iar această casă de țară îi rămăsese ca moştenire de la o mătuşica fără copii. În ultimii zece ani, Aleksandra Vikentievna, lingvist de renume şi cercetătoare a textelor vechi, petrecuse foarte mult timp în această casă acum pustie. Antonella le rugase cu insistență pe surori să vină, ca să sorteze lucrurile rămase de la mama lor. Ea nu se îndura să facă asta, din profund respect față de moştenirea mentorului său.

Antonella le-a adus pe surori cu maşina la casa de pe deal, a descuiat lacătul de la poartă, le-a condus la casă, le-a deschis uşa şi a plecat, spunându-le că se întoarce pe la şapte să le ducă la cină, dar acum trebuie să meargă urgent

la universitate. Vorbea foarte bine ruseşte, numai că frazele ei aveau o into-nație neobişnuită, dar drăguță.

Surorile au rămas singure. Ultima dată se văzuseră într-o situație similară când, după înmormântarea mamei lor, cu jumătate de an în urmă, intraseră în apartamentul ei din Moscova, ticsit de hârtii şi cărți. Acum stăteau în tăcere pe terasă. Casa, care nu se vedea din stradă, era pe culmea unui deal şi nu se putea ghici nicicum că din partea cealaltă, de pe terasă, se deschide o privelişte uriaşă, de necuprins cu privirea. Era o vale adâncă, pe fundul căreia şerpuia o urmă pietruită, amintirea unui pârâu secat între timp. Pârâul izvora din Muntele Beuca din Apenini, care se deschideau în dreapta, iar în stânga şi mai jos se întindea Marea Ligurică, presărată cu pânze albe, brăzdată de urmele argintii învolburate ale şalupelor şi despărțită de cerul netulburat de albastru printr-o linie a orizontului fermă, albastră-închis. Pe porțiunea îngustă dintre mare şi munți treceau două şosele – una de-a lungul țărmului, jos, departe, iar cea de-a doua, ceva mai sus, sprijinită pe nişte stâlpi uriaşi şi intrând într-un tunel. Pe ele rulau încet, neauzit tiruri, camioane şi automobile.

Surorile nu ştiau că ambele şosele merg de-a lungul unui drum antic roman care se transformase într-un traseu de pelerinaj din sudul Franței spre Roma. Via Aurelia.

Îşi roteau ochii de colo-colo, copleşite de imen-sitatea şi frumusețea tabloului, cufundate într-o tăcere grea, căci nu erau obişnuite să exprime în cuvinte nimic mai complicat decât cereau nevoile de zi cu zi.

— Frumos, a rostit într-un târziu sora mai mare.

Cea mică a încuviințat din cap:

— Da.

Ani la rând, surorile se întâlniseră numai pe 1 septembrie, la ziua de naştere a mamei lor. În apartamentul ei înghesuit, încărcat de cărți prăfuite, teancuri de hârtii

scrise şi pânze de păianjen, se aduna în această zi multă lume – colegi, foşti elevi, studenți. Era enervant. De ce erau oamenii ăştia atât de legați de ea? Era rece, nu-i plăcea nimic, în afară de literele îmbârligate ale limbilor orientale şi cărțile jerpelite în care-şi petrecuse toată viața, aproape fără a le da nicio atenție celor două fiice. Fetele au crescut: una sub supravegherea bunicii, cealaltă, a bonelor angajate, care se schimbau des, nelăsându-i timp să le îndrăgească.

Dar ce familie mai era şi asta? O ruină. După moartea bunicii Varvara, nimeni nu mai ținea laolaltă această familie de femei nici cu plăcinte, nici cu plecări estivale la casa de la țară, nici cu tratamente spectaculoase pentru răceală şi angină cu fierturi de ierburi şi miere de hrişcă.

Până şi conversația femeiască obişnuită despre micile greutăți sau rețete de prăjituri îi era complet străină Aleksandrei Vikentievna. De altfel, temele bărbăteşti – despre maşini şi guvern – erau la fel de neinteresante pentru savanta doamnă.

După ce a adus pe lume două fete, plătind tain naturii, Aleksandra Vikentievna parcă părăsise cu totul câmpul de luptă femeiesc. Era om de ştiință. Ei înseşi îi plăcea să spună o veche glumă: o femeie savantă e ca porcul de Guineea: nu-i nici porc, nici din Guineea... Era o ființă savantă – scria articole, cărți, ținea conferințe la universități şi simpozioane, era faimoasă în toată lumea academică, mai ales în domeniul umanist, tot atât de înclinat spre litere ca şi ea. Era chiar membră a unor academii străine.

Bărbați normali, cu presupusele atribute ale sexului lor, nu veneau niciodată în familie. Femeile din generația vârstnică – bunica Varvara şi Aleksandra Vikentievna însăşi – avuseseră căsnicii scurte – soții le muriseră în războaie. Aleksandra Vikentievna trăise cu soțul ei doar un an şi ceva, îl înmormântase la sfârşitul lui ’41. Abia trecuse de douăzeci de ani, şi fiica ei Lidia abia se născuse.

Mult mai târziu, a trăit o idilă care a zdruncinat-o. N-a durat mult, s-a desfăşurat furtunos şi s-a înche-iat la fel de furtunos, şi ca amintire a acestei istorii de dragoste nu prea reuşite s-a ivit pe lume Nina. Apariția surorii mai mici a fost o traumă puternică pentru Lidia, care la vremea aceea avea aproape optsprezece ani, şi idila bătrânei ei mame de treizeci şi opt de ani cu un fost student, care ca vârstă s-ar fi potrivit mai degrabă cu fiica, era insuportabilă şi ofensatoare. Lidia n-a reuşit niciodată să uite sau să reconsidere acest fapt din biografia mamei sale.

Lua naşterea acestui copil în afara căsătoriei ca pe o ruşine personală. N-a ajuns să-şi iubească nici-odată sora mai mică, cu atât mai mult cu cât s-a măritat devreme, în grabă, şi a plecat la soțul ei.

În copilărie, Ninei n-a apucat să i se întipărească în minte chipul surorii ei. Nici bunica nu i-a lăsat vreo urmă în amintire – a murit când ea încă nu împlinise un an. Nina a crescut mereu cu bone, care se schimbau cu o oarecare regularitate. Chiar de una dintre îngrijitoarele de la început e legată cea mai puternică trăire a copilăriei. Mama plecase în dele-gație la Leningrad, la o conferință, şi o lăsase pentru câteva zile pe fetița de trei ani cu noua bonă. Noua bonă, o femeie uscată, intelectuală, cu poliseman-ticul nume Anna Arkadievna[8], nu semăna deloc cu țărăncuțele venite la oraş ca să fugă de viața de colhoz. Se dovedise a fi alcoolică, dar se lupta din toate puterile cu viciul ei. Împotrivirea eroică a acestei Anna Arkadievna s-a prăbuşit însă din prima seară în fața bufetului plin de băuturi aduse de musafiri şi nebăute. Cum au trecut următoarele trei zile nu se ştie. Dar, când s-a întors acasă, în zorii celei de-a patra zile, Aleksandra Vikentievna a găsit-o pe bona intelectuală beată

---

[8] *Prenumele şi patronimicul Annei Karenina, eroina romanului omonim de L.N. Tolstoi.*

zăcând fără cunoştinţă la podea, într-o băltoacă de vomă uscată şi pe Nina, vânătă şi istovită de atâta ţipat, stând în pătuţ în aşternutul mânjit...

Aceste trei zile i-au rămas întipărite în minte ani de zile, poate pentru toată viaţa: nu avea încredere în nimeni, era bănuitoare şi foarte singură.

În timp ce sora mai mică trăia acest coşmar de trei zile, cea mare, care între timp născuse ea însăşi o fetiţă, trăia o despărţire dureroasă de soţul ei, care de la agapele dulci cu prietenii trecuse în faza amarei beţii ruseşti.

Aleksandra Vikentievna se străduia să nu fie distrasă de la lucru de mărunţişurile vieţii cotidiene: prietenii i-au trimis o nouă bonă, s-a hotărât ca Ninocika să meargă la grădiniţă, iar Lidia a primit din partea mamei sale o alocaţie lunară ca s-o ajute în viaţa ei dată peste cap.

În esenţă, surorile nu se cunoşteau prea bine, fiecare socotea că cealaltă se bucură de cea mai mare parte a atenţiei şi iubirii materne. Ostilitatea lor reciprocă n-a făcut decât să crească odată cu trecerea anilor, şi la zilele de naştere ale mamei lor stăteau la capetele opuse ale mesei, cât mai departe de centru, adică de Aleksandra Vikentievna, care era înconjurată de un scut de admiratori şi elevi.

Au fost întotdeauna hotărât diferite: Lidia, masivă şi lată-n spate, mica Ninocika, pe nişte picioare subţirele, cu o faţă ca de vrăbioară. Singurul lucru pe care-l aveau în comun era singurătatea, accentuată la cea mai mare din ele de faptul că singura ei fiică, Emocika cea atât de fierbinte iubită, a murit la paisprezece ani de leucemie acută, lăsându-şi mama pentru totdeauna într-o uluire furibundă.

Moartea mamei lor la nouăzeci de ani nu a schimbat nimic în relaţiile dintre surori. Totuşi, pentru prima dată în viaţă, au luat o hotărâre comună: să scape fără parlamentari de nesfârşiţii admiratori ai mamei, care le-au cerut imediat să le predea toate hârtiile ei...

După jumătate de an au intrat în posesia moş-tenirii – apartamentul, bunurile şi un carnet de economii cu o sumă neaşteptat de însemnată. Şi aici intențiile lor s-au despărțit: Lidia ar fi vrut să vândă locuința rămasă de la mama lor, iar Nina era de părere că e mai bine s-o închirieze şi să împartă banii egal. Vreme de şase luni au purtat încordate discuții telefonice, dar n-au reuşit nicicum să decidă ce să facă cu tot muntele de hârtii care umplea până la refuz apartamentul mamei. În această confuzie totală au simțit pentru prima dată o oarecare legă-tură între ele.

Invitația Antonellei de a veni în Italia le distrăgea de la grija apăsătoare privind apartamentul. Cu toate acestea, privind acum în jur prin casa italienească, înțelegeau brusc că se confruntau cu aceeaşi problemă pe care nu reuşiseră s-o rezolve la Moscova: aceleaşi vrafuri de hârtii, acelaşi praf. Bunuri, pro-priu-zis, nu erau deloc: nişte papuci vechi, un halat, două rochii de vară din mătase. Avea mama ciudățenia asta: purta numai mătase – orice altă țesătură îi irita pielea...

S-au aşezat la masa mare, plină de cărți italieneşti. Pe o împletitură de trestie era o cană cu zaț întărit pentru vecie, o vază verde mată cu o floare încremenită, o lampă veche, nepotrivită pentru folosirea directă, şi un bol cu pietricele, scoici, conuri de plante necunoscute, câteva mărgele venețiene şi o monedă de două sute de lire, ieşita de mult din uz.

Le era frică să se atingă de toate astea.

Mama lor ieşise ultima dată din casa asta la sfârşitul lui august 2009. Venise cu avionul la Roma, prezentase acolo, la colegiul Institutului Biblic, o prelegere care-i uluise pe toți ascultătorii, în care studia ultimele cuvinte ale lui Hristos,

Eli, Eli... sababtani[9], pronunțate, conform convingerii ei, nu în aramaică, aşa cum se credea, ci în dialect galileean, pe care nu-l înțelegea toată lumea şi nu era înțeles până-n ziua de azi... Apoi citise aceeaşi lucrare la Societatea Biblică din Moscova, după care îşi petrecuse ultima aniversare, cea de nouăzeci de ani, iar după două zile căzuse pe teren plan, în apartamentul din Moscova, şi îşi fracturase şoldul. Au dus-o la spitalul Botkinski, unde lucra o doctoriță cunoscută, dar cei de acolo au refuzat s-o opereze şi, după ce au ținut-o două săptămâni, au trimis-o acasă, unde a rămas țintuită la pat.

Surorile, gata să aibă grijă de mama lor, au des-coperit că admiratorii şi elevii Aleksandrei Viken-tievna îi angajaseră deja îngrijire douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru, în casă venea o femeie la curățenie, cu care Aleksandra Vikentievna s-a certat la cuțite când aceasta a ridicat o cârpă umedă deasupra mesei de lucru, şi în fiecare zi, pe lângă îngrijitoare, veneau nişte colaboratoare de-ale sale, stăteau cu ea, chiar cu de-a sila, s-ar putea spune, lucrau, câteodată organizau seminare în casa ei, iar Lidia şi Nina, uşor ofensate, s-au retras. Sunau din două-n două zile şi întrebau dacă are nevoie de ceva, iar mama lor le refuza politicos ajutorul: la ea totul era în ordine. Ca întotdeauna. Toate locurile din jurul mamei erau ocupate, de ele nu mai era nevoie. Zece luni mai târziu, când viața Aleksandrei Vikentievna era organizată în mod ideal, a făcut un accident vascular cerebral, a fost dusă la acelaşi spital Botkinski, unde a şi murit după câteva ore, fără a-şi mai recăpăta cunoştința.

---

[9] *Eli, Eli, lama sababtani? („Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, pentru ce M-ai părăsit?”) – cuvinte pe care, conform Evangheliilor (Matei 27:46 şi Marcu 15:34), le-a rostit Iisus Hristos pe cruce înainte de a muri.*

...Era un mai târziu, care semăna mai degrabă cu aprilie. Celor câțiva copaci resemnați care creş-teau la intrarea în morgă abia le dădeau frunzulițele. În sala mare din fața uşilor încuiate se adunase o mulțime uriaşă, care venise să-şi ia rămas-bun de la Aleksandra Vikentievna. Erau chiar şi nişte străini, doamne şi domni în vârstă cu aer de diplomați, unul, în mod evident, pastor. Toți se îmbulzeau în jurul unui bărbat scund, urât, cu ochelari, devenit şef de catedră după ieşirea la pensie a Aleksandrei Vikentievna. Surorile se plângeau una alteia, se simțeau complet străine aici.

Apoi antreprenoarea de pompe funebre a des-chis uşile camerei alăturate. Acolo, pe o masă, se afla sicriul deschis, iar în jurul lui se afera un preot bătrân cu potcap de catifea – îşi pusese patrafirul şi rucavițele. Doi diaconi în negru îl ajutau să se descurce cu harnasamentele aurii.

Surorile s-au uitat una la alta: credincioasă? Mama era credincioasă?

Oamenii s-au adunat lângă sicriu – nici nu încă-puseră toți în această cameră lungă. Antreprenoa-rea le-a căutat pe surori şi le-a aşezat la căpătâiul sicriului. Mama nu semăna deloc cu ea însăşi: fața, care i se buhăise în ultimii ani, era trasă, nasul i se îngustase, apăruse o cocoaşă pe care n-o avusese niciodată, iar buzele îi erau strânse într-un zâmbet parcă batjocoritor. Capul îi era înfăşurat strâns cu o eşarfa neagră de mătase atât de mare, că acoperea tot corpul, şi nu se vedeau niciun fel de haine, doar palmele înguste stăteau încrucişate peste țesă-tura neagră...

A avut loc slujba, apoi momentul de rămas-bun, apoi un autobuz cu antreprenoarea a transportat sicriul undeva şi toți s-au dus la o cafenea nu departe de morga spitalului – acolo au fost o tratație modestă şi discuții elevat-emoționate despre răposată... Şi gata.

Surorile au plecat. S-au aşezat în scuarul întunecat şi răcoros pe drumul spre stația de metrou Dinamo şi au

început să vorbească pentru prima dată în viață despre tot ce ținuseră în ele.

— Nu m-a iubit niciodată...

— Nici pe mine.

— A fost o mamă groaznică.

— Nici nu se poate numi mamă.

— N-a iubit pe nimeni, numai bucoavnele ei...

— Am fost la cursuri de contabilitate... Acolo măcar sunt cifre... Bucoavnele ei le uram.

— Păi şi eu m-am făcut programatoare. Am urât toată viața educația ei.

— Nu, eu nu pot să spun asta. Am fost furioasă pe ea ani de zile că nu ne-a dat o educație ca lumea. Dar nu-i ardea ei de noi. Când am înțeles asta, era târziu.

— Da. Ne-a distrus viața.

— Distrus? Nu ştiu...

Şi cu asta s-au despărțit...

Lidia a tras spre ea bolul cu scoici şi pietricele şi a început să le aleagă.

— Ciudat că le-a strâns...

— Da, parcă... nu e genul ei...

Cea de-a doua cameră era un mic dormitor. Patul era făcut neglijent, de parcă stăpâna avusese de gând să se întoarcă repede. Şi mica masă de lucru nu era acoperită de vrafuri de hârtii, ci curată. Doar câteva pagini capsate, şi deasupra un fluturaş în italiană. Pe el scria: Nostra Signora della terza etă. Părea un fel de rugăciune. Urma un text rusesc, pesemne traducerea.

— Să fi fost totuşi credincioasă? a întrebat-o Nina pe sora ei, privind hârtiile.

— Bunica Varvara sigur era. Mama – nu ştiu. Cândva credea în partid. Deşi... slujba aia... Pro-babil că aşa a lăsat cu limbă de moarte...

Lidia şi-a pus ochelarii. Scrisul era citeț, neîn-clinat, chiar apropiat de cel de tipar – litere mari, rotunde, rânduri deloc curbate, distanțe un pic cam mari între ele şi între cuvinte, unde ar fi încă-put de minune corecturile autoarei. Dar aici nu erau niciun fel de corecturi – era un text curat, care arăta final, solemn, chiar.

A început să citească...

— Binecuvântați fie cei ce mă privesc cu bunăvoință...

— Mie mi se pare că toți ăia o priveau de-a dreptul cu adorație, a observat Nina.

— Nina, nu vorbeşte despre ea, pur şi simplu aşa-i rugăciunea, a replicat Lidia şi a continuat:

— Binecuvântați fie cei ce îşi potrivesc pasul după pasul meu obosit şi încetinit.

— Ce pas, a izbucnit Nina – că doar zăcea la pat de aproape un an!

— Ei, cum de nu pricepi, a scris asta înainte să i. Ul. I Li pat...

— Binecuvântați fie cei ce vorbesc tare în urechea mea surdă...

Nina, care alegea pe masă pietricelele şi conurile, a încremenit. Apoi a întrebat încet:

— Lida, oare nu despre ea vorbeşte? Că e drept, în ultimii ani auzea prost.

Fără să ridice capul, Lidia a răspuns:

— Nu, bineînțeles, e aşa, în general...

Şi a continuat, tot mai rar:

— Binecuvântați fie cei ce îmi strâng cu blândețe mâinile tremurătoare...

Binecuvântați fie cei ce îmi ascultă cu interes poveştile despre tinerețea de mult apusă...

Şi s-a oprit:

— Nina, tu îți mai aduci aminte de copilărie? Şi în general, ce ne amintim noi? Eu țin minte cum am fost cu bunica în Crimeea când eram mici...

— A fost numai cu tine... Pe mine nu m-a dus nimeni în Crimeea. Mă trimiteau în tabăra de pionieri.

— Da, mama nu-şi prea lua concedii. Cum au început să dea drumul, a început să plece... La Roma, la Ierusalim... şi nu-mi povestea niciodată nimic.

— Mie în general nu-mi povestea nimeni nimic – nici mama, nici tu... a ridicat din umeri Nina. La ce bun toate astea? De ce citeşti? Cui îi foloseşte?

— Ai răbdare, Nina. Am înțeles. Ea a făcut doar traducerea, au scris nişte italieni probabil, uite, e scris în italiană, şi tot zece puncte sunt.

Şi a continuat, tot mai rar:

— Binecuvântați fie cei ce-mi înțeleg setea de comunicare...

— Doamne, care sete? a întrerupt-o Nina. Comunica numai pe chestii de serviciu, nu se ocupa decât de ea, n-o interesa nimeni...

— Da' mai taci, Nina, de fapt nu ştim asta. Noi n-o interesam, nu eram câtuşi de puțin interesante pentru ea, dar ceilalți, cei cu care vorbea, poate că erau interesanți... s-au îmbulzit toată viața în jurul ei...

— Binecuvântați fie cei ce îmi dau din timpul lor prețios...

— Cu cât citeşti mai mult, cu atât mă înfurii mai tare – ea nu ne-a dăruit niciodată din timpul ei prețios! Bunica, poate, ți-o fi dăruit ție! Dar când a murit bunica, mie numai grădinița mi-a dăruit... timp prețios.

Lida a dat din mână:

— Nu te mai burzului aşa! Pur şi simplu nu pri-cepi. Eu însă înțeleg mai bine, sunt deja bătrână şi eu, curând o să am şaptezeci de ani!

— Binecuvântați fie cei ce-mi înțeleg singurătatea...

— Lida! Nu pot să ascult aşa ceva! Nu e despre ea, e despre noi două. Noi suntem singure din cauza ei...

— Nu vorbi prostii, Nina. Eu am plecat de acasă la nici nouăsprezece ani, tu ai mai trăit cu ea mulți ani, până s-a mutat din Ostojenka. Nu mă mai întrerupe!

— Dar îmi face rău, Lida! Pur şi simplu îmi face rău!

— Ascultă, e doar o rugăciune străină, n-a scris-o ea. Doar traducerea...

— Binecuvântați fie cei ce-mi sunt alături în clipele de suferință...

— Dar ea nu voia să ne vadă, a început să plângă deodată Nina, surprinzându-se şi pe ea însăşi. Ea nu voia!

— Noi nu eram acolo, aşa e, a zis încet Lida.

Şi a citit rar de tot, parcă pe silabe:

— Binecuvântați fie cei ce mă bucură în ultimele zile ale vieții mele...

Binecuvântat fie cel ce mă va ține de mână în clipa plecării...

Lida a pus cu grijă foile exact unde stătuseră înainte şi şi-a îngropat fața în palmele strânse într-un căuş mare. Şi a început să plângă...

— O, Doamne, a şoptit Nina, e despre noi...

Au plâns, aşezate la măsuța de lemn lucrată manual.

— Dar cine a ținut-o de mână... n-o să aflăm niciodată...

— Dar o cunoşti, n-a avut nevoie de noi...

— Acum nu mai ştiu... de ce a tradus asta în rusă... Poate pentru noi...

— N-o să aflăm niciodată.

Lida a pus mâna ei mare şi grea pe umărul fragil al Ninei.

— Ce-am răcut, Nina... Iartă-mă...

— Iartă-mă tu pe mine, Lidocika.

Au zburat înapoi la Moscova luând cu ele car-netele de însemnări ale mamei şi traducerea rugă-ciunii celor vârstnici, despre care au aflat de la Antonella – ultima dată

când venise Aleksandra Vikentievna o dusese la biserica San-Donato, unde era o statuie care o înfățişa pe Maica Domnului a Bătrânilor – Nostra Signora della Terza etă. Poate că aşa e mai corect să fie tradus-nu „a vârstnicilor”, ci „a bătrânilor”? Şi acolo era atârnată pe perete această rugăciune... Şi luaseră de acolo şi bolul de porțelan în care stăteau scoicile, pietricele şi mărgelele care împărțiseră singurătatea cu mama lor... în avion au ridicat cotiera despărțitoare dintre scaune, şi Nina şi-a îngropat umărul fragil şi întreaga ei față de vrăbiuță în pieptul mare şi moale al surorii ei. Şi amândouă au adormit. Singurătatea le părăsise.

TRUPUL SUFLETULUI

Nici măcar o lecţie învăţată... În loc de prefaţă

Sfârşit de octombrie. Un bulevard. O bancă.

Mai la răsărit, sub creasta munților, portul genovez, mai la apus, dacă-ți mijeşti ochii destul de tare, Cote d’Azur.

Despoi în capul tău cărunt fiece fapt ce n-a fost priceput şi primit aşa cum ar trebui să fie acum.

Totul e mincinos, strâmb, pe dos.

Cretino! Prostule! I’m fucked!

Nici măcar o lecție învățată.

Dar, cumva, mi-a mers, şi-mi merge şi-acum.

Nu pentru vreun merit, aşa, pur şi simplu...

Se termină antractul, începe actul trei.

Totu-i trăit – prima vânătaie şi ultimul cancer, totul a curs – mierea din faguri, puroiul din răni, Evanghelia, Biblia, Coranul, ba şi paradisul nepopulat al budismului.

Intru în episodul final, şi nu contează dacă-i dulce ori amar, el se modelează după ultimul sens.

Ți-ai dori fractali, dar nu sunt.

Sunt numai frontali, precum versul acesta.

Pe scenă nu-i niciun poet. Dar sala a amuțit.

Cade cortina. O cabină neagră.

O fi cineva acolo? Sau nimeni nu e?

Leşuri lunecând uşor, unde-o fi sufletul lor...

Nu se poate spune că Jenia se străduia să fie în pas cu moda, ea mai degrabă urma curentul general, dar cu un oarecare avans față de gustul comun. În timp ce toate fetele progresiste îşi făceau rost de pantofi cu toc cui, Jenia îşi cumpăra de la consignația troteuri din piele întoarsă roşcată, cu talpă de cauciuc semitransparent, fără şireturi, cu o limbă mare deasupra. Pe vremea aceea nu era cunoscut cuvântul „mocasini”, şi ce vânt adusese la consignația acest produs american a rămas un mister. Dar în anul acela Jenia nu avea nevoie de niciun fel de tocuri, ci de încălțăminte comodă, cu care să meargă la serviciu. La sfârşitul lui 1960, după ce a ratat examenul de admitere la universitate cu numai o sutime de punct, s-a angajat la un laborator de biologie – ca să capete experiență de viață şi profesională, şi în acelaşi timp să parcurgă un stagiu care i-ar fi uşurat considerabil mai târziu intrarea la Facultatea de Biologie.

Jeniei îi plăcea foarte mult la laborator... şi a învățat uimitor de repede să lucreze cu microscopul, microtomul şi eprubetele strălucind de curățenie. Laboratorul se ocupa de hormoni, şi asta i se părea ca un basm: ziua, glanda micuță pe care o studia îndrumătoarea ei producea un hormon,

noaptea un altul, şi asta depindea de lumină, pur şi simplu de lumina soarelui, care intră dimineața pe ferestruică şi dă semnalul „stop” melatoninei şi „înainte” sero-toninei! Şi cel mai fabulos – moleculele, iată-le, sunt reprezentate ca formulă şi pot fi sintetizate, într-un cuvânt, era minunea minunilor ştiința asta a biochimiei...

Într-o zi noroioasă de toamnă, şefa a trimis-o pe Jenia la abator ca să adune materialul necesar – o epifiză de porc. I-a desenat o schiță a creierului, a indicat printr-o mică săgeată cum se ajunge la această glandă ascunsă, urcând de la trunchiul cerebral şi ridicând creierul mic, alunecând şi mai sus şi trăgând cu o pensetă epifiza, care e un organ fără pereche, aşa că e greu să-l confunzi cu altceva. Jenia a primit un borcănel cu formol, mănuşi, un scalpel şi o pensetă, precum şi un permis de intrare în abator, unde nu putea intra oricine aşa, de pe stradă. Şi ea, încălțându-şi noii mocasini roşcați, s-a îndreptat spre marginea Moscovei, schimbând de două ori metroul, apoi cu autobuzul. Era mândră de sarcina asta de răspundere, dar şi un pic neliniştită, întrebându-se dacă o va putea îndeplini.

Când a coborât din autobuz, a simțit în aer o vagă duhoare, care creştea pe măsură ce se apropia de porțile de fier. A trecut prin acestea, şi portăreasa i-a indicat cu un braț gros atelierul: încolo o iei!

Mai departe nu i-a mai cerut nimeni niciun fel de permis, şi a intrat într-o clădire înaltă, uriaşă, destul de nepopulată, cu o bandă rulantă oprită în mijloc. Aproape că nu mai simțea mirosul urât, fiindcă aşa-i făcut omul, se obişnuieşte repede cu toate. Nu departe de intrare se ridica o structură bizară – o platformă înaltă de lemn, pe care stătea un bărbat gol până la brâu cu un batic legat în jurul capului. Stătea degeaba. Nu era nimeni în jur, n-avea pe cine întreba unde e secția de tranşare. Cât s-a gândit ea încotro s-o ia, au scârtâit nişte fiare, a pornit o maşinărie nevăzută, şi atunci

a văzut că țeava din fața bărbatului se mişcă şi au apărut nişte oameni care se îndreptau spre fundul acestei hale. Până să apuce Jenia să-şi dea seama ce era acest mecanism ciudat, pe țeava a alunecat un porc atârnat de picioarele din spate, iar după el, la o distanță de vreo cinci metri, un al doilea... Primul s-a apropiat de bărbat, acesta s-a îndreptat, a luat o poziție de luptă, şi Jenia a observat că ține în mână un satâr imens. Ghicea deja ce o să se întâmple. Şi s-a întâmplat. El a lovit porcul în gât cu o mişcare scurtă, economică, şi a ieşit imediat un şuvoi gros de sânge. A curs, mai întâi țâşnind repede, repetat, apoi egal, subțiindu-se treptat.

Jenia a inspirat adânc aerul urât mirositor şi brusc a simțit că se sufocă. Nu mai putea să respire – practic, i s-a oprit viața în loc. Întreaga ei ființă refuza să accepte această oroare. Porcul s-a îndepărtat, încă tremurând. Picioarele din față îi erau străbătute de mici spasme. Jenia a expirat. Şi-a coborât privirea. Şi a văzut dedesubt un jgheab pe care încă se mai scurgea sânge. De platformă se apropia cel de-al doilea porc, şi bărbatul i-a dat aceeaşi lovitură iute în gât...

Tabloul era cutremurător – prin precizie şi carac-terul sportiv, şi prin faptul că porcii nu scoteau niciun fel de sunete sfâşietoare. Doar spasmele morții şi scârțâitul mecanismelor neunse.

Ar fi trebuit să plece, dar nu putea să se clin-tească. Da, da, epifizele... Şi Jenia a mers de-a lungul țevii mişcătoare pe care alunecau acum nu porci, ci leşuri, şi a murmurat ca pentru ea: „Leşuri ce plutesc uşor, unde-o fi sufletul lor...” Era o fată cu simț filologic şi în ultimii ani de şcoală şovăise între Facultatea de Litere şi cea de Biologie.

Şi atunci a auzit un sunet nou – o lovitură răsu-nătoare şi un şuierat. Se deschiseseră uşile curbate ale cuptorului de pârlit porcii. Trupul mort, cenu-şiu-murdar a intrat în cuptor, s-a aprins o limbă de foc albăstrui şi după câteva

minute a apărut ceva roz-transparent, aproape elegant, şi a plutit mai departe, legănându-se în cârligele negre puternice.

Mai departe a fost tehnologie pură, care s-a petrecut la bandă, unde cadavrele luau o poziție orizontală şi treceau pe lângă nişte femei în halate, fiecare executând câte o procedură precisă – scotea din pântecul deschis intestinele, ficatul, plămânii, inima, şi animalul uşurat – oare trupul, cadavrul e o ființă moartă, sau e deja carne? — mergea mai departe, spre punctul final, unde era şi locul de lucru al Jeniei.

Ea stătea în picioare lângă o masă, la o ramifi-cație a benzii, şi prin fața ei alunecau încet capete de porc despicate. Şi-a pus nişte mănuşi şi s-a con-centrat. Scoaterea epifizei s-a dovedit a fi extrem de simplă. Din momentul în care a găsit primul săculeț rozaliu, care nu de mult producea serotonina creatoare de bună dispoziție şi melatonina aducătoare de somn, magia muncii a eliberat-o de bulversarea pe care o trăise. Apuca rapid cu penseta obiectul cercetării, tăia cu îndemânare ligamentul delicat care-l ținea şi îi dădea drumul în borcănaşul cu formol. După două ore, borcănaşul era plin. Ea l-a pus în geantă, a mototolit mănuşile de plastic, ca să le arunce în găleata de gunoi cea mai apropiată, şi a plecat.

Jenia a pleoscăit prin noroiul cleios care acoperea în strat gros podeaua atelierului. Mocasinii ei ruginii din piele de căprioară se întunecaseră, dar nu se udaseră. A căutat din ochi o găleată de gunoi, ca să arunce mănuşile oribile, alunecoase din cauza creierului strivit, şi a văzut-o aproape de ieşire. Pe podea, lângă ea, era o bucățică muşcată de carne prăjită. Aruncată... nemâncată până la capăt... Unul dintre muncitori hotărâse să guste din ea pe loc, tăiase o bucată de muşchi file, o prăjise, dar, nu se ştie de ce, o aruncase.

Jenia a vomitat – foarte potrivit, chiar în gura deschisă a găleții de gunoi. Ceva acru şi uşor. Ovăzul mâncat dimineață, cu care se învățase din copilărie...

La poartă, la ieşire, au percheziționat-o. La început n-a înțeles ce se petrece. Doi bărbați i-au verificat geanta, apoi o tanti a poftit-o într-o cămăruță şi i-a ordonat să-şi scoată haina, să-şi ridice puloverul şi a pipăit-o pe talie şi pe burtă. A fost ultima încercare a acestei scurte zile de muncă.

Practic, asta a fost tot. Mocasinii americani erau stricați, nici după spălări îndelungate nu şi-au mai căpătat vreodată culoarea veselă de scoarță de pin, erau de un maro banal. Carne, Jenia n-a mai mâncat niciodată. Şi, până la urmă, n-a reuşit să ajungă biolog.

Aqua Allegoria

Pentru Elena Kostiukovici

Sonia Solodova, o femeie uscățivă de vârstă mijlocie cu ochi limpezi şi răi, a înțeles sensul vieții după divorțul de soțul ei. Sensul s-a dovedit a fi mâncarea, mai precis, nutriția. Dar i s-a dezvăluit treptat. Volodea a plecat dintr-un impuls neaşteptat, după zece ani de căsnicie monotonă şi tăcută şi-a adunat lucrurile, a spus că pleacă – şi a plecat. Sonia la început a izbucnit în hohote de plâns fără lacrimi, apoi s-a apucat de curățenie. Mai întâi a făcut lună bucătăria, ca să nu mai fie niciun pic de grăsime, care sărea mereu în toate părțile din tigăile încinse. Volodea mânca în fiecare zi carne prăjită, îi plăcea mai ales cea de porc. Şi-o prăjea singur, în tigaia veche de fontă, în unt încins. Pe Sonia n-o lăsa să facă asta.

După două zile de frecat temeinic, mirosul de prăjeală din bucătărie a fost înlocuit de mirosul abstract de produse de curățenie, care nu aveau nicio relație cu mâncarea... Din bucătărie, Sonia a extins curățenia la întreg apartamentul

de o cameră şi jumătate. A curățat temeinic, alungând urmele soțului şi mirosurile care aveau legătură cu el – a aruncat câteva cărți despre studiul metalelor şi un pachet cu instrucțiuni pentru nu ştiu ce aparate electrocasnice, precum şi cămăşile lui vechi, chiar şi pe cele spălate, dar care mai păstrau miros de tutun şi carne prea prăjită. I-a aruncat până şi căciula de iarnă, care căzuse din dulap. „Ca să nu mai rămână nici urmă de tine!” – Sonia n-a gândit asta, ci mai degrabă a afirmat-o cu trupul şi sufletul.

A frecat cu furie fiecare scândură de podea, a spălat geamurile, s-a târât în toate cotloanele. Iar când a desăvârşit acest tratament sanitar complet, a pulverizat în apartament jumătate de flacon din parfumul franțuzesc Aqua Allegoria pe care îl câş-tigase la loteria de Anul Nou de la serviciu, pe când încă lucra. A început să miroasă a fericire şi a sentimentul că promisiunile făcute în copilărie, apoi retrase, parcă răsăreau din nou şi pur şi simplu pluteau în aer.

În prima săptămână, Sonia nu a mâncat nimic – a băut ceai, a ronțăit mere trecute din peticul de livadă al verişoarei sale Nelia, iar când şi-a amintit deodată că n-a mai mâncat de mult o mâncare ca lumea, a făcut o casă din hrişcă pe care o păstra în dulapul spălat din bucătărie. După ce a mâncat ultima lingură de casa insipidă, pe care uitase până şi să o săreze, a venit Nelia, nu cu mâinile goale, ci cu mere şi cu un calup de marmeladă de casă.

Toată viața bătrâioarei Nelia se desfăşurase pe terenul de şase acri transformat de hărnicia ei nebunească într-o grădină care dădea legume, fructe, ierburi şi flori, iar coliba ei dărăpănată era depozitul unor comori culinare. Avea o gospodărie foarte eficientă. Anul acela fusese prielnic merelor, şi Nelia îşi umpluse deja rafturile cu şiruri de borcane identice, cu etichetă, pe care scrisese anul şi parcela, precum şi denumirea produsului şi numărul mărului... Avea patru meri – trei erau soiul Melba, cu

dunguțe roşii vesele, iar cel de-al patrulea, Anto-novka, mărul cel mai târziu, roşu şi pe dinafară, şi pe dinăuntru. Rafturile erau pline până la refuz de conserve bune, iar merele tot nu se terminau, aşa că Nelia împărțea surplusul cu Sonia şi cu fosta ei şefă, o femeie cumsecade de origine orientală.

S-au aşezat să bea ceai. Nelia i-a povestit despre micile ei probleme în creşterea merelor, dar Sonia nu i-a spus o vorbă despre evenimentul principal, plecarea soțului. Dolofana şi ridată Nelia, tăind un sfert din calupul de marmeladă adus şi punându-şi-l pe farfurioară, şi-a exprimat, ca de obicei, invidia:

— Dar tu, Sonia, văd că slăbeşti fără niciun regim... Eu într-un an m-am chinuit cu dieta lui Dukan ăla, am slăbit trei kilograme, dar pe urmă am lăsat-o baltă şi am luat cinci! Nici prăjituri, nici bomboane, numai carne, proteine de-alea, o plictiseală, şi toată ziua nu te gândeşti decât la ce să mănânci şi tu un pic mai gustos... Şi tu ai fost mereu slabă, fără nicio dietă... De fapt, ce mănânci?

Sonia a început să râdă:

— Am mâncat din merele tale toată săptămâna... uite, mi-am făcut şi o casă...

Sonia nu se gândise niciodată în viața ei la silu-etă, mânca orice îi era la îndemână şi pentru care nu trebuia să stea la coadă cine ştie cât. Pestele nu-l plăcea. Il detesta, chiar. Grăsimea i se părea neco-mestibilă – parc-ai mânca pământ dintr-un ghiveci cu flori sau săpun de rufe făcut în casă. Iar carnea ieşise din casa ei odată cu Volodea. În general, nu se hrănea cum trebuie.

După plecarea Neliei, Sonia a înțeles că aerul din apartament se face tot mai bun nu de la sine, ci datorită prezenței merelor. Şi a mai înțeles că nici nu-i trebuie altă mâncare, e foarte bine aşa. A mâncat, din sentimentul datoriei, ce provizii de cereale mai avea, dar simțea că o casă

nu face decât să-ți strice bucuria şi să-ți îngreuneze corpul. Numai merele nu-i stricau starea de bine. Când merele Neliei au început să se apropie de sfârşit, Sonia şi-a dat seama că nu vrea să se ducă la magazinul alimentar. Acolo, la parter, erau sticle de vin, produse de băcănie şi tot felul de articole de menaj. Toate inutile. La etaj, carne şi peşte, îndată ce şi-a imaginat aceste raioane, a simțit parcă suflarea unei prezențe duşmănoase. Şi nu s-a dus nicăieri... Îi mai rămăseseră doar patru mere, şi le-a tăiat în feliuțe subțiri, ca să-i ajungă cât mai mult...

„Cum am trăit atâția ani cu carnea aia?” se mira Sonia în sinea ei, şi s-a gândit în momentul acela numai la carnea care stătuse cu doar câteva luni în urmă în frigider, şi deloc la bărbatul care i-o aducea în casă...

Sonia a mâncat feliuțe de măr cât mai puține, cât mai multă vreme. Stătea în bucătărie, cu fața spre fereastră, pe locul pe care stătea înainte Volodea, şi îşi bucura privirea cu frunzişul care era mereu cel mai viu şi mai atrăgător pentru ochi exact în fața geamurilor ei de la etajul al treilea. Ce-i drept, tabloul era deja uşor îngălbenit, începuse să chelească.

A venit Nelia şi i-a adus, aşa cum promisese, mere din cel de-al patrulea soi, Antonovka. Două sacoşe întregi i-a adus – Nelia era zdravănă, putuse să care mult încă din tinerețe, Soniei i-ar fi fost peste puteri aşa o greutate. A mângâiat merele Antonovka cu degetele ei subțiri şi i-a dăruit verişoarei sale broşa cu granate a bunicii, şi Nelia a fost mulțumită că se făcuse dreptate: aveau aceeaşi bunică, dar broşulița rotundă cu granate trecuse la fiica ei, şi nu la fiu, şi de aceea îi rămăsese Soniei, deşi numele de familie al bunicii îl purta la naştere Nelia, şi prețiosul obiect, fiind o moştenire de familie, ar fi trebuit, după opinia Neliei, să treacă în partea ei. Fericită, a plecat cu bro-şulița rotundă, a cărei valoare o supraaprecia serios. Sonia a tras aer în piept

şi a înțeles că mirosul de Antonovka sporeşte şi chiar îmbunătățeşte mirosul aproape amețitor de Aqua Allegoria.

Stând înfăşurate în hârtie, merele Antonovka au început să se îngălbenească. Miezul a căpătat însă un gust prelung, minunat, oniric. Încă nu se termi-naseră merele când dincolo de ferestre s-a aşternut zăpada, şi în locul frunzelor de mesteacăn, printre crengile goale, se vedea casa vecină. Soniei îi venea să mănânce tot mai puțin. Voia să doarmă. Şi să bea. Numai că nu bea apă, ci sorbea cu un pai suc de mere diluat, tot de la Nelia, făcut în casă. Nelia era cam zgârcită cu zahărul, în schimb ştia atât de bine să sterilizeze borcanele, că sucul nu se acrea până-n primăvară. La toți vecinii fermenta, numai la ea nu.

Somnolența Soniei nu trecea. O fi de la miros, presupunea ea, observând că aerul din apartament devenea mai dens, umplându-se de puternica aromă nepământeană a unei fericiri unice, în care nu era nici umbră de nevoie de a o împărți cu vreo altă flintă omenească. Ba chiar se ițea din adâncurile minții ei un gând: bine că n-am un copil, ar fi cerut mişcare şi ar fi stricat aerul. Iar de Volodea nu-şi mai amintea deloc.

Sonia a pus pe pat un aşternut nou, frumos, şi s-a întins. S-a ridicat, ca să-şi toarne suc în pahar. Mergea tot mai puțin. Uneori se gândea: ce-o să fie când o să se termine sucul din borcan... dar el nu se termina, încă mai era chiar şi când s-a petrecut un fenomen bizar – acolo unde pe corp îi creşteau firişoare de păr şi un puf abia observat au început deodată să-i crească parcă nişte fire incolore foarte subțiri, mătăsoase, plăcute, şi pe mâini, şi pe picioare, şi ea le înfăşură în jurul ei, ca să arate îngrijită. Şi-a înfăşurat aşa mâinile şi picioarele cât a mai fost în putere. Nu voia să reteze aceste firi-şoare delicate...

Putere avea din ce în ce mai puțină, nu mai simțea de mult nevoia să mănânce, iar acum parcă şi sucul îşi

pierduse atracția. A copleşit-o somnul. Dormea tot mai mult şi a adormit pentru totdeauna la sfârşitul lui februarie. Stătea întinsă ca o păpuşă, sigilată toată de fire de păr subțiri, în culoarea ei naturală – roşcată, cu o frumoasă tentă cenuşie. Iar apartamentul era plin de o aromă care nu venea de la merele Antonovka rămase în cutie, ci de la Sonia însăşi. Dar ea nu mai simțea asta.

Verişoara ei, Nelia, o suna din când în când, dar tot n-o găsea acasă. Şi-a tot luat avânt să se ducă la ea. Iar când în sfârşit s-a dus, a sunat la uşă în zadar: Sonia nu era acasă. Nelia chiar a fost un pic iritată – dacă o fi plecat undeva, măcar să fi dat un telefon.

Nu aşa te porți cu cineva din familie. Dar un gând rău i se strecura în minte.

Patruzeci de zile a zăcut pe patul Soniei păpuşa din păr roşcat. Apoi a crăpat de jos în sus şi din acest cocon de păr a ieşit un fluture ud cu ochi verzi limpezi, făcuți dintr-o mulțime de fațete. Fluturelui i-a luat mult să se usuce, vreo trei ore, apoi şi-a deschis aripile uscate, şi nu era nimeni să-l admire.

La început, aripioarele transparente au început să se coloreze uşor. Solzişorii erau incolori, dar, după o misterioasă lege a opticii, lumina de la fereastră se refracta astfel încât străluceau verde-gălbui. Deasupra au apărut mici buline şi dungi portocalii, şi numai un entomolog ar fi bănuit în această insectă uriaşă înrudirea cu o omidă de măr. Fluturele şi-a fluturat toate cele patru aripi, ridicându-se, a descris un cerc de rămas-bun sub tavanul jos şi a țâşnit afară pe ferestruica deschisă.

După o săptămână a venit Nelia, îngrijorată, a sunat îndelung la uşă, apoi a urcat la vecini, dar aceştia nu ştiau nimic de Sonia. Doar o bătrână cu fața aspră s-a mirat: pesemne că de mult o fi plecat pe undeva... Nelia a dat fuga la miliție. Mai întâi a venit patrula şi a bătut multă vreme la

uşă. I-a chemat pe cei de la Situații Speciale, care au spart uşa. Nu au găsit cadavrul pe care credeau că-l vor găsi. Singurele ființe vii erau muştele – acestea reuşiseră să intre în putregaiul în care se transformaseră ultimele două mere Antonovka. Un nor de muşte întunecat, tremurător. Şi-atât. Pe pat erau nişte cârpe bizare, ca nişte zdrențe de lână.

Paşaportul se afla în geantă. În paşaport era o poză, dar alte poze ale Soniei Sergheevna Solodova nu au găsit în casă. Au fotografiat poza de paşaport, au inserat-o într-un anunț de persoană dispărută şi au pus-o pe Sonia pe lista dispăruților din anul acela. De fapt, nu-i căuta nimeni, dar anunțurile erau lipite în gări şi în alte locuri publice.

Cât despre Sonia, ea s-a instalat într-un loc bizar: în jur zburau fluturi ca ea şi alții, mai mari şi mai viu colorați. Şi pe unii îi recunoştea. Unul era cu siguranță prima ei învățătoare, Mărgărita Mihailovna – era un fluture mare, parcă din specia vulpea-mică, maro-pestriț, zbura cu mişcări încete şi solemne, fără nicio fluturare de prisos. Aerul era uşor şi vesel, şi mirosul puternic de fructe se schimba de la mere la piersici, de la piersici la căpşune.

De insecte kafkiene nu era nici urmă.

În doi

Uşa a scârțâit subțire, îndelung. Valentin Ivano-vici aştepta prin somn acest sunet. Fără să deschidă ochii, deja o vedea – mică, tânără, cu o bentiță verde şi păr roşcat-palid –, şi chiar i-a simțit mirosul – dulceag, cu o uşoară notă de transpirație şi colonie de pin. Ea spunea că pielea sa nu putea suporta apa, se spăla rar, preferând ca dimineața să se frecționeze cu colonie.

Foarte încet, parcă pe pipăite, a venit spre patul lui, iar el, tot fără să deschidă ochii, i-a simțit apro-pierea. Se îndrepta spre el ca un nor, şi el aştepta în linişte ca acest nor să-l

acopere. Cu asta se termina prima parte a întâlnirii, mereu la fel, iar apoi începea diversitatea, pentru că în fiecare întâlnire era o noutate care izvora din ea. El nici nu deschidea ochii, străduindu-se să ghicească cum va fi prima ei atingere.

De data asta, vârfurile degetelor i-au atins lobii urechilor, i-au strâns, apoi au intrat chiar în adâncul urechii. Valentin Ivanovici s-a simțit cuprins cu totul de o stare binecuvântată, a zâmbit şi a deschis ochii. Uşoară, aproape imponderabilă, ea stătea întinsă, ținându-i urechile cu degetele, şi îi sufla încetişor „în sufletel” – aşa numea ea gropița de sub stern.

Fața nu i se vedea, doar părul sub bentița verde. A tras cu grijă mătasea alunecoasă, bentița a căzut, şi el şi-a înfipt degetele în buclele dese, elastice. Până şi părul ei reacționa. Şi Valentin Ivanovici ştia că reactivitatea corpului ei era genială şi că fiecare parte ştia să vorbească: degetele ei de copil cu unghii scurte – cu mâinile lui noduroase, asprite de vârstă, gura, dinții, limba, abdomenul şi tot ce era în adâncul ei purtau o conversație, şi conversația asta era dulce. Şi începea de fiecare dată parcă de la capăt: mai întâi cu grijă, cu neîncredere, apoi devenea tot mai animată, de fiecare dată cu veşti, cu afirmații noi, şi această şoaptă a trupului devenea tot mai consistentă. Şi tot mai puțin traductibilă într-o limbă omenească...

Trupurile lor începuseră să stea de vorbă chiar înainte de a-şi afla unul altuia numele. Cu treizeci de ani în urmă, Valentin Ivanovici, cu două căsă-torii la activ la vremea aceea, iubitor de relații noi şi inamic convins al fidelității, înghesuise după obicei o laborantă nouă în vestiar, aşteptându-se la o uşoară împotrivire şi la o victorie rapidă. Dar abordarea lui destul de grosolană nu a fost urmată de niciun fel de falsă împotrivire. Răspunsul cor-pului ei a fost începutul acelei conversații pe care o duceau neîntrerupt de

treizeci de ani. Şi ambele lui soții, şi prima, Anastasia, o actriță drăgălaşă ca o pisică şi cu o carieră reuşită, şi a doua, Lena, fosta lui elevă, apoi asistentă, deşteaptă şi aproape fără cusur în toate gesturile ei, mama unicului său fiu, şi toate prietenele lui trecătoare şi-au pierdut pentru el orice atracție, deşi în primul an al acestei noi legături încă nu înțelesese pe deplin că trupul şi sufletul lui sunt sortite monogamiei pe care o dis-prețuia din tinerețe. A înțeles treptat.

Ştia aproximativ ce avea să se petreacă acum: mai întâi, întreaga suprafață a corpului i se va trezi la viață, va începe să-i respire, toată pielea i se va bucura, fiecare firicel de păr de pe trup va tremura ca răspuns la atingerea Gulei.

Da, Gulea o chema, de fapt Aigul, o tânără tătară, dar nu din călăreții aceia ai hanilor, negricioşi, cu ochii înguşti şi picioarele crăcănate, ci dintre aceia care, deşi se numesc tătari, au venit de pe alte meleaguri, cu ochi deschişi la culoare, cu pas uşor – uralo-altaici...

Valentin Ivanovici nu mai grăbea de mult această conversație îndelungată. În anii tinereții, conversația era cea mai importantă pentru întâlnirea dintre Corpurile lor, şi Valentin Ivanovici de mult nu o mai grăbea, ci dimpotrivă, o încetinea, ştiind totul pe dinafară, dar minunându-se de fiecare dată de noutatea celor ce se petreceau.

Pielea i s-a topit, i-a devenit permeabilă, ca hârtia udă, şi întreaga suprafață parcă dispărea înăuntru, şi conversația continua indescriptibil, absolut inde-scriptibil. Gulea îi mângâia plămânii, şi el respira în întâmpinarea ei, prinzând curenții de aer care-i răspundeau. I se părea că îi mângâie şi ficatul, lobul drept al acestuia, gâdilându-l uşor, şi parenchimul obosit se revigora...

Mângâierile ei erau temeinice, deloc grăbite şi ofereau o binecuvântare trupească şi o odihnă sufletească, o alinare a tensiunii în care trăia el de trei ani. El îi venea în

întâmpinare şi era deja în ea, şi ea în el, şi îmbrățişarea lor era strânsă şi umedă, şi apropierea, şi deja se instala acel sentiment de dizolvare reciprocă, unde granița dintre trupuri dispare cu totul, şi ca semn al acestui ultim triumfal cărnii, care renunța la sine şi se dăruia cu totul celuilalt, în bubuitul sângelui care pulsa în vase, țâşneau unul spre altul două şuvoaie de o puritate fără seamăn – unul din lichidul vâscos sacru care conține începutul vieții şi cel de-al doilea, apa întâmpinării, a invitației şi a acceptării.

Valentin Ivanovici a strâns între degete bentița verde mototolită...

Ceasul arăta trei şi jumătate. Pustiu. Infirmiera pleacă la opt şi jumătate. Trebuie să doarmă puțin.

Să se scoale, alungându-şi oboseala perpetuă. Să se spele, să-şi bea ceaiul. Să-şi înceapă tura.

El învățase de mult tot ce ştia să facă atât de îndemânatic infirmiera: să o întoarcă de pe o parte pe alta, să schimbe cearşafurile fără să deranjeze trupul întins, să scoată scutecul ud şi să pună altul. Ea era uşoară, ca o fetiță, ca o mică pasăre uscățivă cu cioc ascuțit, cu rămăşițe palide de păr roşcat-cărunt.

Patul era comod, cu acces din toate părțile, dar Valentin Ivanovici se aşeza pe scaun la picioarele soției, închidea ochii şi îşi închipuia noaptea care tocmai trecuse în toate amănuntele, cu toată succe-siunea de atingeri inteligente şi fericite. Şi se stră-duia să îşi amintească despre ce îi vorbise Gulea.

Om în peisaj montan

Pentru Lika Numkevici

Mama lucra în administrația uzinei. Postul ei se numea „Valentina” – ba curier, ba femeie de serviciu, ba trimisă la magazin. Altceva nu ştia să facă. Dar la comisioane era

folositoare, altfel n-ar fi ținut-o. Câteodată stătea pur şi simplu şi aştepta dispoziții de la adevărata secretară. Valentina avea şase clase, pe-a şaptea n-a mai terminat-o. Era de la orfelinat, timidă şi obraznică. Soț nu avea. Nici iubit. Doar un fiu, pe Tolik, şi o cameră într-un apartament la comun.

Tolik stătea acasă. La grădiniță nu-l țineau, acolo îi era frică, plângea şi strica dispoziția tuturor.

Dimineața, Valentina se ducea la serviciu şi îl încuia cu cheia în cameră, lăsându-i olița. La prânz venea vecina Semionovna, descuia uşa şi îi dădea o farfurie de supă. Pâinea era pe raft, să mănânce cât voia. El mânca încet, îndelung. În restul timpului se uita pe fereastră. Până se făcea întuneric. Mama îl lăsa să se plimbe pe-afară duminica, dar lui nu-i plăceau aceste plimbări, se temea de copiii de la bloc. Aceştia râdeau de el, îl hărțuiau, câteodată îl îmbrânceau. Îi cunoştea pe toți de la fereastra de la etajul al treilea. De sus îi plăceau câteodată – cum jucau leapşa, cum alergau, cum înfigeau cuți-taşe în pământ.

În cea mai mare parte a timpului, Tolik privea pe fereastră teiul cu un cuib mare de cioară la îmbinarea dintre două crengi groase, chiar la nivelul etajului al treilea, unde stăteau ei. Perioada cea mai interesantă începea la sfârşitul lui martie, când veneau stăpânii cuibului, o pereche de ciori. Era deja al treilea an de când le observa. Mai întâi, după ce dădeau câteva ture prin aer, se ocupau cu repararea cuibului stricat peste iarnă de vânt şi zăpadă, aduceau crenguțe, împungând în cuib cu ciocurile şi fluturând din aripi. „N-au mâini”, se gândea Tolik. „Cu mâini le-ar fi mai uşor să-şi repare cuibul. Dar, dacă ar fi avut mâini, cum ar fi zburat?” Se aşeza pe vine, fluturându-şi mâinile din toate puterile – nu, fără aripi nu zbori. „Dar mâinile-s mai folositoare”, chib-zuia el...

După ce-şi reparau cuibul, ciorile se puneau pe făcut pui: cioara-mamă şedea pe ouă, care nu se vedeau, dar el ştia că o să stea, o să stea, iar apoi o să iasă puişorii. Cealaltă cioară o hrănea pe prima, care şedea în cuib, asta era cel mai interesant, tot aştepta momentul când cea de-a doua venea în zbor, se aşeza pe marginea cuibului, sau, câteodată, transmitea din zbor mâncarea din cioc în cioc. Se uita pe fereastră cu orele, ca să nu scape aceste minute. Secunde, chiar... Hap! A prins-o! Păcat că nu se vedea ce aducea de mâncare cioara-tată. Apoi se iveau puii, nu se arătau în întregime, li se vedeau numai ciocurile căscate, ițindu-se din cuib, când se apropiau în zbor părinții cu hrana. Tolik nu se dezlipea de fereastră, se uita ca la televizor – uite, puii zboară din cuib, mai întâi saltă pe crengile învecinate, apoi învață să zboare şi pleacă toți.

Atunci începea să se plictisească. Fereastra din-colo de care se desfăşura viața păsărilor înceta să-l mai intereseze pe Tolik, şi pe timp de iarnă avea altă ocupație, aşchiile de lemn. În ultimul an dinainte de şcoală, în cameră a fost instalat un calorifer, dar până atunci se încălzeau cu soba, iar lângă sobă erau mereu lemne, din care el smulgea aşchii şi le înşira pe podea fie în formă de locomotive, fie în evantai, fie în modele complicate. Mama venea de la serviciu şi se supăra: iar ai făcut mizerie! Şi el strângea.

În anul dinaintea începerii şcolii a avut loc în apartamentul lor la comun un mic incendiu în cămara care cândva fusese o baie. Tolik a dormit în timpul incendiului. A doua zi dimineață, când a ieşit în bucătărie, la chiuvetă, să se spele pe dinți, a nimerit în plin scandal: cine era vinovatul şi ce era de făcut? Vinovatul n-a fost găsit, s-a votat pentru un scurtcircuit. Au început să strângă bani pentru curățarea şi zugrăvirea cămării... Lucrurile care nu apucaseră să ardă, dar erau uşor afumate le-au împrăştiat prin camere; un vecin a ajutat-o pe mama lui să ducă în

cameră un cufăr sau un geamantan – o ladă cu mâner. Şi mama a fugit la muncă.

Tolea a deschis nu fără trudă cele două încuie-tori, s-a uitat înăuntru şi i-a tresărit sufletul. A văzut nişte obiecte misterioase şi tulburătoare de care nu îndrăznea să se atingă. În primele două ore n-a făcut decât să se uite la bastonasele de lemn lustruit cu cleme metalice strălucitoare, culoarea lemnului şi culoarea metalului se atrăgeau una pe alta, parcă se împrieteneau. Țesătura neagră-negrişoară pe care erau aşezate aceste lemnisoare suple era şi ea nemai-văzută: catifelată, cu un aspect moale. Un obiect ca o strachină, dar cu un capac ciudat, cu un guguloi rotund deasupra. Iar sub țesătura neagră mai era ceva, nu mai puțin misterios, dar nevăzut. Cu sentimentul că încalcă o interdicție sacră, despre care sufletul lui nou-născut nu avea cum să ştie, şi totuşi ştia, a început să scoată obiectele de deasupra, ca să studieze ce era în stratul de dedesubt. Acolo erau lucruri a căror destinație Tolik avea s-o afle după ani de zile: un aparat de mărit pentru fotografii, cuve pentru spălarea acestora, nişte cutiuțe rotunde cu filme de mult expirate şi nişte pachete cu hârtie fotografică la fel de expirată. Pe fund a găsit un etui mic de piele în care se afla cea mai mare dintre toate comorile: o plăcuță care avea la un capăt o ramă, iar la celălalt, un gemuleț rotund, prin care te puteai uita. S-a uitat cu atenție prin el şi a văzut prin această ferestruică geamul lui, care era de mult cadrul prin care observa el viața, iar acum această fereastră era ea însăşi într-un cadru. Acest obiect se numea vizor, dar asta a aflat mult mai târziu. „Uitătoare”, şi-a zis în sinea lui... Dacă ar fi putut să exprime în cuvinte ce simțea, ar fi spus: viața a căpătat sens, iar sensul ei e cuprins în această ramă.

Trei zile mai târziu, când toate obiectele din ladă fuseseră temeinic studiate şi mai lipseau doar explicațiile despre

utilitatea acestor minuni, a venit şi explicația: în buzunarul lateral al lăzii era un fel de cută sau despărțitură pe care n-o observase la început, iar când a observat-o şi a deschis-o, a descoperit acolo o mulțime de fotografii, lipite pe un carton gros, şi el a ghicit că pentru realizarea fotografiilor sunt necesare toate obiectele acelea uimitoare.

În fiecare fotografie erau înfățişați un om sau mai mulți, bărbați, femei şi copii în haine neobişnuite şi neverosimile, aproape că nu oameni, ci nişte ființe de natură necunoscută, ca acelea pe care le văzuse la Grădina Zoologică, unde îl dusese mama odată: elefanți, sau şopârle, sau maimuțe. Fețele acestor oameni erau serioase, cu o expresie solemnă şi demnă – ba un ofițer cu o caschetă aşezată pe un suport special, ba o fată în rochiță albă, cu ochi exoftalmici, ba un bătrân cu bărbuță şi baston împreună cu băbuța lui stafidită, cu părul împletit într-un coc înalt pe capul mare.

Nişte creaturi asemănătoare puteau fi văzute uneori la televizorul vecinilor, când trecea pe la ei seara împreună cu mama.

Şi pentru o vreme a renunțat la obiectele de fier, de lemn sau de plastic şi a început să aşeze pe podea aceste fotografii, în şiruri, în evantai sau în altă ordine – după mărime, după inscripția de dedesubt sau de pe dos...

Secretul cufărului prețios s-a lămurit parțial când mama i-a spus în treacăt că înainte de naşterea lui lucrase pentru un bătrân fotograf singuratic, şi lada asta o adusese acasă, iar toate celelalte lucruri apucaseră să le mătrăşească vecinii lui răi, îndată ce aflaseră că bătrânul murise la spital.

În septembrie, Tolea a intrat în clasa întâi. Până la Anul Nou ajunsese să aibă o poziție conducătoare printre elevii codaşi. Astfel, în calitatea lui de ultimul din clasă, a stat în ultima bancă cinci ani, o singură dată, în clasa a treia,

rămânând repetent. Profesorii trăgeau de el, le era milă şi, în general, se purtau frumos cu el, fiindcă niciodată nu deranja orele şi nu pricinuia niciun fel de nelinişti pedagogice în afară de rezultatele proaste la învăță-tură. Era absent...

Odată, colegul lui, Jenia, i-a propus să meargă împreună la cercul de fotografie de la Casa Pionie-rilor din Leninskie Gorî. Acest Jenia îşi dorea de mult să meargă acolo, dar părinții lui nu-l lăsau singur şi spuseseră că-i dau voie numai dacă găseşte pe cineva care să-l însoțească.

La cercul de fotografie i-a devenit limpede foarte repede destinația tuturor lucrurilor din cufăr, şi n-a putut decât să regrete că în ladă nu se găsea principalul obiect: aparatul foto. În schimb, la cercul de fotografe era. Putea să-l folosească uneori, când îi venea rândul, învățând ştiința fotografiei mai degrabă teoretic decât practic. Unii băieți aveau aparate foto, însă Tolik putea doar să viseze la unul al lui. Dar e bine când omul are la ce să viseze.

O dată pe săptămână, lunea, venea la cerc. Colegul lui s-a plictisit destul de repede, dar Tolea era în stare să meargă şi în fiecare zi. Aici a încetat să fie codaş şi întârziat, sorbea fiecare cuvânt al profesorului Kotov, şi tot ce i se arăta şi i se spunea i se întipărea în cap ca pe placa fotografică. Aici s-a dovedit a fi şi cel mai isteț, şi cel mai îndemânatic.

Între timp, s-a încheiat clasa a opta. Avea şai-sprezece ani, şi era timpul să meargă mai departe. A ales un liceu de construcții de maşini. Fotografia o înțelegea ca pe o iubire, şi nu ca pe o posibilă profesie. Numai că n-a reuşit la examenele de admitere, s-a dus la şcoala de meserii, unde te primeau numai pe baza adeverinței că terminaseşi opt clase. Avea şi unele avantaje: se dădea o mică bursă, cartele de masă. Haine, ce-i drept, nu se asigurau la vremea aceea, dar Tolik era măruntei, încă îi era bună uniforma albastră de la scoală.

La şcoala profesională a stat mult mai bine la învățătură decât la gimnaziu, deja nu mai era codaş, ci elev mediocru, care nu se distingea prin nimic în afară de un singur lucru: avea ceva care îl distrăgea de la toate ocupațiile adolescentine stupide. Mergea ca şi înainte în Leninskie Gorî, la cercul de fotografie, şi acolo era cel mai mare şi mai merituos – între timp căpătase şi diplomă de participare la concursul orăşenesc „Iubeşte natura patriei” şi un trofeu cubic de plastic cu un aparat foto stanțat pe o parte, pentru locul al doilea la concursul şcolar pansovietic „Patria mea”.

La cerc, Tolik era, fireşte, deja prea mare, dar Kotov nu l-a dat afară, ci l-a păstrat ca asistent. Ştia tot ce trebuie să ştie un fotograf – nu mototolea şi nu rupea filmul când îl încărca în tancul de developare, învățase şi să developeze, şi să imprime, şi să taie marginile cu zimți inegali cu ajutorul ghilotinei de tăiat fotografii.

Câteodată, Kotov îi dădea aparatul lui vechi, şi el ieşea undeva în Sokolniki sau în Timiriazevka şi fotografia oamenii care se plimbau printre copaci. Se străduia să-i nimerească în cadru şi un om, şi un copac. Nu era uşor.

Îndată ce a terminat liceul, a fost luat în armată. Armata nu-l speria pe Tolik: „Cum o fac toți, o s-o fac şi eu.” În ajunul plecării, Kotov i-a dăruit un aparat Smena-6, o cameră veche, din prima serie de producție din 1960, pe care el o schimbase de mult cu una mai avansată, dar îi tot părea rău să se despartă de cea veche. Depăşindu-şi zgârcenia din fire şi respectul căpătat cu anii pentru un obiect care-l slujise, i l-a înmânat celui mai bun elev al său.

Tolik a petrecut trei luni la instrucție. El, care nu văzuse o armă în viața lui, s-a dovedit a fi cel mai bun trăgător din toată trupa, dar nu-i trecea prin minte că ştiința de a fotografia era înrudită cu şti-ința de a trage cu arma.

Datorită succeselor ca trăgător a fost trimis la grăniceri. A mers cu trenul aproape două săptă-mâni, cu opriri lungi,

uneori şi de câte două zile, aşteptând aprobare pe nişte linii moarte, spre sud şi iar spre sud. Şi a ajuns în oraşul Duşanbe, acolo au încărcat opt soldați-recruți într-un elicopter nou-nouț şi i-au dus la destinație, la un post de graniță cuibărit în Munții Pamir, într-o trecătoare pustie, lângă râul Piandj. Pe ferestruica pătrată a elicopterului, Tolea a văzut lumea, care-i depăşea toate concepțiile despre dimensiuni, oricare ar fi fost ele. Mai întâi au fost stepe nesfârşite, apoi pă-mântul a devenit deluros şi au apărut munți nemai-văzuți, înşiruiți în lanțuri lungi, cerul neobişnuit de aproape şi norii denşi, ca o înghețată de frişca. Tolea chiar crezut că a murit deja – pe pământ nu există aşa ceva... Dar zgomotul grosolan al motorului a spulberat imaginea celestă. S-a uitat încremenit pe geam până când elicopterul a aterizat.

După această călătorie cerească, punctul de frontieră Sari-Gor i s-a părut un turn de veghe asupra unei lumi muntoase imense, a cărei existență nici măcar n-o bănuise.

Serviciul la graniță al lui Tolea, doi ani şi jumă-tate cu totul, a trecut în regretul amar că nu şi-a luat aparatul de fotografiat cu el, şi în fiecare zi se tot gândea de unde ar fi trebuit să facă o anumită fotografie, în ce moment al zilei, în ce lumină şi din ce unghi. Linia orizontului, cu care oamenii de la şes sunt obişnuiți, aici nu exista, marginea lumii era zimțată şi întreruptă.

Serviciul în sine era monoton, practic nu a fost niciun eveniment în tot acest timp: n-a văzut măcar o dată nici spioni, nici vreo încălcare periculoasă a graniței. Principala ocupație era prinderea contrabandiştilor care aduceau narcotice din Afganistan prin cele mai iscusite metode. Afganii şi tadjicii mergeau de veacuri întregi prin munții aceştia, transmițând secretele meseriei din generație în generație. Uneori, când erau prinşi, mai răsuna câte o împuşcătură... în anii aceia nu se simțea încă iz de război.

Când şi-a terminat serviciul militar, Tolik s-a întors acasă. Mama lui s-a bucurat. Dacă i-ai fi întrebat dacă se iubesc, s-ar fi mirat amândoi. Valentina, la orfelinat, unde fusese ținută până la şaisprezece ani, fusese învățată despre supraviețuire, dar despre iubire, nu, şi nici ea nu putuse să-l învețe asta pe fiul ei. Şi nici de vreun bărbat nu se întâmplase să se îndrăgostească. Îşi amintea că în clasa a şasea îi plăcea foarte tare profesorul de educație fizică în trening albastru, dar el nici n-o observa, în schimb, altuia, care ei nu-i plăcea, îi cedase, şi apoi mai fuseseră câteva cazuri asemănătoare. Asta era toată dragostea. Pe Tolik îl iubea cât putea, fără să se gândească, iar cine era tatăl lui nici ea nu ştia precis.

Când s-a întors Tolik, în viața ei se petrecuse o schimbare, fusese concediată de la fabrică, şi acum lucra la administrația locuințelor pentru aceleaşi optzeci de ruble. Îi ajungeau.

În casă nu se schimbase nimic. Înainte de toate, Tolik s-a repezit la aparatul foto, care stătea în sertarul mesei, unde-l lăsase. Toată averea lui fotografică era în siguranță, mama nu se atinsese de ea. A doua zi s-a dus la Kotov. Acesta s-a bucurat:

— Ai venit la timp. Mi-au dat un post de labo-rant foto, îl vrei?

Tolea îl voia. Foarte tare. Şi a doua zi s-a dus la muncă, deşi formalitățile au fost făcute abia după două săptămâni. Asta a fost, de fapt, adevărata întoarcere acasă, la developare şi imprimare, la film şi hârtie fotografică.

Din nou a început să meargă în timpul liber ba în Parcul Culturii, ba în Sokolniki, ba în Serebrianâi Bor. Tot voia să unească omul cu natura, dar scara omului şi scara naturii nu voiau să se potrivească. Câteodată, când oamenii veneau în vizită la copaci, reuşea să prindă în obiectiv interacțiunea mută a omului cu copacul, a omului cu arbustul, a omului

şezând pe iarbă. Părea că peisajul se micşora şi îi arăta omului îndurarea lui...

Kotov se uita la fotografiile lui, gemea, chicotea, din când în când îl lăuda. Îi spunea că trebuie să învețe să imprime pe format mare, dar la cerc nu era echipament pentru asta.

Între timp a avut loc un mare eveniment: a murit vecina Semionovna, cea care cândva îl hrănea pe Tolik la prânz, şi camera ei – doisprezece metri pătrați – i-a fost dată mamei lui, la drept vorbind, pe pile: nu degeaba lucra la administrația locuințelor. La vremea aceea, locuințele la comun nu fuseseră desființate, dar nici nu se mai băgau locatari noi. Putinele bunuri ale Semionovnei au fost duse la groapa de gunoi, şi Tolea şi-a făcut în această cameră laboratorul de fotografie. Din fericire, un perete era comun cu bucătăria, şi a putut să-şi tragă apă.

Acum lucra într-un nou regim: nu mai stătea în Leninskie Gorî de dimineață până seara, ci se ducea conform orarului pe care i-l dăduse Kotov – de trei ori pe săptămână, câte şase ore. Kotov i-a făcut şi legătura cu redacția revistei Priroda[10], şi el a devenit colaborator, mergea în deplasări, făcea fotografii cu peisaje la comanda revistei, şi uneori şi corespondențe foto din laboratoare sau de la ocolul silvic... Cu timpul, a început chiar să citească revista asta. Acolo, în revistă, erau toată chimia, biologia şi fizica pe care nu le învățase la şcoală. Şi, în mod bizar, asta avea legătură cu ceea ce ştia să facă – cu fotografiile...

Mergea mult prin țară – l-au trimis şi în Bureatia, şi la Marea Caspică, şi în Altai. A fost şi în Pamir, de data asta cu aparatul de fotografiat. De obicei se ducea să facă poze singur, ca un vânător cu experiență, şi rătăcea, aşteptând un imbold în inimă: Aici! Sunt aici! Eşti aici! Şi studia

---

[10] *Natura.*

îndelung terenul, pentru că ştia un secret care le scăpa multora – aşezarea corectă a cadrului. Şi tot apăsa pe declanşator – iubea fotografiile cu peisaje mai mult ca orice pe lume.

Fotografiile lui plăceau, primea multe comenzi, uneori erau luate pentru expoziții, şi Kotov era mândru de elevul lui de data asta, aşa cum înainte Tolea fusese mândru de profesorul lui.

Acum câştiga bine, a strâns bani pentru un aparat nou şi şi-a cumpărat un Zeiss Ikon Contax cu un obiectiv grozav, Biotar f2/58, şi acesta a fost evenimentul care i-a schimbat viața, aşa cum o schimbă mutarea într-un oraş nou, căsătoria sau naşterea unui copil. Sentimentul lui pentru noul aparat avea şi o notă de stinghereală față de cel vechi, ca față de prima nevastă pe care ai părăsit-o pentru o alta, mai tânără şi mai frumoasă. Deşi a doua iubire n-o anula pe prima.

A venit un moment în viața lui Tolea în care a încetat să mai fie codaş sau mediocru, şi a ocupat un loc de cinste între profesionişti. Şi cu toate că stătea în aceeaşi locuință comună pe aceeaşi stradă Maroseika, împreună cu mama lui, mânca mâncarea pe care ea tot nu învățase s-o gătească, îşi purta hainele până la destrămare, îşi cumpăra lucruri noi numai dacă erau indispensabile, adunase o întreagă colecție de aparate de fotografiat. Nu avea nevoie de nimic altceva. Şi de nimeni...

Comunicarea aproape fără cuvinte cu mama lui, cu Kotov şi cu câțiva angajatori îi era de ajuns. Ca şi în tinerețe, nu-şi făcea nici prieteni, nici prietene. Chipurile femeilor le privea de aproape numai prin vizor, de altfel, tot ce era mai interesant în viață se petrecea numai prin această mică lentilă.

Din când în când, Tolea participa la expoziții; 0 dată, printr-o minune, lucrările lui au ajuns în Franța – ce-i

drept, fără el. Dar acum primea comenzi bune: în afară de revista Priroda, unde acum era publicat permanent, era invitat în tot felul de proiecte interesante, ba legate de VDNH[11], ba de teatru. A primit câteva premii la diferite concursuri.

Lui Tolea îi plăcea fiecare lucrare nemaiîncer-cată, o dată a lucrat cu biologi, ajutându-i să pozeze diferite păsări cu camere ascunse, cu obiceiurile, certurile, iubirile şi morțile lor. Şi-a amintit de perechea de ciori care îl preocupase atât de mult în copilărie. Fereastra de acum a camerei sale nu mai dădea spre curte, ci spre stradă, şi oricum în cea mai mare parte a timpului era acoperită cu draperii întunecate. Altă dată a fost invitat la teatru – s-a dovedit a fi cu totul alt fel de muncă, i se păruse mai interesant cu păsările, chipurile actorilor nu-i stârneau aceeaşi emoție ca acelea înfățişate în fotografiile din atelierul de la una şi aceeaşi adresă – Kresceatik, oraşul Kiev. Acum ştia în amănunt cum lucrau acei maeştri – secretul era, fireşte, în argint, care de mult nu se mai folosea în fotografie. De altfel, nimeni nu mai avea nevoie de o asemenea calitate. Actul fotografierii, care cândva era un eveniment în sine, devenise neînsemnat şi se simplificase îngrozitor – fotografiilor mândre, de bună calitate de la începutul secolului XX le luase locul o maculatură tulbure, făcută de amatori în cantități nemăsurate.

Câştigurile lui Tolea au devenit serioase, a între-bat-o pe mama lui dacă n-ar vrea să se lase de slujbă, dar ea a refuzat: Şi ce să fac, să-ți gătesc ție supă? Dacă te-ai însura, măcar aş sta cu nepoții...

Întrebarea a fost pusă la timp. Tocmai făcuse cunoştință cu Lena, o croitoreasă de la atelierul de costume al

---

[11] *Vîstavka Dostijenii Narodnogo Hoziaisrva (Expoziția Realizărilor Economiei Naționale).*

teatrului, care l-a luat în serios ca pretendent. Era mai mare decât Tolea şi avea un copil, dar pe Tolea nu copilul îl deranja, şi nici vârsta logodnicei, ci teama de schimbare – Lena era divorțată, locuia departe, într-o suburbie, şi voia să se mute în apartamentul lui. Dar nu mai stătea să moară niciun vecin, aşa că nu erau perspective să se mai elibereze vreo cameră. A început chiar să strângă bani pentru un apartament, dar procesul de economisire mergea destul de încet. Între timp, Lenei i-a surâs norocul şi s-a măritat cu un văduv cu un apartament mare. Şi idila cam strâmbă a lui Tolea s-a dizolvat de la sine...

Pe la treizeci de ani, Tolik a simțit o oboseală pe care n-o mai cunoscuse până atunci – până şi să care aparatul i se părea greu. Mama lui, care de obicei privea în podea sau pe lângă fața lui, a observat că arată prost. Dar pe el altceva îl amăra: simțea că mâna stângă începuse să-i tremure mărunt, apăruseră un fel de sacadare a mişcărilor şi o nesiguranță.

La început i s-a părut că trebuie să rabde această neplăcere, că va trece singură, dar tremurul mâinii stângi n-a trecut, ba chiar, după jumătate de an, a început şi la dreapta. Acest tremur nenorocit înce-puse să se observe şi la bărbie, şi deja nu numai mama lui, ci şi alți oameni începuseră să observe. Să fi fost totuşi o boală?

S-a dus la medic după doi ani, când sănătatea i se deteriorase cu totul. Acum nici mersul nu-i mai era prea sigur, făcea paşi mici, târşâiți. Simțea în sufletul lui nedreptatea bolii: măcar dacă l-ar fi durut burta, sau capul, hai, şi picioarele, fie, dar tremuratul ăsta nu-i permitea să lucreze, şi suferea, nu i se plângea nici mamei lui, dar, din când în când, stătea încremenit, aşteptând să-i treacă starea asta şi să se ducă la redacție să-şi ia o comandă nouă. Aşa au trecut ani după ani. Tabletele prescrise nu ajutau. Mai avea banii de apartament pe care-i strânsese

cândva. Trăiau modest, ca întotdeauna. Lucrările erau întâmplătoare, devenea tot mai greu să le îndeplinească. A încetat să mai aibă încredere şi în el, şi în mâinile lui tremurătoare.

Stătea în casă cu săptămânile, fără să iasă deloc. Uneori dădea să se ridice şi să iasă din casă, pur şi simplu să se plimbe în Cistâe Prudî. Dar uita repede, se aşeza pe scaun în fața mesei de lucru din camera lui dezvățată de muncă, picotea, se trezea, ațipea din nou. Ținea în față fotografii cu peisaje. Le privea...

Mâinile au încetat de tot să-l mai asculte. Nu mai putea ține nici lingura între degete. Acum, mama lui îl hrănea ca pe un copil mic. Înainte de a pleca la serviciu îi punea o cămaşă, el o ruga să-i pună şi costumul. Şi să-l încalțe cu ghetele. Nu putea să-şi lege şireturile, i le lega mama lui – tot voia să se ducă la redacția revistei Priroda, dar nu reuşea: avea insom-nie, multă vreme nu putea să adoarmă, iar dimineața începea să-l ia somnul, şi adormea stând pe scaun, îmbrăcat şi încălțat, iar când se trezea, amâna ieşirea pe a doua zi sau îşi uita cu totul intențiile.

Valentina dădea dovadă de o mare răbdare. La ea, asta era în loc de iubire. Tolik nu ştia nici el mare lucru despre dragoste, dar recunoştința, care se învecinează cu iubirea, îi era cunoscută. Avea şi el multă răbdare, ca şi mama lui. O arăta în boala lui – nu se înfuria, nu se plângea, se mira doar.

Se uita la fotografii ore în şir – la peisaje. Toate cele pe care le făcuse de-a lungul vieții. Unele, publicate. Dar multe şi nepublicate. Privea ore în şir o potecă şerpuită din pădure, pozată parcă de jos în sus, astfel că nu se ascundea după copaci, ci urca spre cer... privea dunele pe care le fotografiase în Repetek, în Karakumul de Est, semănând cu valurile mării, dar mişcându-se, spre deosebire de acestea, încet-încet, şi mişcarea lor putea fi observată numai după

vălul foarte fin de nisip care se revărsa de pe vârful ascuțit, uşor curbat. Îți venea să întinzi mâna ca să aduni în pumn nisipul ăsta albicios, aspru... Uite şi panta din Krasnaia Poliana, unde se dusese cu cinci ani în urmă, în ultima călătorie mai îndepărtată. Sau să fi fost Crimeea? Fotografiase acolo în Parcul Național Karadagsk. După peisajele din Pamir, Crimeea i se păruse atunci bătrână şi ponosită. De altfel, aşa şi era...

Cel mai mult îi plăcea să se uite la pozele din Pamir. Inegalabilul Pamir. Panta pornea lent, apoi devenea mai abruptă, se curba, cotind la capăt, iar în depărtare străluceau crestele munților. Să fii acolo, în lumea asta albă, şi să ajungi până la coti-tură, după care – ştia – mai era una, şi încă una... Nu, nu, peisajul nu-l primeşte niciodată în el pe om, n-a fost făcut de natură pentru ca omul să-l calce, să-şi imprime urmele, să lase gunoaiele prezentei sale, ale răsuflării sale necurate...

Dar drumul acesta era cunoscut, bătut. Era zona lui de frontieră. Pe drumul acesta ajunsese pe atunci până la ultimul copac. Uite-l, aici, în fotografie. Un dud. Apoi drumul cotea înşelător, şi se deschidea o nouă privelişte, cum se întâmplă întotdeauna pe munte – aşteptată şi neaşteptată...

Ajungea cu o privire gânditoare până la ultima cotitură. În mod uimitor, Tolik nu făcuse acolo nici o singură fotografie, dar îşi amintea... vedea borcanul roşcat de conserve... oasele albe de cal... găleata îndoită... a lovit-o cu piciorul şi a simțit durere în degete. S-a aplecat şi şi-a atins degetele de la picioare. Nu se rănise. Dar de ce era desculț? Degetele de la mâini nu-i mai tremurau, dar nici n-a observat asta. Nu avea importanță.

În față se aglomerau vârfurile ascuțite ale mun-ților, în aceeaşi ordine în care se creaseră la începutul timpurilor: două la rând, o vale, un vârf mare, patru mici., iar în spate

încă o creastă, foarte înaltă. Şi peste toate astea, nori, deşi, ca înghețata de frişca, parcă priviți de sus din avion... Nu, asta nu-i Kras-naia Poliana, nici Caucaz, e o poză din Pamir, sigur că da...

Tolik mergea uşor pe acest drum pietros, bătă-torit. Acesta devenea tot mai abrupt, dar era tot mai uşor de mers. Munții se apropiau repede, ca la cinema, şi el zărea deja următoarele creste, care nu se vedeau niciodată de la postul de frontieră. Pei-sajul îl chema, şi el simțea că în sfârşit o să poată să intre în el. Peisajul îl primea. Şi, cel mai ciudat, nu era niciun fel de cadru. Acum nici nu mai era nevoie de el...

Valentina a intrat în camera lui Tolea. El nu era acolo. L-a strigat, pentru orice eventualitate. Unde dispăruse? Paltonul atârna în cuier, oricum n-ar fi putut să-l îmbrace – nu putea ridica mâinile atât de sus. A trecut prin coridorul îngust – totul era ticsit de catrafusele lui prăfuite. Dar cel mai uimitor era că pe scaun se aflau pantalonii lui, jacheta veche, cămaşa încheiată. Valentin'a a ridicat hainele şi le-a scuturat uşor. Din cămaşă a căzut maioul. Iar sub scaun erau pantofii lui Tolik. Cu şireturile legate. Şi în fiecare câte o şosetă. Una era cârpită.

Ava

La sfârşitul anului 1944, Elena Mihailovna, lucrătoare la metrou, a primit un cadou de la ajutoarele militare. Pentru că era coadă lungă, şi ea întârziase, n-a mai apucat praf de ouă, carne conservată în borcan negru-auriu şi ciocolată, ci i-a rămas doar o jucărioară de copil într-o cutie mare, care avea desenat pe ea un vultur planând deasupra unei corăbii. Jucărioara s-a dovedit a fi un câine, sau mai degrabă un cățeluş – dintr-un pluş pufos, cenuşiu-murdar, cu o coadă scurtă, ițită în sus, urechi atârnătoare şi ochi ca

nişte nasturi. Câinele ăsta era cel mai mărunt dintre lucrurile oferite ca ajutoare, fiindcă restul de şaptesprezece miliarde de dolari americani se duseseră pe avioane, maşini Willis şi alte echipamente necesare înarmării Armatei Roşii. Dar nepoțica Mila nu avea de unde să ştie asta şi s-a bucurat de cățeluş. Nu împlinise încă doi ani, dar era o fetiță isteață, a apucat cățelul, l-a strâns la piept şi a zis: „Av-va.” Acesta a fost primul nume al cățeluşei, pe care o aştepta o viață foarte lungă şi fericită.

De la doi la şaptesprezece ani, Mila adormea punând-o pe Ava lângă ea pe pernă şi şoptind în urechea cățeluşei toate necazurile şi bucuriile ei. Mai ales necazurile. Ava a constituit acest ajutor psihologic pentru stăpâna ei vreme îndelungată, dar, de la şaptesprezece ani, Mila a preferat să vadă alături de ea pe pernă nu un cățel cu desăvârşire lipsit de sex, ci o ființă de sex opus, care în termeni de alinare era mult superioară unui cățeluş. Atunci Ava a trecut în camera alăturată din apartamentul mare, unde locuiau verişorii Milei, ajunşi la vârsta când copiii încep să fie interesați de cățeluşi.

La început, gemenii Petia şi Pavlik, şi ei nepoții Elenei Mihailovna, s-au certat crunt pe cățeluş – fiecare voia să se joace cu el exact în momentul în care îl atingea fratele lui. Atunci cățeluşul a căpătat două nume noi concomitent – Pavlik l-a botezat Alma, iar Petia, Rex. Pavlik a hotărât că e câine sanitar, i-a legat de o labă un inel de hârtie cu o cruce roşie inscripționată pe el şi îl țâra pe un câmp de luptă imaginar, în căutare de soldați răniți. Petia se juca de-a grănicerul, şi Rex îi era necesar pentru paza frontierei şi prinderea spionilor. A desenat cu cretă pe podea o dungă groasă şi îşi prindea cu voluptate fratele când acesta trecea granița de cretă, dându-i o chelfăneală zdravănă...

În cele din urmă, mama lor a mai cumpărat un cățeluş, dar Alma-Rex a rămas mărul discordiei. Cel nou, cumpărat,

o fi fost poate mai bun, dar primul cățeluş era prima dragoste a celor doi frați. Câteodată se certau înainte de culcare, până la lacrimi – fiecare voia neapărat să adoarmă lângă Alma-Rex. Lacrimile înainte de culcare, după cum se ştie, asigură adormirea rapidă.

Când interesul pentru maşini a înlocuit atracția pentru jucării moi, i-au dăruit cu uşurință cățelul cu două nume Sasei, fetița Milei, care îi era Elenei Mihailovna strănepoată.

Văzând-o pe destul de hărțuita cățeluşă Ava, Mila s-a gândit cu amărăciune că bunica Elena Mihailovna nu mai are douăzeci de ani, că şi mama ei murise nu demult, la o vârstă nu prea înaintată, dar lucrurile rămân aproape neschimbate. După care a dus cățelul la curățătoria chimică. Acum era un cățeluş tocit, dar curat, şi Sasa, fetița Milei, i-a pus un nume nou – Kutea.

Mila a privit cu un zâmbet cum Sasa şuşoteşte ceva cu noua jucărie. Kutea îşi îndeplinea impe-cabil slujba de cățeluşă: legată de o frânghie, se țâra prin apartament după noua stăpână, apoi a început să iasă cu ea la plimbări prin curte. Şi, bineînțeles, a devenit partenera de dormit a Saşen-căi. Stătea lângă ea pe pernă, fetița o învelea cu grijă cu pătura pe toate părțile şi îi încredința toate secretele ei necomplicate. În afară de asta, atinge-rea pluşului avea un efect soporific, mai ales în săptămânile în care fetița era bolnavă. Cățeluşa era băgată prima cu nasul în mixturi şi tablete înainte să le înghită Saşa.

De pe la zece ani, Saşa a cerut, a implorat, apoi a pretins să i se cumpere un cățel viu. Mila, un inamic moderat al animalelor de casă, a cedat în cele din urmă. I-au cumpărat un pudel mic, cenu-şiu, pe nume Brom. Îşi făcea nevoile prin colțuri, rodea pantofi, refuza să se întoarcă acasă de la plimbare, se smulgea din lesă şi fugea. Jocul preferat al Sasei, îmbrăcarea şi dezbrăcarea, fată de care Kutea era atât de îngăduitoare, Brom nu-l suporta: nu puteai să-i pui o

eşarfa sau o căciulă ori să-i legi un batic. Putea să te şi muşte! Odată, i-a scos un ochi Kutei, ceea ce a supărat-o foarte tare pe Saşa, şi pe mama ei şi mai tare, cu atât mai mult cu cât Brom înghițise ochiul smuls. În plus, Brom avea pretenții la locul Kutei, sărea în patul Saşei şi schelălăia când era gonit de acolo. În casă era foarte multă agitație din cauza lui, dar după o lună s-a îmbolnăvit de jigodie şi, în ciuda tratamentului intensiv, s-a sfârşit, pricinuindu-i Saşei prima mare suferință. Fetița aproape adolescentă l-a jelit pe Brom, strângând-o la piept pe credincioasa Kutea. Apoi în casă a rămas doar Kutea, care nu provoca niciun fel de agitație, nici măcar potențială – nu era amenințată de jigodie şi îndura cu răbdare orice costumații de bal. În locul ochiului smuls şi pierdut, Saşa i-a cusut cu propria mână – stângaci, dar ferm – un nasture care semăna prea puțin cu cel mâncat. Acum, Kutea avea un ochi american, de sticlă, cu o pupilă neagră în mijloc, şi unul albastru-perlat, ceva mai mare. După această operație, Saşa şi-a iubit şi mai tare jucăria, aceasta a devenit şi mai dragă inimii ei.

La doisprezece ani, Saşa a început să meargă la ping-pong, la lecții de engleză şi la bazin, şi nu mai avea timp pentru jocuri în casă. Şi cu toate că n-au mai fost ceaiuri cu păpuşile şi parada modei câte-leşti, Kutea locuia ca şi înainte în patul Saşei. Nu mai era un cățeluş, ci o creatură de vârstă destul de înaintată. Avea aproape şaptezeci de ani când a început un secol nou.

Saşa a trăit cum a trăit, a terminat şcoala, a intrat la facultate, în anul al treilea a avut o idilă furtunoasă cu un coleg. Cățelul a fost dus la subsol împreună cu vechea haină de astrahan a Elenei Mihailovna. Încă o dată, Kutea renunța la locul ei pe pernă...

Între timp, apartamentul a devenit dintr-unul comun unul privat, verişorii Milei îşi luaseră un apartament cu chirie de la stat şi plecaseră. Mila şi soțul ei participaseră

material la dobândirea acestui apartament şi în compensaţie primiseră de la rudele plecate jumătatea acestora din dacea moştenită în comun de la Elena Mihailovna. Acum, Mila era unica posesoare a şase hectare de teren şi a unei căsuţe cu două camere...

În această căsuţă de vacantă eliberată de rude, Mila a dus toate catrafusele adunate de-a lungul anilor în apartamentul de la oraş, toate lucrurile vechi şi ieşite din uz pe care nu-i venea să le arunce, după obiceiul vieţii precare de acum. Acum, Saşa avea de toate – şi o cameră separată, şi o dacea, şi o diplomă de la Institutul Plehanov[12]. Şi s-a măritat cu acel coleg care o detronase cândva pe Kutea.

În prima vară, Saşa şi soţul ei, Kirill, au petrecut o lună întreagă la dacea, unde s-au apucat cu mare râvnă să-şi facă un cuib estival. Kirill al ei s-a dovedit om îndemânatic, şi era încântat de cum li se aranjase viaţa. Toate catrafusele au fost puse în trei geamantane de carton antediluviene şi duse în magazie, în casă au fost curăţaţi pereţii de vechile tapete cu trandafiri de trei ori demodaţi şi au fost lipite altele, cu dungi vesele şi păsărele. Kirill a refăcut instalaţia electrică şi a tras curent până şi în magazie. Aici s-a şi întâmplat necazul. Când au plecat la oraş, la sfârşitul lui august, în satul de vacanţă s-au făcut nişte lucrări – erau probleme cu furnizarea de energie –, s-a produs un scurtcircuit, şi magazia a luat foc. Localnicii au chemat imediat pompierii, dar când au ajuns, magazia arsese de tot, cu tot cu geamantanele duse la dacea. Şi căţeluşa Kutea a avut parte de o moarte rapidă în flăcări alături de haina de astrahan a Elenei Mihailovna şi de alte vechituri.

Cu asta s-a terminat totul: dacea n-a avut de suferit, iar focul nu s-a întins la casele învecinate.

---

[12] *Facultate de studii economice din Moscova.*

Când a aflat de incendiul de la dacea, Mila s-a supărat la început foarte tare, dar când i-au spus că arsese numai magazia, s-a liniştit. Nici nu mai ținea minte ce era acolo. Nu şi-a amintit nici de cățeluşă.

În vara următoare, Kirill a terminat renovarea dacei. În iulie, tinerei perechi i s-a născut un fiu, Andriusa. Un prunc drăguț, cu ochii albaştri. Totul era bine la el, sugea cu poftă, câştiga în greutate cum trebuie, a făcut fălcuțe, pe căpşorul chel i-a apărut un breton caraghios, alb-cenuşiu. La jumătate de an a început să i se schimbe, cum se întâmplă de obicei, culoarea ochilor – de la albastrul-lăptos al bebeluşului la culoarea matură cu care va rămâne toată viața. Atunci au descoperit o particularitate interesantă: un ochi al lui Andriusa a început să se întunece, din albastru s-a făcut căprui, ca ochii tatălui său, dar celălalt a rămas albastru, ca de bebeluş. S-au îngrijorat, s-au dus la doctori. Oftalmoloaga le-a spus că mai sunt uneori cazuri de ochi diferiți, fără să dăuneze în vreun fel vederii. Fenomenul se numeşte heterocromie. În rest, Andriusa era un copil vesel şi sănătos, blând, cu un caracter frumos...

Când Andriusa a împlinit cincisprezece ani, toată lumea se obişnuise cu ochii lui diferiți, care nu mai stârneau niciun interes, iar mama lui, Saşa, un economist bun cu o concepție despre lume bună, sovietică, a divorțat de Kirill şi a căzut sub influența unui prieten care se ocupa de samizdat. Împreună cu el a intrat adânc pe tărâmul necunoscut al filosofiei religioase ruseşti. Citise deja mult, când în mâini i-a căzut cartea Trandafirul lumii de Daniil Andreev. Destinul extraordinar al acestui autor a miscat-o. S-a dovedit că nu ştia multe despre procesul istoric prezentat atât de limpede în toate studiile sociale.

În 1947, Andreev a fost arestat, judecat şi con-damnat la douăzeci şi cinci de ani, conform renumitului articol 58[13]. Şi-a petrecut o parte a condamnării într-o carceră de la Vladimirsk, într-o închisoare pentru infractorii deosebit de periculoşi. I s-a dat voie să scrie, şi în anii aceia şi-a scris cea mai mare parte a operelor literare, în care se împleteau gândirea îndrăzneață, capacitatea de exprimare şi nebunia inofensivă. În cea mai interesantă, Trandafirul lumii, el descrie o lume creată de imaginația lui înflăcărată, populată de diferite entități spirituale fantastice – igve, witzraori, râfri, velghe şi rarugghi. Era o lectură specială pentru amatorii de ezoterism filosofic.

Acest Trandafir a pătruns adânc în sufletul de economist al Saşei, zguduind principiile ruginite ale marxism-leninismului sănătos. Daniil Andreev a condus-o pe Saşa pe un drum nou şi impresionant.

Între altele, lui Daniil Andreev îi fusese dată cunoaşterea provenienței sufletelor. Înainte, această chestiune n-o preocupase câtuşi de puțin pe Saşa, nici nu ştia de existența unei astfel de probleme. Daniil Andreev i-a deschis ochii. După întrebări insistente adresate Forțelor înalte de prizonierul însetat de cunoaştere despre cum au apărut sufletele în lumea noastră – dacă au fost create de Domnul Dumnezeu într-un singur moment, şi apoi coboară pe pământ după cum e nevoie, sau crearea sufletelor are loc treptat, cu fiecare sarcină femeiască, şi coboară pe pământ când e nevoie, trebuind numai ca trupul nou-născut să scâncească –, a primit de sus un răspuns polisemantic: în general vorbind, toate sufletele (sau „monadele”, cum le numea el) au fost create în acelaşi timp, din belşug, pentru

---

[13] *Articol din Codul Penal rus promulgat în 1927, care definea activitățile contrarevoluționare şi care introducea noțiunea de duşman al proletariatului, alături de aceea de trădător sau sabotor.*

întreaga existență a omenirii, dar totodată se păstrează şi un flux subțire de noi monade – prin acumularea şi concentrarea de iubire în rândurile oamenilor. De exemplu, dacă iubirea unui copil se îndreaptă intens spre un obiect neînsuflețit, spre un cățeluş de jucărie, să spunem, şi fluxul acesta e țintit şi puternic, atunci, după distrugerea fizică a acestui obiect, iubirea adunată de el se concentrează într-o nouă monadă, şi ea coboară în lumea noastră pământească...

„Kutea! E despre Kutea a noastră!” s-a minunat Saşa. Şi s-a încredințat cu totul că sufletul lui An-driusa al lor cel ceacâr şi destinul cățelului cu multe nume, jucăria preferată a mai multor generații de copii, sunt legate printr-un nod mistic. Cum altfel să explici de ce are ochii de culori diferite? Şi nu e uimitor că-şi botezaseră băiețelul, oarecum dintr-un impuls, Andrei? Nu cumva în amintirea lui Andreev?

Iar faptul că teoria asta nu era deloc plauzibilă n-o tulbura câtuşi de puțin pe Saşa.

Autopsia

Kogan îşi iubea slujba lugubră, în special pe morții care plecau când le suna ceasul – bătrâni, istoviți de viață, chei, cu viguroasele smocuri de la subraț şi din zonele intime rărite, cu tălpile tocite, noduroase şi pline de bătături, cu sânii şi scroturile fleşcăite. Tră-gându-şi încet mănuşile, privea trupul împietrit, o carte necitită, şi îşi făcea o primă impresie superficială, prețuindu-l după o măsură numai de el cunoscută – dacă murise la vremea lui sau nu apucase sorocul menit de natură. Pe cei care depăşeau cu mult acest soroc îi numea „uitați” şi se neliniştea un pic că ar putea intra şi el în categoria asta. Nu-i plăcea să deschidă copii şi femei tinere, preferând contingentul lui respectabil şi legitim.

Prima soție a lui Kogan, medic ginecolog, îi spusese cu puțin timp înainte de divorț o frază pe care n-o uitase nici în ziua de azi: Numai un tip patologic poate să-şi aleagă profesia de anatomo-patolog... Prostie femeiască: un anatomopatolog, în opinia lui Kogan, era preotul materialității pure, ultimul care făcea curățenie în templul părăsit de suflet. A doua nevastă, Ninocika, era însă bibliotecară şi nici măcar nu cunoştea cuvântul „autop-sie”. Şi asta era minunat.

Autopsia atentă dura de obicei două ore, şi în acest timp reuşea să citească povestea vieții, aşa cum medicii curanți citesc istoricul bolii. Cu o privire inteligentă, vedea dincolo de trupul întins pe masa galvanizată un copil fragil sau uşor obez, cu toate rujeolele şi scarlatinele lui, cu coşurile pubertății, fracturile vindecate, micile traume...

În majoritatea cazurilor confirma diagnosticul care dusese la moarte, dar uneori cartea deschisă a trupului mort dezvăluia subiecte neaşteptate: bărbatul de cincizeci de ani mort de infarct, cu o tumoare intestinală nediagnosticată în ultimul stadiu, sau actorul celebru pierit într-un accident de automobil ale cărui vase erau într-o asemenea stare, că accidentul auto îl salvase de un inevitabil şi iminent accident vascular cerebral, sau femeia sinucigaşă cu o leucemie nedescoperită... de parcă unele boli şi-ar fi măsurat puterile în corpul încă viu şi n-ar fi câştigat întotdeauna cea mai puternică.

Kogan era unul dintre cei mai bătrâni medici legişti, pensionar de mult, dar din când în când era chemat pentru cazurile mai complicate – pentru autopsii şi expertize criminologice. De data asta îl sunaseră încă de vineri, dar plecase deja la dacea, nu voia să se întoarcă, şi medicul-sef al uriaşului spital moscovit – un întreg oraş medical –, care-i fusese student, îl rugase să vină luni, deoarece cazul era

destul de special şi ar fi fost bine ca anume Kogan să-l studieze primul, înainte de venirea anchetatorilor.

Pe masă era un bărbat tânăr, slăbuţ, având o constituţie desăvârşită şi piele de culoare gălbui-marmorată, cu o plagă înjunghiată în coşul pieptului, multiple vânătăi pe faţa craniului, escoriaţii pe frunte şi labele picioarelor rupte...

S-a apropiat bătrânul asistent Ivan Trofimovici, care lucra la morgă, şi i-a şoptit ceva neinteligibil, în ultimii ani, Kogan auzea tot mai prost şi îl ener-vau cei care mormăiau ceva neclar, fără să se uite la el. A pufnit, asistentul a dat din cap şi a întors corpul pe o parte astfel încât să devină vizibilă o parte a spatelui celui mort: de ambele părţi ale coloanei, la nivelul coastelor trei-cinci, paralel cu zona dorsală a omoplaţilor erau două tăieturi ciu-date, parcă făcute postum. Asistentul a mormăit din nou ceva neînţeles, şi Kogan, atingând tăietura ciudată, a strigat:

— Vorbiţi mai tare, Ivan Trofimovici, aud prost! A atins cineva cadavrul?

— Nu, aşa l-au adus vineri... Mă mir şi eu.

— Bine, ne lămurim noi, a bombănit Kogan, s-a uitat la istoricul bolii şi a clătinat din cap.

Bolnavul ajunsese la spital cu ambulanţa vineri, la ora 22:45, şi după o oră se stinsese. Moartea era, după toate probabilităţile, rezultatul plăgilor înjunghiate...

Kogan a privit instrumentele înşirate. O trusă întreagă: scalpel, fierăstrău, cuţite de secţionat, craniotom, elevator periosteal... A început, cum se cuvine, cu craniul.

După două ore şi jumătate, Kogan a semnat protocolul autopsiei. Moartea fusese provocată de plăgile înjunghiate şi pierderea de sânge ulterioară; loviturile şi uşoarele traume ale craniului, precum şi strivirea labelor picioarelor n-ar fi putut cauza moartea.

A ajuns acasă deprimat şi complet epuizat, cu hotărârea neclintită că asta fusese ultima autopsie din viaţa lui... Cele

două tăieturi simetrice de pe spatele mortului nu-i ieşeau din minte. Cunoştea pe deplin anatomia corpului omenesc, dar acele două buzunare din adâncul tăieturilor, acei săculeți elastici cu destinație necunoscută îi întâlnea pentru prima dată în şaizeci de ani de practică.

Era un medic cu vederi largi şi gândire rațională, fără niciun fel de rătăciri metafizice, dar anatomia acestui mort îi îndrepta gândurile spre romanele fantastice la modă în secolul trecut, despre ființe de pe alte planete, invadatori, sau chiar spre mitologiile care-i fascinează pe elevi... Era tulburat şi iritat.

Maria Akimovna stătea de două zile pe o bancă în scuarul din fața spitalului. La început stătuse lângă ghişeul de informații, iar când acesta se închisese, ieşise în stradă şi se aşezase pe banca din parc.

Fiul ei, Vsevolod, Volecika, plecase vineri seara la concert, ca de obicei, şi nu se mai întorsese. Sâmbătă dimineață sunase prietenul lui, Misa, pianistul cu care cânta deseori Volea, şi întrebase dacă Vsevolod e acasă.

— Sunt îngrijorată, Misa, n-a venit acasă şi nici n-a anunțat.

— Vin acum, a răspuns Misa.

La o oră după convorbirea telefonică, Misa, cu nasul julit şi o vânătaie pe jumătate de față, a ajuns la Maria Akimovna, pe strada Delegatskaia.

— Am ieşit ieri după concert. Au venit nişte tipi pe trei motociclete, tot muzicanți, foarte duri... Nu ne plăceau deloc. Mai de mult ştiam. Mai întâi l-au înşfăcat pe Volea, unul i-a smuls cutia flautului, el s-a întins după ăla, dar altul i-a trecut cu motocicleta drept peste picioare, a căzut, şi atunci am primit şi eu una peste ochi şi am căzut. Altceva n-am mai văzut. Probabil că au chemat trecătorii salvarea, iar unde-au dispărut Nadia şi Daşa nu ştiu. Le sun

dimineața – nu ridică nimeni receptorul... Stați, stați, trebuie să sun...

Şi Misa a început să sune, ca să afle la ce spital fusese dus Volea cu o zi înainte. Apoi, Maria Aki-movna a sunat-o pe epitroapa bisericii şi i-a spus că n-o să poată veni la privegherea de toată noaptea, fiindcă fiul ei era în spital, şi că ar fi bine s-o cheme pentru curățenia de seară pe Kirillovna sau pe tuşa Zina. Epitroapa era o femeie destul de aspră, dar cu Maria Akimovna, căreia îi spunea Masa, pentru că se cunoşteau de mult, se purta frumos, chiar dacă un pic condescendent. De altfel, cu Maria Akimovna toată lumea, în afară de fiul ei şi prietenii lui muzicanți, se purta condescendent, dar ea nici nu observa. Au ajuns la spitalul de pe Leninski Prospekt la ora unsprezece dimineața. La camera de gardă li s-a spus că Volea fusese dus în sala de operații şi că trebuiau să se ducă acum la informații. La informații, o tânără cu părul prins în coc şi bentiță s-a uitat în hârtii şi a spus: „S-a stins.” Maria Akimovna la început n-a înțeles, a întrebat cum poate să-l vadă pe fiul ei...

— Nu puteți să-l vedeți. E la morgă. Acum, doar după autopsie, a spus femeia de la ghişeu. Actele o să le primiți pe secție...

Misa, care înțelesese înaintea Mariei Akimovna ce se petrecuse, a aşezat-o pe o bancă şi a început să plângă. Maria Akimovna stătea lângă el, se uita drept înainte cu o privire fixă şi tăcea.

Viața ei era distrusă, se sfârşise, şi a înțeles că ştiuse tot timpul, presimțise că aşa o să se întâmple. I s-a desfăşurat întreg tabloul vieții ei, de la început. Cum îi murise mama, cum trăia cu tatăl ei, un preot de țară sever şi tăcut din Novoselovo, cum mergea la şcoală, învăța mai prost decât toți, iar apoi şcoala din sat a fost închisă, copiii au început să meargă şase kilometri până la Ples, dar ei îi era greu să

meargă atât de departe, era mai mică decât ei, slabă, se îmbolnăvea des, a rămas acasă şi tatăl ei n-a protestat. Aşa că stătea acasă, punea lemne în sobă, făcea supă şi casă, iar când a devenit adolescentă, a venit o rudă de-a tatei de la Moscova, unchiul Osip, au stat mult de vorbă, şi ei i s-a părut că despre ea. Şi a doua zi dimineața tata i-a spus că de-acum o să locuiască la oraş, la unchiul Osip. Tatăl a plecat şi el în nord, la Pskov, s-a făcut călugăr acolo, şi de atunci Masa nu l-a mai văzut decât o dată, când s-a născut Volecika. Atunci, unchiul Osip, cu care era căsătorită în acte – fiindcă era bătrân şi nu ştia cum altfel să-i lase camera –, a dus-o cu Volecika la tatăl ei la mănăstire. Acesta nu le-a spus niciun cuvânt, n-a întrebat nimic, dar i-a botezat fiul Vsevolod, conform calendarului.

S-au întors cu toții la Moscova, pe strada Dele-gatskaia, unde locuiau într-o cameră dintr-un apartament mare, la comun – acum Masa şi Volea erau înregistrați acolo. Curând, unchiul Osip a murit. Masa a stat acolo cu Volecika trei ani, apoi el a fost trimis la grădiniță, şi din nou a avut noroc, s-a eliberat un post de femeie de serviciu şi au acceptat-o pe ea, şi mai departe totul a mers pe un drum bătătorit: toată viața în doi cu fiul ei, şi la şcoală, şi la liceul de muzică.

Volecika era înger, nu copil. Nu se încurca cu huliganii, se ştia mai mult cu fete, şi la grădiniță, şi la şcoală. Pe la zece ani şi-a făcut singur un flaut şi tot sufla în el, scoțând sunete delicate. La şcoală învăța prost. Aşa că nici n-a terminat şcoala. Dar Masa nu s-a supărat pe el, nici ea nu fusese bună la învățătură. Ştia să scrie şi să citească, dar nu simțea nevoia să facă nici una, nici alta. Dacă avea timp liber, tricota fulare şi jachete. Şi pulovere pentru Volea.

Le mergea bine: aveau camera lor, leafa, deşi mică, venea în fiecare lună. Volea a intrat la liceul de muzică, l-au primit chiar dacă nu terminase o şcoală de muzică. Dar le-a plăcut

foarte mult pro-fesorilor. Spuneau că avea talent muzical. Iar pe Masa au angajat-o femeie de serviciu la liceu. Îşi făcea treaba foarte bine – în linişte, neobservată, dar părea că în jurul ei se face curat de la sine. Volea însă n-a terminat liceul, n-a putut să-şi ia examenele la materiile generale – istoria partidului, ateism ştiinţific, economie politică – şi a adunat atâtea corigente, că l-au exmatriculat. Au vrut să-l ia imediat la armată – avea vârsta recrutării. Dar n-a trecut la examenul medical – comisia a descoperit că are tuberculoză. Maria Akimovna s-a nelinişţit – băiatul fusese întotdeauna sănătos, de unde şi până unde? Dar un cunoscut preot i-a spus: „Tratați-l, rugați-vă şi aveți nădejde în Dumnezeu.” Au început să-i dea tablete, el le-a luat şi s-a făcut bine. Şi s-a dus să lucreze într-un artei de tâmplărie. Îi plăcea. Acolo lucrau aproape toți invalizii, ciopleau jucărioare, linguri, străchini. Vsevolod a învățat bine să ciopleascā. Şi tot cânta la flaut. Cânta după note, dar şi fără – propria lui muzică. Masei îi plăcea foarte mult când se aşeza în colțul lui, lua flautul şi acesta începea să cânte ba Haydn, ba Mozart, ba o muzică foarte simplă, pe care Volea o compunea, doar trei-patru note, dar aşa de frumos se vărsau una în alta, că-ți venea ba să plângi, ba să zâmbeşti...

Şi atunci a venit la Vsevolod Misa, un coleg care deja terminase liceul la clasa de pian, şi au început să cânte împreună, apoi li s-au alăturat şi două muzicante, Nadia-violonista şi Dasa-violoncelista. Au format un cvartet şi au început să dea concerte. Şi Volecika s-a dovedit a fi cel mai important, îşi compunea muzica. Flautul lui plângea şi zâmbea, şi fără el muzica nu suna la fel de bine. Dar nu şi-a lăsat slujba de tâmplar, fiindcă din muzică nu câştiga nimic. Avea doar cheltuieli. Au vrut să-şi înregistreze muzica în studio, dar pe înregistrare suna prost. Flautul aproape că nu se auzea, celelalte instrumente îi acopereau timbrul, şi toată vraja se pierdea. Totuşi, oamenii veneau la concertele

lor. Nu foarte mulți, dar cei care veneau nu mai plecau. Şi îi aduceau şi pe alții, care şi ei, la rândul lor, găseau o bucurie specială în sunetul străvechi al trilurilor de flaut. Muzica părea copilărească şi transparentă.

Masa era la fel ca întotdeauna, doar îmbătrânea, a devenit Maria Akimovna şi acum nu mai lucra la şcoală, nici la liceu, ci la biserica de pe strada Tver-skaia, ca femeie de serviciu. I s-a propus să lucreze şi la pangarul cu lumânări, dar n-a vrut să aibă de-a face cu banii, nici nu socotea prea bine, se temea să nu greşească, sau mai rău – că doar putea să fie păcălită foarte uşor. Cu cârpa şi cu găleata se descurca însă foarte bine.

Ştia, ştiuse întotdeauna că băiatul ei era neobis-nuit, nu era nicio fărâmă de rău în el, toată lumea îl iubea. Parcă nu vedea răul, dar nici acesta nu s-a uitat la el o vreme. Fetele însă tare se mai uitau, le plăcea multora. Se învârteau în jurul lui – era un om liber, şi nu erau aşa de mulți bărbați liberi în oraşul nostru, femei erau întotdeauna mai multe. N-o supăra pe niciuna, nu promitea nimic, dar nu arăta niciun fel de atenție bărbătească, şi ele se îndepărtau de el una după alta... Era vădit că toate vor să se însoare cu el. Dar, despre asta, Maria Akimovna nu vorbea niciodată cu fiul ei... Era păcat, fireşte. Dasa era fată bună, şi Nadia la fel...

Aşa stătea Maria Akimovna pe bancă lângă ghi-şeul de informații, fără o lacrimă, iar lângă ea stătea Misa şi plângea. Iar ea îşi trecea în revistă toată viața trecută şi înțelegea din ce în ce mai limpede că Volea a plecat aşa cum venise, ca prin minune. Nu ştia cu cine rămăsese însărcinată, de unde venea, şi nu ştia unde plecase acum. Un singur lucru o îngrozea – de ce îl omorâseră? Şi cine? Pe cine deranjase el?

Pesemne că şi Misa se gândea la acelaşi lucru, pentru că a îmbrățişat-o – era mică de statură, iar Misa era lungan, cu un cap mai înalt – şi i-a spus:

— Era muzica lui Volea, numai muzica. Nu puteau s-o suporte, pur şi simplu îi ardea. Era de foc muzica lui. Cerească...

— Da, da... dădea din cap Maria Akimovna. Era de acord că muzica aceea era cerească. Se străduia să şi-o amintească, dar nu reuşea. Împreună cu el dispăruse şi muzica aceea...

Durerea era atât de intensă, atât de năucitoare – mai mare decât orice se putea închipui. Se instalase în frunte, şi atârna de ea, ca un prosop în cui. Avea un vârf durerea asta. Era de formă conică şi se concentra tocmai în acest vârf. În toată lumea nu mai rămăsese nimic în afară de durere. Dar deodată a apărut un punct minuscul, strălucitor, părea că se mişcă, se învârtea uşor şi îl chema spre el. Pereții conului negru s-au făcut şi mai negri şi a devenit vizibil că se mişcă, de parcă acel punct sclipitor îi făcea să se învârtească, trăgându-l înăuntru. Şi el simțea atracția acestei mişcări. Punctul a crescut, din el a ieşit o rază de lumină puternică, şi el s-a îndreptat într-acolo. Durerea era cu el, dar şi ea se învârtea şi încetase să mai fie atât de chinuitoare. Şi nota „la” a pătruns în acest punct care se tot lărgea, şi el s-a tot acordat după ea şi s-a îndreptat în direc-ția luminii. Coridorul întunecat se rotea, îl absor-bea, dar se şi lărgea uşor, devenea parcă mai spațios, şi mişcarea spre punctul luminos devenea tot mai sesizabilă. Era atras încolo împotriva voinței lui, dar şi voința lui se îndrepta în aceeaşi direcție.

E cam grea întoarcerea acasă, i-a scăpărat în conştiință. Tensiunea pereților negri slăbea. Intrase deja aproape de tot în raza de lumină tot mai largă. Dar a revenit durerea, care acum nu mai era un con care-i pătrundea în frunte, acum îi

tăia spinarea – ascuțită, parcă dublă. Şi atunci a fost smuls din tubul negru de o forță puternică, durerea din spate a pâlpâit şi s-a stins. Făcând un ultim efort, el şi-a desfăcut ari-pile mari şi umede care îi răsăriseră pe spate.

Picioarele făceau mişcări uşoare, ca într-un înot leneş, mâinile se întindeau liber pe toată lungimea, forța de ridicare a aripii îi purta în sus, şi el a simțit că toate dimensiunile se schimbaseră, rețeaua de coordonate cu care era atât de obişnuit se destrămase, iar sunetul „la” se extindea inimaginabil, parcă înghi-ținând toate nuanțele audibilului şi pe toate cele care nu existau în mediul sonor al urechii omeneşti... Era deasupra durerii, aceasta rămăsese sub picioa-rele lui.

Ei cred că m-au omorât. Dar asta nu se poate. Nimeni nu poate fi omorât. Bieții copii răi... Atunci a văzut cu coada ochiului vârfurile noilor aripi, semitransparente şi iridiscente. Nu aveau o culoare proprie, reflectau strălucirea care se revărsa în jur, scânteiau în roz şi verzui, şi să le folosească era la fel de uşor cum era să bea sau să cânte – asemenea micului efort pe care-l faci când păşeşti sau când înoți. Şi el înota, bucurându-se de mişcare, de blân-dețea vântului şi vagul tremur al luminii...

Misiunea însă nu mi-am îndeplinit-o. Dar era oare posibil să mi-o îndeplinesc? Şi nu sunt primul care nu şi-a putut-o îndeplini. Câți au fost cei năs-cuți din puritate? Unul vorbea şi nu l-au ascultat, altul scria, dar nimeni nu-i înțelegea scriitura, a fost şi unul care cânta, şi nici pe el nu l-au auzit. Eu cântam la flaut... Unde-i flautul? L-a luat flăcăul acela nefericit în geacă neagră? Păcat. Dar flautul – şi-a dat el brusc seama – era la el! Era vârât în brâul lat care-i înfăşură strâns trupul. L-a scos. Un flaut dulce de lemn, cald, cu şapte găuri pe față şi o supapă de octavă pe spate. L-a dus la buze şi a suflat. Şi el a început să cânte cu cel mai frumos dintre glasuri.

Zbura printr-o lume necunoscută, care se lăsa recunoscută cu fiecare clipă, ca un abțibild care străluceşte sub un strat de hârtie umflată şi fără valoare. Nu, lumea asta nu era necunoscută. Toți am fost aici, am fost... S-a lăsat cu totul în voia mişcării, a melodiei, a gândului fulgurant. II chema undeva acest gând nerostit. Şi el a plutit într-acolo. Şi nu era niciun „la început” şi „pe urmă” – totul era concomitent şi în deplinătate. A, s-a sfârşit timpul, a ghicit el.

Kogan deja nu mai dormea de mulți ani în dor-mitor, cu soția, ci se instalase în biroul lui, pe o canapea îngustă. Seara a citit îndelung, apoi i-a scris o scrisoare fiului său, care era obsedat de nişte cărți cabalistice. Băiatul trăia în orăşelul Bnei Brak de lângă Tel Aviv, şi bătrânul Kogan tot încerca să păstreze măcar aparența unui contact cu el. Apoi i-a scris o scrisoare fiicei sale, profesoară la o universitate americană. Ea se ocupa de psihologie modernă. Din când în când, îi trimitea lucrări de-ale ei, şi el îi citea articolele, care stârneau în el acelaşi sentiment de protest ca şi reflecțiile fiului său... Se gândea la autopsia din ziua aceea. Acei săculeti misterioşi tăiați în omoplați erau inexplicabili, îl tulburau cu caracterul lor inexplicabil şi nu încăpeau nicicum în granițele cunoaşterii lui temeinice şi precise.

S-a uitat la ceas – era deja ora trei. S-a dus în baie, şi-a scos proteza dentară, a pus-o într-un pahar cu apă, şi-a clătit gura, a urinat cu oarecare dificultate. S-a culcat şi a adormit repede. Dar după scurt timp s-a trezit. În fața lui se afla o siluetă luminoasă neclară, care-i părea cunoscută, deşi n-o recunoştea. Kogan a racut o mişcare în întâmpinarea ei, ridi-cându-se în capul oaselor. Da, da, era mortul de azi. Nu s-a rostit niciun cuvânt. Răsuna doar o muzică, încet, ca de la vecini. O muzică de flaut. Oaspetele l-a invitat să-l urmeze. Şi Kogan l-a urmat. Tot ce se petrecea

nu avea nici cea mai mică notă mistică. Era o realitate convingătoare...

Dimineața, soția l-a chemat de două ori la micul-dejun, dar el n-a venit. Ea a intrat în birou. Kogan, mort, stătea întins sub pătura în carouri şi zâmbea.

Serpentina

În memoria Katiei Ghenieva

Nadejda Gheorghievna era bibliograf încă dinaintea apariției computerului. Când în viața generației sale s-a ivit computerul, a fost prima care s-a minunat de abilitățile noului aparat şi a simțit până-n adâncul sufletului că lumea s-a schimbat grandios şi ireversibil. Şi prima din toată biblioteca aceea imensă care şi-a însuşit noua înțelepciune.

Lucrătorii din bibliotecă, înconjurați de cărți jer-pelite şi noutăți învechite, sunt oameni conservatori prin însăşi firea lor protectoare, care se opune oricărei inovații, oricât de măruntă, cum ar fi mutarea dulapului cu fişe dintr-un colț al sălii în altul. Atunci, la începutul epocii computerelor, a apărut o mare divizare, pe care unii au depăşit-o – care mai uşor, care cu mari eforturi –, iar alții au mărturisit că vor rămâne pentru totdeauna în această lume în care fişele bibliografice, scrise citeț de mână, sunt temeinic fixate pe o bară de metal. În fond, acolo era tot ce era necesar: titlul cărții, numele de familie al auto-rului, datele publicării...

Nadejda Gheorghievna, nici pe departe cea mai tânără dintre angajații bibliotecii, a trecut complet fără dureri în noul mileniu. Nici fiica ei, Lida, nici fiul, Misa, nu au dat dovadă de aceeaşi agilitate. Dar ea n-a mirat pe nimeni anume cu realizările sale, pentru că toți cei din jur ştiau că are o memorie infinită şi o imensă forță de caracter.

Cu presimțirea unui viitor succes, Nadejda Gheorghievna a început o reechipare completă a bibliotecii pentru noul

mod de funcționare. Toți colaboratorii mai în vârstă au ieşit la pensie dintr-un sentiment de inadecvare profesională, iar fetele noi, venite în locul lor după şcoala de biblioteconomie sau facultate, erau tabula rasa, şi Nadejda Gheorghievna a creat aproape subversiv o echipă şi a început să le învețe pe tinerele curajoase şi deloc lipsite de speranță noua ştiință a computerului.

Câteva au înțeles totul de la început, imediat ce au pus mâna pe el, iar cele care n-au putut, şi-au schimbat profesia. De fapt, deseori pentru una mult mai profitabilă din punct de vedere material. Toată lumea ştie că în biblioteci, fie ele babiloniene ori alexandrine, în toate timpurile au lucrat un soi aparte de oameni – cei care cred în carte aşa cum cred alții în Domnul Dumnezeu.

Nadejda Gheorghievna, care trecuse deja de vârsta pensionării, provenea din acest soi al închinătorilor la carte şi nici prin cap nu-i trecea să-şi lase slujba. În primul, în al doilea şi în al treilea rând... Toate aceste numeroase argumente erau enunțate de fiica ei, Lida, care se chinuia cu gemenii ei născuți târziu şi visa să se mute cu maică-sa, ca să aibă ea grijă de nepoți... Dar Nadejda Gheorghievna nici nu voia să audă: copiii, după cum se ştie, cresc şi singuri, dar cărțile au nevoie de îngrijire, mai ales în această perioadă de răscruce pentru viața bibliotecilor.

Avea în minte planuri uriaşe şi, când începea ceva, nu se mai oprea până nu ducea treaba la bun sfârşit. Şi mai avea o particularitate uimitoare în comportamentul ei: vorbea cu şefii şi cu subalternii pe acelaşi ton – de participare prietenească, în care nu existau nici aere de superioritate față de inferiori, nici prețiozitate respectuoasă față de superiori. Nu-i scăpa nimic, nu uita nimic, nici măcar numele nepoatei femeii de serviciu care făcea curat în biroul ei.

Aproape şaizeci de ani avea Nadejda Gheorghievna când a uitat cuvântul „serpentină”. Îi povestea unei prietene pe ce splendidă potecă şerpuitoare urca în copilărie spre casa bunicii din satul din apropierea Gagrei, şi cum apoi poteca asta a fost acoperită pentru că pe muntele abrupt s-a construit un drum în... şi aici s-a împotmolit. Cuvântul „serpentină” îi ieşise din minte, şi în locul lui era un gol absolut. O lacună... O pată albă...

Fără să se trădeze, a schițat un zigzag cu degetele. Şi, tot în zigzag, a deviat discuția în altă direcție, spre teme culinare, şi a povestit ce plăcintă gustoasă făcea bunica din iarbă obişnuită în anii foametei... între timp, Nadejda Gheorghievna continua să caute în adâncurile memoriei cuvântul dispărut, ca să acopere cu el acea pată albă. Şi deodată şi-a dat seama că nu e prima dată când i se întâmplă asta – să piardă aşa un cuvânt. Da, nu demult încercase să-şi amintească numărul de telefon al unei colege de şcoală şi nu reuşise. Şi doar toată viața ştiuse pe dinafară toate nume-rele de telefon ca pe Tatăl Nostru. Se risipiseră...

S-a tulburat, s-a înfuriat, s-a îngrijorat. Să fi fost doar pentru că muncea prea mult?

Cuvântul „serpentină” i-a revenit în memorie a doua zi, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Dar „serpentina” asta s-a dovedit a fi doar primul semnal de alarmă. A doua zi nu şi-a putut aminti titlul romanului de MeEwan care îi plăcuse atât de mult...

Se pierdeau cuvinte, nume, cifre. Dar nu numai cuvinte şi cifre. Mai rău decât atât, a observat că, îndreptându-se spre bucătărie să-şi ia un pahar cu apă, reuşea să uite de ce se ducea, se întorcea de unde pornise, ca să-şi amintească, şi se mai ducea o dată... Nenumărate drumuri după o ceaşcă, o far-furie, un prosop. Şi-a pierdut buletinul... e drept, mai târziu l-a găsit. Buletinul îi era foarte necesar în acel

moment, tocmai completa o cerere pentru viză de lucru în Germania, şi era un lucru de o mare importanță, nu o simplă plimbare pentru înfrumusețarea vieții: trebuia să înapoieze unui muzeu din Leipzig nişte cărți luate în timpul războiului.

Tot mai des încremenea pentru o clipă, ca să reia o secvență de acțiuni pe care altădată le făcea automat. Nimeni nu observa asta în afară de ea. De altfel, nici nu avea cui să-i împărtăşească necazul ei, ascuns deocamdată. A devenit îngrijorată că va uita ceva important şi urgent la slujbă.

A început să-şi facă însemnări – să nu uite. Asta, ailaltă, pe cine trebuie să sune, cu cine trebuie să se întâlnească. Şi, separat, altele: ce să nu uite să cumpere de la magazin. Apoi uita unde a pus bilețelul...

Odată, când a venit fiica ei cu nepoții, a uitat cum îl cheamă pe unul din ei. După ce au plecat, şi-a amintit cum îl cheamă pe băiețel: Maksim! Şi a început să plângă... A înțeles că suferă de o boală oribilă şi ruşinoasă.

Nadejda Gheorghievna şi-a botezat afecțiunea „boala serpentinei” şi reuşea cu destul de mult succes s-o ascundă de cei din jur. După jumătate de an şi-a dat seama că uită până şi numele cole-gilor, şi a învățat să umple pauzele care apăreau ca urmare a acestui fapt cu tot felul de adresări impersonale de tipul „draga mea”, „scumpule”, „prietene”...

Obişnuită deja să obțină răspunsuri la toate întrebările de pe internet, Nadejda Gheorghievna a întrebat: de ce slăbeşte memoria şi cum se combate asta. Informația a curs într-un şuvoi uriaş, şi cercetarea a arătat că are loc o degradare cognitivă, care duce la distrugerea memoriei operative – se recomandau plimbări, vitamina B12, mere-napi pentru cazurile uşoare, iar pentru cele mai grave, medicamente de la glicină la nootropil şi multe altele.

Tot cumpăra şi scria pe hârtie ce să ia şi în ce ordine. În trei exemplare. Unul lângă pat, altul în bucătărie, al treilea în hol, lângă uşa de la intrare... I s-a părut că ajută un pic. Dar – lucru ciudat! — cuvintele continuau să-i fugă din minte, să se piardă, iar când se concentra şi încerca să le prindă de coadă, în locul cuvintelor ruseşti care o părăsiseră începeau să apară aceleaşi cuvinte, dar în limba germană sau engleză. Nu se ştie de ce, limba maternă, rusa, se dovedea cea mai volatilă, şi vântul uitării alunga tot mai des tocmai cuvintele ruseşti. În loc, veneau cuvinte în germană, prima ei limbă străină, pe care o învățase în copilărie de la mama sa. Die Deutsche Sprache... Ich erinnere mich... kleines Mădehen... — sau unele englezeşti, inutile – keep silence, you, crazy guy... Icanthelpyou, my honey... serpentine...

Această uitare blestemată începea de la micul-dejun, pe care putea să-l sară, socotind că-l luase deja, sau putea să-l ia din nou, uitând că tocmai mâncase. Nu mai ştia ce fusese abia cu o zi sau cu o săptămână înainte, dar, cu cât amintirea era mai departe de momentul prezent, cu atât se păstra mai bine.

Nadejda Gheorghievna şi-a luat concediu. Se adunaseră o mulțime de zile în ultimii trei ani.

A venit fiul ei, Misa. N-a putut să-şi aducă aminte când îl văzuse ultima oară.

— De ce n-ai mai venit de-atâta vreme? I-a întrebat.

— Ce tot spui, mama, alaltăieri am fost la tine!

Şi atunci a recunoscut că i s-a deteriorat memoria, că uită totul... Misa era un om foarte ocupat, îngro-pat în treburile lui, dar în momentul acela a înțeles imediat că trebuie să se implice. Şi s-a implicat.

Era departe de medicină ca de cer. Toate preocupările lui erau profund pământeşti, la vremea aceea făcea comerț cu nişte parcele din jurul Moscovei, construia cabane, vindea,

cumpăra, revindea. Şi s-a apucat pe loc de mama lui cu aceeaşi precizie şi simţ de organizare care-i erau caracteristice. Poate chiar moştenite de la ea...

A trimis-o la medici renumiţi şi scumpi – mai întâi la terapeuţi şi neurologi, care i-au prescris ace-leaşi tablete pe care le găsise ea pe internet, i-au făcut nişte perfuzii, dar nimic n-a ajutat. Era tot mai rău. Atunci Misa a trecut în cercul următor – homeopaţi, chinezi cu ignipunctură şi acupunctura, un fitoterapeut tibetan autentic, care lucra cu tra-ducător. Svetlana, soţia lui Misa, înclinată spre mis-tica populară, i-a adus Nadejdei Gheorghievna o vrăjitoare vestită cu o căciulă bărbătească de blană, care a fiert apă într-o strachină murdară adusă de ea, a presărat înăuntru nişte mizerii vrăjitoreşti, a privit îndelung fărâmele de rădăcini clocotind în apă, apoi a răcit apa, a amestecat-o cu un ulei şi i-a uns Nadejdei Gheorghievna urechile, nasul şi gura, iar restul i-a poruncit să-l bea... O prostie.

După ce bătrâna a plecat, Nadejda Gheorghievna s-a dus în baie, s-a spălat, îndepărtând poţiunea magică şi a spus: „Gata, copii... Genug... Finita la commedia... ajunge.

Se pare că a fost ultima hotărâre pe care a luat-o în viaţa ei.

Lumea i se îngusta, petele albe ale lucrurilor scăpate şi uitate se tot măreau, se pierdeau nume de oameni, titluri de cărţi, amintiri nu numai din ziua precedentă, ci şi unele preţioase, din copilărie: cum muşca câinele din curte, cum vărsase cerneală pe şorţuleţul alb al uniformei, cum îşi rupsese piciorul în clasa a şasea, dând normele la Pregătirea pentru Apărarea Patriei. Şi-a uitat mama, tatăl, soţul... Şi s-a risipit orice noţiune abstractă pe care o dobândise într-o viaţă de citit, de învăţat, de comunicare cu oamenii. Întreaga, uriaşa cunoaştere despre biblioteci, pe care o preţuia atât de tare. Gândurile parcă i se prăbuşeau de sus într-o vale unde pe plită ceainicul – uitase, iar uitase, se

evaporase toată apa, ceainicul se înnegrise... Fiul ei i-a adus unul electric... Aici e mânerul, aici e becul aprins...

A venit fiica ei, Lida. Nadejda Gheorghievna a zâmbit amabil, a dat din cap şi a întrebat: „Ce mai faci, draga mea?” Liza a izbucnit în plâns.

Fiul a instalat-o pe Nadejda Gheorghievna într-un azil de bătrâni special, pe bani mulți, din suburbia Moscovei. Acolo se simțea bine, s-a liniştit – pierderea cuvintelor n-o mai chinuia, în parte pentru că o părăsiseră de tot şi n-o mai enervau cu absența lor temporară, în parte pentru că i se făceau injecții cu diverse medicamente care o întăreau şi o calmau, de la care dormea din ce în ce mai mult. Câteodată se dădea jos din pat, îşi punea frumosul halat mov, se aşeza la fereastră şi se uita. Era o zăpadă de un alb liniştitor, şi el se contopea cu cel care se răspândise înăuntrul ei şi o chinuise atât de tare înainte. Acum, acest pustiu interior era desăvârşit, în timp ce înainte fusese cu pete, haotic, se dădea în ea o luptă pentru insulele înfrumusețate de iubire, nelinişte, sete de acțiune, era în mişcare, ca în jocul de copii, jocul, jocul... jocul... nu, a uitat cum se chema... Albul de acum nu era neliniştitor, primejdios, cum e cel din sălile de operații, ci de o cu totul altă substanță – odihnitor, calm, inspirând încredere. La fel ca pătura groasă şi puternică de zăpadă care se întindea dincolo de fereastră...

În dimineața aceea, Nadejda Gheorghievna a mâncat cu ajutorul infirmierei casă de ovăz şi brânză de vaci, a sorbit cafea cu lapte, pe care o bea întot-deauna dimineața, şi a stat îndelung la fereastră, abandonându-se senzației de alb pe dinăuntru şi pe dinafară, fără început şi fără sfârşit... A rămas într-o încremenire concentrată până în clipa în care acest alb neclintit a fost întrerupt de un mănunchi întreg de fulgere albastre, şi unul dintre ele a lovit-o în cap. Această lovitură a sfărâmat albul liniştitor, el s-a crăpat cu un

zgomot subțire şi s-a dovedit a fi doar o perdea, şi perdeaua asta a căzut.

Nadejda Gheorghievna a scos un țipăt. Tabloul care i se înfățişa era mult mai mare decât lumea în care trăia ea. Nici pete albe, nici pustiuri – pânza densă şi minunată era cosmosul, în care şi pământul, şi toate vietățile de pe el, şi toate cunoştințele plantelor, microbilor, furnicilor, elefanților şi oamenilor erau adunate laolaltă şi comunicau între ele, revăr-sându-se unele în altele. Era o cunoaştere deplină, absolută şi în continuă creştere.

Toată viața citise cărți, completase fişe de catalog şi se minunase de câte cunoştințe diverse, fără legătură între ele sunt pe lume. Iar când a sosit computerul, s-a dovedit că granițele cunoaşterii se află mult mai departe decât păruse înainte. Şi ea a învățat să păşească pe drumuri noi...

Aici însă nu era o lume a învățării, ci a cunoaşterii desăvârşite, şi ea nu avea granițe... Tot ce ştia ea din cărți-de la manualul şcolar de gramatică la crestomația istoriei lumii antice, de la demonstrarea teoremei lui Pitagora la alcătuirea floemului – era doar o mică parte din spațiul care se deschidea în fața ochilor ei.

Acest haos inteligent o invita în el, avea nevoie de ea.

„Unde-mi sunt ochelarii?” i-a trecut prin minte. Dar şi-a dat seama imediat că vederea ei e perfectă şi că vede totul altfel decât înainte, parcă nu tridimen-sional, ca de obicei, ci într-o altă dimensiune. Era marea frumusețe pe care o bănuise, stând în biblio-teca ei, în secția de achiziții, dar nu visase, nu sperase să se vadă în locul acesta, şi fericirea a umplut-o până la refuz – până la pierderea propriilor granițe? — pentru că simțea că e acceptată aici pentru totdeauna, şi ceea ce iubise cel mai mult pe lumea asta – să învețe, să afle lucruri noi şi să-şi lărgească cunostin-țele până în punctele cele mai îndepărtate, pe care conştiința ei suferindă, supraîncărcată, obosită de muncă nu putea decât

să le aproximeze – îi era dat tot deodată şi pentru totdeauna. Lumea asta scânteietoare nu avea granițe. Ea se mişca, se desfăşura, se lărgea şi unduia ca o serpentină...

Cuprins

PRIETENELE
Nu am nevoie de altcineva...
În loc de prefață
Dragonul şi pasărea Phoenix
Alisa cumpără moartea
Străina
Binecuvântați fie cei ce...
TRUPUL SUFLETULUI
Nicio lecție neînvățată...
În loc de prefață
Leşuri lunecând uşor, unde-o fi sufletul lor
Aqua Allegoria
În doi